ACTEN
ofte
HANDELINGEN
van de
Noord-Hollandſche
SYNODUS,
gehouden binnen
EDAM en ALCMAAR,
Anno 1691. en 1692.

Rakende *Dr. Balthazar Bekker*, en ſijn Boek de *Betoverde Wereld*, met alle de Documenten daar toe behoorende, waar onder ook eenige, die in het Synodale Acten-Boek niet en ſtaan uyt-gedrukt; met een Voor-reden, ſtrekkende tot weder-legging van *Dr. Bekkers Remonſtrantie* en verdere Exceptien tegen de *Competentie* van de Synodus.

Gedrukt t'ENCHUYSEN, *By Jan Dirkſs Kuyper. 1692.*

Te koop tot AMSTERDAM, by *Gerardus Borſtius*, en *Jan ten Hoorn*, Boek-verkoopers.

Uyt-gegeven op ſpeciale ordre en laſt

Van de

LAATSTE SYNODUS,

Door

D. HENRICUS van OLPHEN,
Eccl. Alcm. & Syn. Præſes.

D. HERO SIBERSMA,
Eccl. Amſtel. & Syn. Aſſeſſor.

D. JOHANNES RULICIUS,
Eccl. Harlem. & Syn. Scriba.

D. PETRUS JACOBI,
Eccl. Enchuſ. & Syn. Deputatus.

D. JOHANNES CLAPMUTS,
Eccl. Edam. & Syn. Deputatus.

NOTA: Geen Acten ſullen voor Autentijk er-kent werden, dan die met eygen Hand van *D. Petrus Jacobi* onder-tekend zijn.

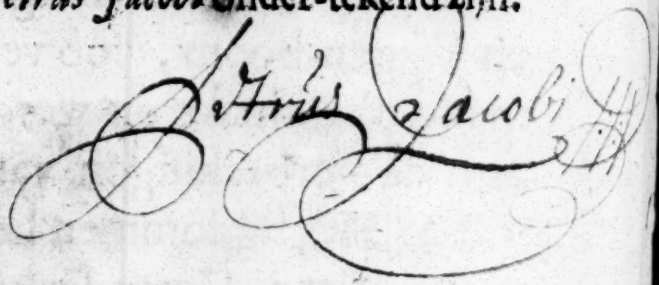

Christelijke

LESER.

HEt zijn swaare tijden, welke wy beleven, en die ons roepen tot geween, tot rouwklagten, tot kaalheyd, tot sak en assche; dewijle *Jerusalem*, de Stad des levenden Gods, is in de dagen harer ellenden, en gelijk een af-gesonderde Vrouwe onder de Volkeren. Den Al-magtigen heeft een uyre der versoekinge over de geheele wereld gebragt, om te versoeken die op de Aarde woonen; ende dit oordeel heeft hy van sijn eygen Huys begonnen. Dat on-weder is gegaan van plaatse tot plaatse, ende heeft al-omme geen kleyne ramp-saligheden veroorsaakt. Gelijk de Duyve van *Noë* geen ruste en vond voor het hol hares voets: alsoo en mag de Kerke nergens onder haren Wijn-stok, en Vijgen-boom, soo veylig sitten, dat sy van niemand verschrikt en werd. Groot, en al-gemeyn zijn de verbrekingen van *Joseph* geworden. Ach, wat al Heyligdommen heeft den Vyand verontreynigt! Wat al Vergader-plaatsen af-geworpen! Wat al Steden tot puyn-hopen gestelt! Hoe veel Gemeynten verwoest! Wie kan 'er sonder de uytter-

ſte ontſtelteniſſe aan gedenken, en ſonder dat de hayren ſijnes vleeſchs van verſchrikkinge voor Gods gerigten te berge rijſen? Wie en ſoude niet met *Jeremias* wenſchen, dat *ſijn hoofd water ware; ſijn oog een ſprink ader van tranen*, om dag en nagt den lamen, tablen toe-ſtand van de Dogter Zions te beweenen? En wie weet hoe lange deſe verdrukkingen ſullen aan-houden, of wat den lateren avond nog baren ſal? De Godlooſe zijn als een voort-gedrevene zee, die niet ruſten kan, en welkers wateren ſlijk en modder op-werpen: *de godloſe*, ſegt onſen God, *en hebben geenen vrede.* Wy ſien hoe de on-reyne Geeſten tot de Koningen der aarde zijn uyt-gegaan, en de Vorſten tegen de geliefde Stad, en de Leger-plaatſen der Heylige, hebben aangevoert; en dat den toe-leg is, om de hand des heyligen volks hoe langs hoe meer te verſtroyen, en ſijn gedagteniſſe van onder de menſchen te doen vergaan. Wat deſe Voſſen vermogen, heeft *Vrankrijk* onder-vonden, en dat kan geheel *Europa* getuygen. Het is *Jehovah* alleen, die de ſtrikken van deſe door-trapte Vogel-vangers ſo dikwils verbroken, en ons tot nog toe in hare tanden niet en heeft over-gegeven tot een roof.

En terwijle de Princen dreygementen, Vervol-

gingen,

gingen, Oorlogen, en Moorden-Blaſen, is tuſſens den Leugen-geeſt in veler monden uyt-gegaan, om de on-geleerde en on-vaſte menſchen te bedriegen, en liſtiglijk tot dwalingen te brengen. Wat Leugen, wat Dolinge, wat verderfelijke Ketterie quam'er oyt uyt den Af-grond op, die niet in deſe verbaſterde Eeuwe gekoeſtert, aan-gefokt, en voort-geſet werd; ofte immers hare Advocaten en Voor-ſpraken ontmoet? Tot wat een rijk getal zijn de Vry-geeſten aan-gewaſſen? Wat zijn de Spotters vermeenigvuldigt, die na hare eygen begeerlijkheden wandelen, en ſeggen, *waar is de Beloſte van des Heeren toe-komſte? VVant van dien dag dat de Vaders ont-ſlapen zijn, blyven alle dingen alſoo gelijk van het begin der Scheppinge?* Wat eet de Ongodiſterie dagelijks als een Kanker voor? Wat een ruymen in-gang vind de raſernie van de *Stöiſche* Philoſophen?

Noyt vertoonde den Duyvel veel grooter toorn, ligt wetende, dat hy een kleynen tijd heeft, en dat den God des vredes hem wel haaſt onder de voeten der Gelovige verpletteren ſal. Geen vuyrige pijlen voert dien Helſchen Boog-ſchutter op ſijn koker, die hy heden niet tot verderf van de Kerke aan en legt. Hy gebruykt beyde geweld en liſt,

ende laat niets na het gene eeniger-maten dienen kan, om het Koning-rijke Gods te over-rompelen. Noyt heeft de Gemeynte ſorgelijker, nog gevaarlijker ſtrijd gehad: en ſal ſy in deſen boſen dag ſtaande blijven, noodwendig moeten hare Kinderen eens-geſind zijn; van een gemoed, en van een gevoelen; een Hert, en een Ziel; en de eenigheyd des Geeſts behouden door den band des vredes. Een Huys, een Stad, een Koning-rijk, dat tegen hem ſelven verdeelt is, werd verwoeſt: maar door eendragt werd een Staat ont-ſaggelijk; en de onderlinge liefde maakt het Broederſchap ſchrikkelijk als ſlag-ordens met Banieren. Noyt loopt de Kerke meerder gevaar, dan wanneer ſy van buyten beſtreden, en ter ſelver tijd in hare eygene in-gewanden door vreemde leeringen beroert werd. Hierom werd ſy van den *H. Paulus* gelaſt op zulke naauw agt te nemen, *die twee-dragt ende ergerniße tegen de geſonde Leere aan-regten*: ende om de ſelve reden wenſchte den Apoſtel, dat *ſy mogten af-geſneden werden*, *die de* Galaten *on-ruſtig maakten.* Meer-malen heeft ſy dit on-geluk gehad, dat uyt haren ſchoot verkeerde Mannen op-ſtonden; en Sonen, die weynig dagten om haar ſagtkens te leiden, of hare Moeder by de hand te grijpen. En och of ſy in onſe dagen van dit quaad vry ware, en geen regtveerdige redenen

had

had om in bitterheyd harer ziele te klagen: *het en is geen vyand, die my hoont; anders ſoud ik het hebben gedragen: 't en is mijn hater niet, die zig tegen my groot maakt; anders ſoud ik my voor hem verborgen hebben: maar gy zijt het, ô Menſch als van mijne waardigheyd; mijn Leyds-man, en mijn bekende: die wy t'ſamen in ſoetigheyd heymelijk raad pleegden: wy wandelden in geſelſchap ten Huyſe Godes!*

Dog nu heeft het de Heere der Heyr-ſcharen behaagt, hare tegen-partyders niet alleen van buyten te vermeenigvuldigen; maar ook eylaas! zelfs in een van hare Dienaren een door-lugtig gedenkteken van's menſchen broosheyd op te rigten, ende een vermaard Gereformeerd Leeraar in ſijn overleggingen te verbyſteren, om onſe traagheyd op te wekken, ende een yegelijk een billige vreſe in te boeſemen, op dat hy die ſtaat toe-ſie, dat hy niet en valle, nog een ſmakeloos Zout werde.

Ettelijke Jaren had *Dr. Balthaſar Bekker* in den Wijn-gaard des Heeren gearbeyd, ende als een wakker Herder *Chriſti* Kudde geweyd, wanneer hy ſijn Boek, *de Betoverde Wereld* geintituleerd, in het ligt gaf, het welk hy betuygt met geen ander oog-merk geſchreven, nog gedivulgeert te hebben,

ben, dan *om de eere des grooten Gods en onſes Saligmakers* Jeſus Chriſtus *van wegen den roem hunder Godlijke werken voor te ſtaan; en de Kriſten* Wereld, *ware 't mogelijk, te ſuyveren van het over-blijfſel der by-gelovigheden, die de gemeenſchap met het* Pauſdom *in vorige tijden over haar gebragt heeft.* Wy willen die Betuygen Gode, den kenner der herten, bevelen, en de ſelve niet bediſputeren: maar de uyt-komſte heeft hem ende ons geleert, dat het gemelte Boek de verhoopte kragt niet gedaan, nog hy ſijn voorgeſtelde doel-wit bereykt heeft. In plaatſe van ſtigtinge, heeft het felle ſchuddingen, ende een al-gemeene ergerniſſe gegeven den genen die binnen, en die buyten zijn. Nergens vond het toeſtemminge, dan by menſchen van een verdorven verſtand, of van kleyn begrip, of die in de H. Bladeren min bedreven, of over het geſag van de H. Schrifture min bekommert waren. By den Eerw. Kerken-raad van *Amſteldam* wierd het met een-parigheyd van ſtemmen *verfoeyt*; en den Autheur gelaſt, *het ſelve door een openbaar* Geſchrift *voor de geheele Wereld te her-roepen.* Welke heylſame reſolutie by alle de Kerken van ons lieve Vaderland geapprobeert, gelaudeert, en hogelijk geroemd wierd.

En

En wanneer deſe *Retractatie* agter bleef, ende een geheel andere *Satisfactie* na verloop van eenige Maanden te voor-ſchijn quam, wierd by de Kerke van *Rotterdam* een *Circulairen Brief* aan verſcheyde Kerken binnen, en buyten deſe Provincie, om-geſonden, en wederom beantwoord. Selfs wierden *Miſſiven* aan den Kerken-raad, als mede aan de Claſſis van *Amſteldam*, af-gevaardigt. Ook wierd ſeker *Requeſt* by verſcheyde Ledematen van de Kerke van *Amſteldam* onder-tekend, in den Kerken-raad der zelve Stad in-gelevert. *Alle* (ſo *Dr. Bekker* in *ſijn* NODIGE BEDENKINGEN *Pag.* 10. Schrijft) *van eenen in-houd. D'In-houd is, dat ſy met dien uyt-ſlag mijner ſaken by de Claſſis niet te vreden zijn; beroepende ſig op 't beſluyt, ſoo ſy beter niet en weten, van* 't Synode: *en hun oog merk, om my wederom op 't nieuw te ſtraffen.*

Dus waren de Provincien vol bewegingen, en aller ogen op de Chriſtelijke *Noord-Hollandſche Synodus* geſlagen, van welke ſy ſulk een voor-ſieninge te gemoet ſagen, als de ſelve in goede conſcientie ſoude oordeelen te behoren, om ſulken groten, en algemeenen ſchandaal weg te nemen. Des vonden zig de Reſpective Claſſen geperſt, wilden ſy aan haar Pligt en Ampt, en teffens aan de ernſtige ver-

wagtinge der Broederen vol-doen, en de Al-gemeene Ruste en Stigtinge, so veel in haar was, bevorderen, hare Gedeputeerde *ad Synodum* te gelasten, om dese hekelagtige sake *stante Synodo* af te doen; gelijk ook geschied is.

Ende heeft gemelte *Synodus* goed gevonden, en nodig geoordeelt, alle hare *Handelingen* desen aangaande van woord tot woord, soo als die in haar *Acten-Boek* geregistreert staan, door den Druk te divulgeren, om de billigheyd van hare Proceduren aan de ganssche Wereld te vertonen, ende een yeder te doen sien, dat sy geen de minste reden had om sig harer op-gestelde Artikelen van *Satisfactie* te schamen, gelijk *Dr. Bekker* in sijn KORT en WAARAGTIG VERHAAL *Pag.* 24. sonder grond vermoed: als mede, om alle mis-duydingen, valsche rapporten, ende verkeerde eliminatien af te snyden.

Hier sultge, Bescheyden Leser, de gelegentheyd sien, by welke het bewuste Boek van *Dr. Bekker*, en sijn Sake, aller-eerst tot de Christelijke *Synodus* gekomen is.

Hier sultge verstaan de wel gegronde Grieven van de *Synodus* tegen het selve Boek; ende hoe die geen beusselingen en betreffen, nog ook eenige *Problema-*

tike

rike quæſtien, maar Saken van het hoogſte gewigte: en daar uyt ſultge mogen giſſen, met wat gemoed *Dr. Bekker* de Wereld in het begin van ſijn REMONSTRANTIE geſogt heeft dien in-druk te geven, dat het verſchil tuſſchen de Kerken ende hem is over *de vol-komene magt Gods*, ende *de on-magt van den Duyvel.* Is dit een uyt-werkinge van Broederlijke liefde, ofte een preuve van Chriſtelijke beſcheydenheyd, den Kerken-raad, de Claſſis, de Synodus, en het geheele Broederſchap, bedektelijk te inſimuleren, of ſy alle te ſamen *de vol-komene magt Gods* eenig-ſins verdagten, voor Advocaten van *den Duyvel* ageerden, ende een on-nooſelen tegen allen regt en reden op het lijf vielen, wiens ganſche mis-daad enkelijk en alleenlijk daar in beſtaat, dat hy voor de eere van *Jehovah* ſtaat, en tegen den Erf-vyand van ſijnen God pleyt? Hoe on-regtveerdig ſulk een vuyle beſchuldinge is, kan men uyt de Poincten van *Retractatie* taſten, die hem op ordre des *Synodus* zijn voor-gedragen.

Onder verſcheyde andere Grieven, die *in Synodo Edamenſi* tegen den *Doctor* wierden in-gebragt, was deſe een niet van de minſte, dat die verdervelijke dolinge, welk hy beſtrijd, en die hy *'t al-gemeen gevoelen van de VVereld* noemd, door de Heere *Chriſtus* ſelfs

noyt verbetert wierd; en dat het met *Chriſti* op-regtigheyd, en met de trouwe uyt-voeringe van ſijn *Prophetiſche* Bedieninge geen-ſins beſtaan en konde, het volk in ſulk een dwalinge te laten blyven, ſonder het ſelve oyt daar tegen te waar-ſchouwen, welke ſtaande *de eere van den aller-hoogſten God*, en *ſijn aller-heyligſte woord van der Menſchen Saligheyd*, niet en kan verſekert, nog beweſen werden, dat *den Bybel Gods Woord*, *Jehovah God*, en *Jeſus den Meſſias is*. Dit en raakte immers niet *de vol-komene magt Gods*, ende *de on-magt van den Duyvel*; maar de glorie van Chriſti *Prophetiſch* Ampt: en nogtans en was het geen geringe nog verſmaadbare Grieve. Den *Dr.* ſelf beleed vol-mondig uyt *coram facie totius Synodi*, dat *Chriſtus* die dwalinge had behooren te verbeteren, indien het *Ioodſche* Volk de ſelve in die dagen gelooft had: en in ſijn KORT BERIGT *Pag.* 41. Schrijft hy: *ſoo ik geleerd hadde, dat* het gevoelen dat men heden van den Duyvel heeft, *dies tijds* by de Joden ..... *geweeſt ware; ſoo had ik moeten tonen, dat het Chriſtus ..... naam-kundig weder-ſproken hadde.* Het quam dan daar op alleenelijk aan of het ſelve gevoelen in *Chriſti* dagen by de *Ioden* geweeſt was, en of den *Dr.* ſulx ergens in ſijn Boek geleert had. En tot bewijs van *ja* wierd geallegeert, hoe hy § 668. ſeyde: *om te weten*

wat

wat dien Iongeling gedeerd heeft, moet men na de reden die de Vader gaf niet horen; alſoo die met voor-oordeel ſprak, na 't gemeen gevoelen van de Joden, *hier voor henen al geſeyd. . . . . Het ſy dan dat hy* Maan-ſiek, *of* beſeten *word genoemd: dat ſeit niet, dat . . . . .* ſig de Duyvel daar in mengde; *gelijk dat door-gaans ſoo begrepen werd: maar wel, dat* die menſchen dat geloofden, *en om datſe* 't geloofden, *ook ſoo ſpraken. . . . .* Hier wierd by gevoegt, hoe hy §. 778. Schreef: *ſoekt men na den oor-ſprong van dit* School-*beleid: wy hebben in het eerſte Boek geſien,* hoe alle die gevoelens uyt het Heydendom eerſt in-gang kregen onder 't Volk der Joden, *welk ſonderlinge na de Babyloniſche gevangenis meer verkeeringe met de Filoſofen hadden, dan. . . . Daar na 't eerſte Kriſtendom* uyt Joden *en uyt Heydenen ont-ſtaande, de ſelve aan ſig houdende. . . . .*

Dog het voor-naamſte verſchil raakt *de Authoriteyt* en *de Geloof-waardigheyd van het aller-Heyligſte VVoord Gods*, de vol-maakte regel-mate van ons Geloof en wandel. En of de Kerken billige redenen hebben om te klagen, dat *het geſag van de H. Schrifture* in het meer gemelte Boek veel-ſins beknibbelt, en ten hoogſten benadeelt werd; willen wy geern aan de uyt-ſpraak van den ſaligen Heer *Heydanus* verblyven, welke hy doet *Lib. 2. Cap. 4. Art. 3. de Orig. Error.*,

en 't gene *Dr. Bekker* ter gelegentheyd van de ſelve in ſijn KORT BERIGT *Pag.* 56. Schrijft. De woorden van *Heydanus* luyden, als volgt. —.

—. *Ut ſatis mirari non poſſim quorundam hodie philoſophantium* ἀσέβειαν, *dicam, an illimitatam quidvis de quacunque re ſentiendi & pronunciandi licentiam; qui quamvis é Sacris literis aliter edocti, tamen priſtinum Sadducæorum errorem recoquunt*, non exiſtere Angelum, neque Spiritum *Act.* 23 : 8. *Quæ verò de Angelis & Diabolis dicuntur, illi non niſi de Phantaſiæ & Imaginationis malè diſpoſitæ exceſſibus & aberrationibus interpretantur, quæ ſæpè in maniam & furorem exeunt, & vulgus pro Diaboli præſtigiis & obſeſſione habet. Quo nihil magis à ratione & verbo Dei alienum fingi poteſt . . . . . Nihil noſtro Judicio magis vergere in contemtum & deriſum S. Scripturæ, & ad ſubtilem quendam Atheiſmum animis hominum inſtillandum facere, quo certiſſimum hoc fidei principium, incertum & dubium reddatur, & tota Scriptura divinitatis ſuæ auctoritate ſpolietur; quam, ſi nihil aliud Angelos aut Diabolos eſſe ſtatuamus, quam Phantaſiæ noſtræ quædam* βακχεύματα, *& temperamenti* ἀναρμοστίαν. *Si enim de aliqua re certis ex verbo Dei & ſecuris eſſe liceat, certe hic ex vi verborum, ex evidenti hiſtoria & narratione rerum, & omnibus circumſtantiis, & univerſali omnium Interpretum conſenſu, & ſi tantum non data opera nos opponere lucenti veritati animus ſit, & intellectui vim facere, verum ſenſum nos aſſecutos eſſe, ſi modo ad ſe quis attendat, & docilem ſe præbeat, haud quaquam dubium remanebit. Si enim, quæ de Angelis bonis & malis, de eorum origine & Apoſtaſia, de*

operibus

operibus & malitia eorum, tam multis apparitionibus, de tentatione primorum Parentum, & Jesu Christi, de multitudine eorum, de ejectione eorum ex corporibus obsessorum, & miseris precibus obtenta in porcos migratione, de colloquiis eorum, & quomodo totum mundum pervagentur & educant, se transforment in Angelos lucis, & Regnum Antichristi promoveant in omni potentia & signis & prodigiis mendacii, & quæ præterea de illis tum per universam Scripturam, tum in Apocalypsi narrantur: si quis, inquam, hæc seriò meditans, & apud animum justo pondere trutinans, aliter quam historicè de certis personis, & substantiis intelligentibus quæ revera existant, & alii sint ab hominibus quos tentare, seducere & occidere dicuntur, vere dici existimat: næ ille sibi in verbo Dei labyrinthum fabricat, quem ἰδίαν ἐπίλυσιν ingredi fretus, sibi invium reddit, ne intelligendo revera aliquid in illo intelligat aut assequatur. Si enim hæc omnia quæ de Diabolis legimus, sunt Phantasiæ depravatæ errores & hallucinationes, tum nullos nisi nos ipsos adversarios habemus, & cum sola carne & sanguine nobis lucta est, neque jam Diabolus ut leo rugiens, obambulans, & quærens quem devoret, observandus & vitandus venit, neque insidiæ aut τὰ βάθη ejus metuenda, nec vigilandum ne nos inducat in tentationem. Quid hoc est, nisi S. Scripturam in perpetuam allegoriam transformare, ut quasi præstigiis circumactus, quod legis in illa, non legas, sed plane aliud pro illo permutare cogaris, & quæ de Diabolo alio à te intelligenda sunt, de te ipso, quasi solum intra te & à te solo agantur, accipienda. Quod si in uno licet, quid ni etiam in aliis liceat, & sic in periculum adducatur veritas universæ historiæ Sacræ.

Dat is.

So dat ik my niet genoeg verwonderen kan over de godloosheid

heid *van sommige die heden philosopheren, of sal ik het liever noemen een on-bepaalde Licentie om van alles watmen wild te gevoelen en te-zeggen; die al-schoon sy uyt de Heylige Bladeren anders geleert zijn, egter de oude dolinge der* Sadduceen *verwarmen, dat'er* geen Engel, nog Geest is *Act. 23:8. Want het gene van de Engelen en de Duivelen gesegt werd, dat leggen sy uit niet dan van uit-sporigheden en af-dwalingen van een qualijk gestelde Phantasie en In-beeldinge, die dikwils op een dolheid en rasernie uit-lopen, en het gemeene volk voor begogelingen des Duivels, en voor besetenheid houd. Niets kan'er verdigt werden het gene verder van de reden ende het Woord Gods af-wijkt, dan dit. . . . . Niets helt'er onses oordeels meer* TOT VERAGTINGE EN BESPOTTINGE VAN DE H. SCHRIFTURE, *en* OM EEN FYNE ONGODISTERIE IN DE GEMOEDEREN DER MENSCHEN SAGTKENS IN TE GIETEN, *ten einde* DIT ALLERSEKERSTE BEGINSEL DES GELOOFS, ONGEKER EN TWYFFELAGTIG GEMAAKT, *en* DE GEHEELE SCHRIFT VAN HET GESAG HARER GODLYKHEYD BEROOFT WERDE; *dan, indien men stelt dat de Engelen of de Duivelen niet anders zijn, als eenige rasende driften van onse Phantasie, en een on-matigheid van het temperament. Want so men van een eenige sake uit Gods Woord mag seker en gerust zijn; gewisselijk hier en kan van wegen* de kragt der woorden, *de* baar-blykelijke Historie *en* verhaal van saken, *en* alle de omstandigheden, *en* de al-gemeene t'samen-stemminge van alle de Uit-leggers, *en so men slegs* sig niet met op set tegen de ligtende waarheid aan-kanten *wil, en* het verstand geweld aandoen, *ganssch geen twijffel over-blijven, of men heeft den waren sin aan-getroffen, indien men maar op-merke, en sig leersaam aan-stelle. Want indien het gene van de goede en quade Engelen,*

len, van haren oor-ſprong en Af-val, van haar bedrÿv en boosheid, ſo vele verſchÿningen, van de verſoekinge der eerſte voor-ouderen, *en* Jeſu Chriſti, *van haar meenigte, van* harer uit-werpinge uit de lighamen der beſetene, *en* harer verhuiſinge met elendig ſmeken in de ſwijnen, *van hare t' ſamen-ſpraken, ende hoe ſy de ganſche Wereld door ſwieren en verleiden, ſig in Engelen des ligts veranderen, ende het Rÿk van den Antichriſt in alle kragt en tekenen en wonderen der leugenen voor-ſetten, en wat daar-en-boven van de ſelve ſo door de geheele Schrift, als in de Openbaringe verhaalt werd: indien yemand, ſeg ik, dit met ernſt over-peinſende, en regt-matig wikkende, anders agte waarlÿk geſegt te zÿn* dan hiſtoriſche wijſe van ſekere Perſonen, *en* verſtandige ſelf-ſtandigheden, *die waarlyk zyn, en* verſcheiden zijn van de menſchen, *dieſe geſegt werden te verſoeken, te verleiden, en te doden: voor-waar die maakt ſig in Gods Woord een dool-hof, welken hy, op eigen-ſinnige uit-legginge ſteunende, in-treed, en voor ſig on-door-gankelÿk maakt, dat hy door veel te weten, waarlyk daar in niets en verſtaat ofte aan-treft. Want indien al wat men van* de Duivelen *leeſt, dwalingen en vergiſſingen van een bedorvene Phantaſie zyn, dan en ſullen wy geen weder-partÿders als ons ſelven hebben; en den ſtryd ſal ons alleen met vleeſch en bloed zÿn; en men ſal den Duivel als een brieſ-ſchende Leeuw, om-wandelende, en ſoekende wien hy ver-ſlinde, niet langer behoeven na te ogen en te vlieden, nog ſÿn lagen of diepten te vreſen, nog te waken op dat hy ons niet in verſoekinge leide. Wat is dat anders, als* de H. Schrift in EEN GEDURIGE ALLEGORIE te veranderen, dat ge als door begogelingen om-gevoerd, daar niet en leeſt, het gene ge daar immers leeſt; *maar gedrongen werd het in geheel wat anders te veranderen, en* van u ſelven *te verſtaan, het*

* * *

gene

gene van den Duivel, een anderen als gy self zijt, *verstaan moet werden, even eens of het alleenelijk binnen in u, en van u alleen geschiede. 't Welk so 't in een geoorloft is, waarom sal het ook in andere dingen niet geoorlooft zijn?* En also sal DE WAARHEID VAN DE GANSCHE H. HISTORIE in gevaar gebragt werden.

Dr. Bekker nu schrijft al-dus: *Dog 't gene hy wijdlopig uit den Heer* Heidanus *voort-brengt:* daar af wil ik hier op-regtelijk belijden, *dat* ik, *die de Schriften van dien groten man, neffens sijn gedagteniſſe in grootster eere houde, en nogtans geen der selve (als men ligtelijk denken mag) ooit doorlesen hebbe;* niet weinig hier verwonderd staa. *En ware 't my geoorlofd,* mijn gevoelen so te schikken als men de kleederen kan doen, *na 't fatsoen van grote lieden: de voor-treffelijkheid des mans, en de vaderlijke gunste die ik van hem genoten hebbe,* souden my aan-stonds N B. doen veranderen. *Egter stelt het my gerust, dat ik hem gekend hebbe van so groten bescheydenheyd, om self sijnen minder* in een ander gevoelen *te verdragen; als sijn verstand groot was, om boven anderen veel te weten, en wel te leeren.*

Welk getuigeniſſe *Heidani* wy te berde brengen, niet om *Dr. Bekker* te beschuldigen, even of hy met de oude dwalinge der *Sadduceen* besmet was, en dat hy nog *Engelen*, nog *Geesten* geloofde: maar om al de Wereld te doen sien, by wat soort van menschen die vreemde *Interpretatien* van soo vele Schriftuurtexten, welke heden sulke felle schuddingen verwekken, wierden uit-gebroed, en uit wat grond

de

de ſelve voor-ſproten: hoe ſchadelijk *Heidanus* gemelte *Uitleggingen* geoordeelt heeft, meinende, dat die enkelijk ſtrekten *tot veragtinge en beſpottinge van de H. Schrifture*, en *om dat aller-ſekerſte beginſel des geloovs on-ſeker te maken, en van ſijn Goddlijk geſag te beroven*, en alſo *den menſchen een fijne Atheiſterie ſagtkens in te gieten.* Des te liever hebben wy dit getuigeniſſe willen aan-dringen, om dat het van een Man is voortgekomen, die in ſijn leven *Dr Bekker* met een vaderlijke affectie om-helſt heeft, en by hem nog na ſijn dood van wegen ſijn groot verſtand en uit-muntende beſcheidenheyd met regt geroemd werd: nog meer, om dat hy dit ſo vele Jaren van te voren ſchreev, eer het bewuſte Boek van *Dr. Bekker* geboren wierd, ofte het ligt ſag: als mede, om dat hy dit getuigeniſſe depoſeerde, niet in ſijn jeugd, doen ſijn kenniſſe minder, en ſijn bloed nog warm was, maar in ſijn grijſen ouderdom, met bedaarde ſinnen, en wanneer hy alles wel rijpelijk geexamineert had. Een getuigeniſſe vervolgens, het welk met *Dr Bekkers* remarques over het ſelve vergeleken zynde, niet on-dienſtig ſcheen, om veler ogen te openen, en immers alle on-partijdige te doen zien, hoe ongegrond de klagten zyn van *Dr. Bekkers* gunſtelingen, even of het uit een diep on-verſtand, en een ſchan-

delijke mis-duidinge van des Autheurs ſentiment; of uit een bittere wraak-ſugt; of uit een bitſe nydigheid; ofte uit eenige dier-gelijke verkeerde hertstogten enkelijk ont-ſtond, dat by *Zyons* Lief-hebbers over het Boek *de Betoverde Wereld* ſo ſeer gedoleert werd. Immers en konnen ſulke liefdeloſe verdenkingen en ſwarte beſchuldingen in op-ſigt van dien vromen en Hoog-geleerden Heer geen de minſte ſteek houden: ende nogtans zijn *die ſelve aan-ſtotelijke Verklaringen van de Heylige Schrift*, welke *Heidanus* al-daar als ſo pernicieus veroordeelt, een van de voor-naamſte Grieven, die de Kerken tegen het ſo even genoemde Boek hebben.

Hier ſult ge, Beſcheiden Leſer, nog verder vernemen, hoedanigen lijdſaamheid, beſcheidenheid, ſagt-moedigheid, en goedertierenheid de *Synodus* gebruikt heeft, en datſe geen moeyten nog devoiren heeft geſpaart, om *Dr. Bekker* te behouden, van ſijn dwalingen af te brengen, en tot een genoegſame *Satisfactie* te induceren. Hoe ſchoor-voetende ſy tot *de Finale Concluſie* gekomen, en met wat een ſelſame een-parigheid de ſelve genomen is. Voor welke een-parigheid *Dr. Bekker* immers had behooren te wijken: en dit konde hy ook doen ſonder ſijn gemoed eenig-ſins te beſwaren, ſelfs na ſijn eigen oordeel;

oordeel; dewijle de *Synodus* op hem niet anders begeert heeft, als dat hy *in præſenti* ſoude præſteren, het gene hy ſelf des Donderdags voor den middag beide by monde en by geſchrifte aan-bood daar na te ſullen præſteren, namentlijk een Publijke *Retractatie* van het gene alle de Claſſen een-ſtemmiglijk mis-haagde: luidende de ſelve *Preſentatie*, als volgt. *Dies bied ik vry-poſtig aan de ſelve Geſchriften te doen drukken, ende een Exemplaar aan yeder Predikant in* Noord-Holland *op mijn koſten te beſtellen, met bede, dat een yeder daar op aan-tekene wat'er ont-breekt, ofte hem mis-haagt: ende een op-regte aan-biedinge van* AL 'T GENE DAAR IN DE CLASSEN SULLEN T'SAMEN-STEMMEN, *NB. tot een al-gemeen genoegen te veranderen, weg te nemen, te her-roepen, en ſelf ook te weder-leggen.*

Dog het heeft *Dr. Bekker* geluſt, in plaats van na *Pauli* woorden te gedenken, dat *de Geeſten der Propheten den Propheten onder-worpen zijn*; ſekere gedrukte REMONSTRANTIE ter Vergaderinge in te leveren, en by de ſelve wel expreſſelijk te *Proteſteren*, dat hy *de Judicature van de* Synodus *in 't minſte niet en agnoſceert:* fonderende het ſelve *Proteſt* op twee verſcheyde gronden.

Den eerſten grond is, dat *ſijn Sake* on-ordentlijk,

en nulliter, *tot kenniſſe van de* Synodus *gebragt was*; als zijnde ſulx niet by *Appellatie* geſchied, die hy ſuſtineert het eenige wettige middel te zijn, om de voorſz. Sake tot de *Synodus* te brengen, en ſonder welke de ſelve (na ſijn meyninge) niet gequalificeerd en was, om in geſeyde Sake eenige Judicature te exerceren; maar by *Over-gave* van de Claſſis van *Amſteldam*, welke (na ſijn ſeggen) niet bevoegd en was, om ſulken *Over-gave* te doen.

Dog den *Remonſtrant* had behooren te reflecteren, hoe hy hem ſelven voor-leden jare tot *Edam* met de *Synodus* niet alleen in conteſtatie in-gelaten, maar zig ook aan hare ordres onder-worpen had, ſonder eenige de minſte Contradictie, ofte declinatoire Exceptie van *Incompetentie*: ende hoe hy wederom, wanneer ſijn Sake niet by *Appel*, maar op en uyt *ſpeciale laſt* des *Synodus*, tot kenniſſe van de Claſſis van *Amſteldam* gebragt was, en al-daar ten over-ſtaan, en met advijs van de Gecommitteerde des *Synodus* behandelt wierd, gemelte Reſolutie des *Synodus* gereſpecteert, en hare Gecommitteerde geagnoſceert had, ſonder diens aan-gaande de minſte Grieve te moveren, of te proponeren: ende hoe hy nog verder op den 8. *April* 1692. vry-willighlijk gepreſenteert had, *van alle de deelen van ſijnen Dienſt te ſuperſederen, tot* NB. *de aan-ſtaande Synodus,*

Synodus, gelijk de *Acta Classis Amstelod.* luyden. Des het ganſch on-tijdig, en t'een-maal buyten reden was, ſoo langen tijd daar na de *Competentie* van de *Synodus* te betwiſten; dewijle de voorlz. Sake niet meer *in integro*, maar voor de *Synodus* al-rede geentameert was, en hy ſelf de *Synodus* voor *Regter* er-kent had. Want al was ſchoon de *Synodus* den *Competenten Regter* door haar eygen ſelven niet geweeſt; nogtans was ſy door deſe om-ſtandigheden den *Competenten Regter* geworden: vermits het by de Regts-geleerde *in confeſſo* is, *poſſe Iudicem, qui per ſe competens non eſt, ex accidenti competentem fieri, idque vel propter Iudicium jam cœptum, vel propter prorogationem Juriſdictionis.*

Daar-en-boven had den *Remonſtrant* moeten weten, dat de Kerkelijke Vyer-ſcharen in verſcheyde opſigten van de Wereldlijke ontrent *de maniere van Procederen* verſchillen, en wel met namen ook in *de wijſe* van *ſaken tot een Hoger Regter te brengen.* De Wereldlijke er-kennen maar een eenigen weg: en dit is den weg van *Appel.* Maar in de Kerkelijke gelden behalven de *Appellen* ook *Proteſten*, *Doleantien*, en *Gravamina*, ſo de Synodale Reſolutien ons ſeggen, van welke het *Synodale Repertorium* ſpreekt, als volgt. *Particulares Quæſtiones van eenig gewigte met de* Gravaminibus *voor-taan den Claſſen toe te ſenden, op dat der*

ſelver

ſelver Gedeputeerden over Saken in 't Stuk der Leere en Kerken-ordeningen, allen Kerken en Claſſen in 't gemeen aangaande, gereſolveert ad Synodum *mogen komen, en daar over niet verder beſluyten, als haar Inſtructie mede-brengt: Soo nogtans, dat de byſondere dingen, eenige Kerke, Claſſis, Dinaren, of Leaematen aan-gaande, hoedanige die ook zijn, en* in Synodo *werden gebragt by forme van* Appel, Klagte, *of* ander-ſins in eeniger manieren, in Synodo *mogen, Ja moeten verhandelt werden, ſonder yemands præjudicie, al is 't dat 'er geen uyt-ſchrijvinge aan allen Claſſen is voor-gegaan.* Het is nu Wereld-kundig, al ſchoon in *Cas Subject* niet formelik is *geappelleert*, dat egter in de Claſſis van *Amſteldam* op den 8. April 1692. in-gekomen is een *Conſiſtoriaal Advys* der Kerke van *Amſteldam*, met verſoek, dat *d'ont-heffinge van de Suſpenſie van* Dr. Bekker *niet wierde ter executie geſteld* tot den tijd van de aan-ſtaande Synodus, *ofte dat hy* vol-komene Satisfactie geve: *en dat by ont-ſtentenis van de in-willinge van dit haar verſoek, die Kerken-raad als dan gereſolveerd is daar tegen te* Proteſteren; *en ſoo te handelen als tot de meeſte ſtigtinge van haar Gemeynte ſal oordeelen te behoren*; gelijk de *Acta Claſſis Amſtelod.* ſpreken. Ook is het bekend, hoe over de voorſz. Sake aan de *Synodus* van *Noord-Holland* by geheele Synoden *gedoleert* is, die regt hebben om in Saken van gelijke nature te *doleren*, als deſe is, *cum Cauſa Doctrinæ omnium ſit communis.* Het is mede *in confeſſo*, hoe door de Claſſis

van

van *Hoorn* over deſe Sake, na dat de ſelve al-vorens beyde en in den Kerken-raad en in de Claſſis van *Amſteldam* behandelt was, tijdiglijk een *Gravamen* uyt-geſchreven, en by de andere Reſpective Claſſen op dat *Gravamen* behoorlijk geadviſeert is. Des de voorſz. Sake, die al van te voren aan de *Synodus* bank vaſt gemaakt was, nog verder *de novo* tot de ſelve gedevolveert is, niet by *Over-gave* van de Claſſis van *Amſteldam*, gelijk den *Remonſtrant* abuſivelijk ſuſtineert; maar by *Doleantie*, ende *per modum Gravaminis*, en vervolgens op een wettige wijſe, en na de forme van Procederen by de Kerkelijke gebruykelijk.

Ende had den *Remonſtrant* op de Forme van de Wereldlijke en de Kerkelijke Vyer-ſcharen gelieven te letten, ſoude hy ligtelijk hebben konnen taſten, dat de *Appellen* in de Wereldlijke Vyer-ſcharen genoeg zijn, niet alleen om Particuliere Perſoonen, maar ook om ſelf *het Gemeen* te ſecureren, en te verhoeden, dat het by het Gewyſde van eenen Subalternen Regter geene præjudicie en lijde; dewijle des ſelfs intreſten by de Heeren Officieren *in Iudicio* werden waar-genomen, die daar van konnen, en mogen appelleren, en alſoo de ſaken tot kenniſſe van een Hoger Regter brengen. Ja, op dat *het Gemeen* door abuſive Regts-plegingen, ofte qualijk

begrepene Vonniſſen, niet eenig-ſins mogte benadeeld werden, ſoo pleeg wel 't *Hof*, 't welk by ons is den Wereldlijken Opper-Regter, *ex officio* den Advocaat Fiſcaal, ofte de Officieren van de Plaatſen te ordineren, om in ſaken die *het Gemeen* betreffen aan 't *Hof* te appelleren: ende is dit van een ordinaris gebruyk. Dog ſtond den weg van *Appel* in Kerkelijke Vyer-ſcharen alleen open; ende moeſten de Kerken in dit alles op ſulken wijſe procederen, als in Civile Regten practicabel is; dan ſouden'er verſcheyde gevallen zijn, die noyt tot kenniſſe van Hoger Vergaderingen ſouden konnen komen, hoe ſeer ook de Kerken daar by mogten geintreſſeert zijn: Vermits 'er niemant en is, die *ſtricto Jure* ſoude konnen appelleren. Wie dog ſoude ſulx doen? Den Regter? Maar dat *den Regter* (ſegt den *Remonſtrant*) *van ſijn eygen vonniſſe appelleren ſal, ofte het ſelve op eenige wijſe tot kenniſſe ende examinatie van een Hoger Regter brengen, is in alle Landen een on-bekende ſake.* De gene die door meerderheyd over-ſtemt zijn? Maar *quod publicè fit per majorem partem, pro eo haberi ac ſi omnes egerint: en voor ſo veel aan-gaat het effect van de executie, etiam quibus antea diſplicuerit, pro bono atque utili defendendum eſſe*; ſchrijft wederom den *Remonſtrant.* Den Gedaagden? Maar die werd geſupponeert by de Sententie voor-deel te genieten. De Gemeynte

van

van die plaatſe, die met het vonnis mogte gegraveerd zijn? Maar die is als Eyſſcher in Proceſſe niet bekend, ende en kan vervolgens niet provoceren. Een Fiſcaal ofte Officieren en heeft de *Synodus* niet, door welk eenige *Appel* ſoude konnen werden geinterjecteert. Ende nogtans ſoude het de grootſte iniquiteyt zijn, ende niet anders dan de uytterſte verwerringen konnen veroorſaken, dat 'er voor de de Kerken geenderhande middel ſoude overig zijn, om een on-gegronde Sententie van deſen ofte genen Subalternen Regter gedreſſeerd te krijgen, en de ſchade, die haar by de ſelve Sententie toe-gevoegt werd, af te keeren. Wat dan? 't gene 't *Hof* door ſijn Officianten verrigt, dat geſchied by de Kerken door het uyt-ſchrijven van *Gravamina*, wanneer 'er *Appellen* ont-breken: ende dit is gantſch redelijk en billig. Want gelijk het *Hof* is den Superieur in het Wereldlijke; alſo is de *Synodus* den Superieur in het Kerkelijke: en gelijk alle de Subalterne Regt-banken onder 't *Hof* ſtaan, ende het ſelve *ex officio* ſorge moet dragen, dat goede Juſtitie in gemelte Regtbanken geadminiſtreert, en *het Gemeen* in de ſelve geen-ſins benadeelt werde: alſoo ſtaan ook deſe en gene Claſſen onder haar *Synodus*, en moet de ſelve *ex officio* alles beſorgen wat het wel-zijn van de Leere en de aan-genome Kerken-ordeningen concerneert.

En voor al en mag *de Synodus* niet ſtil ſitten, wanneer over het na-deel van de Gemeene Sake *Proteſten* ende *Doleantien* ont-ſtaan. Ende ſegt het *Jus Can. Decr. Greg. L. 5. Tit. 1. C. 17. in Notis* ſeer wel: *non tanquam ſit idem Actor & Judex, ſed quaſi deferente fama, vel clamore nunciante, officii ſui debitum exſequatur.*

Voorts had den *Remonſtrant* moeten conſidereren, dat de voorſz. Sake den gemeenen wel-ſtand der Kerken raakte; en dat een *Synodus per ſe atque ex officio* bevoegd is, om van al ſulke ſaken niet alleen kenniſſe te nemen, maar ook om op de in-gebragte Advyſen der Reſpective Claſſen daar ontrent ſodanig te diſponeren, als bevonden werd te behoren, indien nog door den Kerken-raad, nog door de Claſſis, de nodige voor-ſieninge gedaan werde: vermits de *Synoden* met geen ander oog-merk geordonneert en in-geſtelt zijn, dan om door hare authoriteyt de Suyverheyd der Leere, de aan-genomene Ordres, de Een-dragt en de Stigtinge der Gemeynten, des te meer te verſekeren; het welk de ſelve niet en ſouden konnen doen, ſo ſy de geſeyde magt niet en beſaten. Want ſtell' eens, dat eenige Kerke *yemand die ergerniſſe en twee-dragt tegen de Leere aan-regtede*, in den H. Dienſt dulden wilde, en dat alle hare Leden een-ſtemmiglijk daar in acquieſceerden; en dat ook de Claſſis dit

quaad

quaad door de Vingeren ſag: wat middel ſoud'er in ſulken geval zijn, om de Aan-genomene Waarheyd, de goede Ordres, de Gemeene Ruſte en Stigtinge, te ſecureren; de Dwalingen, die ſteeds als een Kanker voor-eten, te ſtremmen; de Ergerniſſen weg te nemen; en te verhoeden, dat door dien Suur-deeſſem het geheele deeg niet ſuur gemaakt wierd; was de *Synodus* niet *door haar eygen ſelven* gequalificeerd, om daar tegen een efficacieuſe voor-ſieninge te doen? En gelijk deſe magt den *Synoden* on-weder-ſprekelijk *per ſe atque ex officio* competeert; alſoo werd de ſelve magt ook niet duyſterlijk by den xxxvj. Artikel van de *Kerken-ordeninge* vaſt geſtelt, welke luyd, als volgt: *'t ſelve ſeggen heeft de Claſſis over den Kerken-raad, 't welk de Particuliere Synode heeft over de Claſſis, en de Generale Synode over de Particuliere.* Hoedanigen magt nu de *Generale Synoden* ontrent Kerkelijke ſaken hebben, is uyt de Hiſtorien over-vloedighlijk bekend; en daar van en behoorde het *Vereenigd Neder-land* niet on-bewuſt te zijn, dat als nog ſulke ſalige vrugten van de *Nationale Synode* van *Dordregt* geniet. En nog verder werd gemelte magt by de genoemde *Nationale Synode* geconfirmeert *Seſs.* 138. al-waar de ſelve al-dus ſpreekt. *Prætereà Veneranda hæc Synodus ſeriò monet* Eccleſiaſticos omnes Cœtus, *ut invigilent diligentiſſimè in Greges ſibi commiſſos*; omnibus ſubnaſcentibus in Eccleſia

noviratibus maturè obviam eant, easque tanquam zizania ex Agro Domini evellant: *attendant Scholis & Scholarum Moderatoribus, ne qua ex privatis sententiis & pravis opinionibus Iuventuti instillatis, postmodum* Ecclesiæ & Reip. pernicies *denuò creetur.* Dat is. *Daaren-boven vermaant dese Eerw. Synodus ernstiglijk* alle Kerkelijke Vergaderingen, *dat sy ganschh neerstiglijk wagt houden over de Kudden die haar aan-bevolen zijn*; dat sy zig in tijds tegen alle nieuwigheden stellen, die in de Kerke souden mogen op-rysen, en de selve als onkruyd uyt den Akker des Heeren uyt-royen. *dat sy goede agt geven op de Scholen en op de Bestierders van de selve, op dat uyt besondere gevoelens en quade meiningen, die de Ieugd souden mogen in-geboesemt werden, niet daar na wederom* eenig verderf voor de Kerke en de Republijk *veroorsaakt werde.* Want hoe souden de *Particuliere Synoden*, in dier-gelijke gevallen als boven geposeerd sijn, en die immers konnen gebeuren, *het on-kruyd in tijds uyt den Akker des Heeren konnen uytroeyen*, waren sy niet bevoegd, om van sulken saken kennisse te nemen, ofte in de selve eenige Judicature te exerceren, voor al eer die by *Appel* tot haar quamen? En noyt wierd den *Vader-landschen Synoden* dese magt bedisputeert dan by verkeerde Luyden, om hare Ziel-verdervende dwalingen veyliglijk, en sonder hinder voor te setten. En noyt hebben gemelte

Synodus

Synoden op dier-gelijke Contradictien en Proteſten agt gegeven; maar ſulke Leeraars voor hare Vergaderingen geciteert, en de ſelve, wanneer ſy weygerden genoegſame *Satisfactie* te geven, van hare Bedieningen *geſuſpendeert*, en by verdere Contumace *gedeporteert*, al ſchoon ſy by de Kerken-raden en de Claſſen onder welke ſy ſtonden, ſelfs voor dien tijd wierden getolereert.

Den anderen grond, op welke den *Remonſtrant* ſijn *Proteſt* fondeert, is deſe, dat *de voorſz. Sake was afgedaan*; en dat de *Synodus* over ſulx niet bevoegd en was, om geſeyde Sake aan haar te nemen, ofte eenige verdere Judicature in de ſelve te exerceren. Ende dit is wel de voor-naamſte baſis, en de Hooft-ſtellinge van ſijn REMONSTRANTIE: en tot bewijs van de ſelve ſegt hy, dat *de Claſſis van* Amſteldam *in de voorſz. Sake niet alleen gevonniſt, ende hy* Remonſtrant *aan de Condemnatie reëlijk en met'er daad vol-daan had*; maar dat *gemelte Claſſis hem* Remonſtrant *ook wederom had op-genomen*; en dat alſoo *het ſelve Vonnis ten wederzyde geacquieſceert, ende gehomologeert was.*

Hy ſupponeert dan, dat de genoemde Claſſis in ſijn Saak een *Definitive*, en geen *Proviſionele* Sententie verleent had; en dat de ſelve Sententie ook by haar geac-

geacquieſceert en gehomologeert was. Maar de Claſſis heeft ont-kent, dat ſy ten *Definitive* geconcludeert heeft, en wel uyt-drukkelijk betuygt, dat ſy *noyt de Articulen* in totum *Satisfactoir geoordeelt heeft; maar alleen* in circumſtantie van die tijd *ter Satisfactie op-genomen, met hope en verwagtinge, van* Dr. Bekker *nog verder te brengen.* Of nu deſe Betuyginge met de woorden van de Reſolutie des Claſſis van den 22 *Januarii* 1692. en met de reële op-neminge van *Dr. Bekker*, als mede met de declaratie des ſelven Claſſis op den *8. April*, beſtaan, of niet beſtaan kan, dat en raakt de *Synodus* nog in 't minſt nog in 't meeſt; en werd ſulx ter verantwoordinge van de Claſſis gelaten, die niemand anders daar toe behoeft. —.

.—. Dog neem' eens, dat het waaragtig was het gene by den *Remonſtrant* al-hier geſupponeert werd, namentlijk dat de Claſſis *ten definitive* geconcludeert had; nog en had hy op verre na het Proces niet gewonnen: vermits in ſulken geval ſoude te onder-ſoeken ſtaan, of de Claſſis wel gequalificeerd geweeſt is, om in ſijn Saak te ſententieren. Niet dat wy de qualificatie van de Claſſis in twijffel trekken, of de ſelve eenig-ſins beknibbelen willen: maar wy argumenteren ſlegs (als men in de Scholen ſpreekt) *ad hominem.* Te weten, den *Remonſtrant* ſtelt als een notoire waarheyd

heyd ter neder, dat *de Classis, indien sy verder competent was, soo weynig bevoegd was, om de voorß. Sake van haar te abdiceren, als de Synodus bevoegd, om de selve aan te nemen.* Indien dit nu vast ging, soo soud men op gelijke wijse moeten seggen, dat den Kerken-raad niet bevoegd en was, om de geseyde Sake van haar te abdiceren, nog de Classis bevoegd, om de selve aan te nemen: en nogtans is het kennelijk, dat de voorsz. Sake tot de Classis gekomen is, niet by *Appellatie*, maar by *Over gave* van den Kerken-raad van *Amsteldam*: en vervolgens soude de Sententie van de Classis nul zijn, als (*ex hypothesi* van den *Remonstrant*) by een incompetenten Regter gepronuncieert. —.

. —. En in-cas de Classis al was bevoegd geweest, om in de voorsz. Sake te vonnissen, nog soude te besien staan, of haar Vonnis soude konnen stand grijpen. Het is *res Iudicata*, dat niemand als een Leeraar in de Gereformeerde Kerke en mag geduld werden, die van de *Formulieren van Eenigheyd* af-wijkt. Het is wederom *res Judicata*, dat het Boek *de Betoverde Wereld* is een *Verfoeyelijk* Boek, en wel *Verfoeyelik*, om dat *het aan-loopt tegen de Leer der Gereformeerde Kerke, en de Formulieren van Eenigheyd.* Ook blijkt notoirlijk uyt *de Artikelen by den Autheur aan de Classis tot Satisfactie gepresenteerd*, dat hy in de selve sijn schadelijke

Gevoelens niet en her-roept, maar daar by perſiſteert, en wel uyt-drukkelijk verſoekt, *in ſijn beſonder Gevoelen*, nopende *het voor-name* (gelijk hy het noemt) *Verſchil, geduld te werden.* Indien dan de Claſſis de *Artikelen* ſo even gemeld *in totum Satisfactoir* geoordeelt, en *Dr. Bekker* op de ſelve wederom had op-genomen; ſoo ſoude haar Vonnis regt-draads ſtrijden met het gene van te vooren al-rede geweſen was, en vervolgens ſelfs na Regten nul zijn. *Latam* (ſegt L. 1. C. Lib. 7. Tit. 64.) *Sententiam dicitis, quam ideò vires non habere contenditis, quod contra res prius Judicatas, a quibus provocatum non eſt, lata ſit. Cujus rei probationem ſi promptam habetis, etiam citra provocationis adminiculum, quod ita pronunciatum eſt, ſententiæ auctoritatem non obtinebit.* Ende L. 2. *Sententiam contra tam manifeſti Iuris formam datam, nullas habere vires palam eſt.* —.

.—. Daar komt by, dat de *Synodus per ſe atque ex officio* bevoegd was, om van de voorſz. Sake niet alleen kenniſſe te nemen, maar ook om op de in-gebragte Advijſen van de Reſpective Claſſen het Vonnis van de Claſſis van *Amſteldam* te reformeren, ſoo genoemde Claſſis geconcludeert had, *Dr. Bekker* met ſijn verkeerde Gevoelens in den H. Dienſt te dulden; en ſelf daar ontrent ſodanigen voor-ſienin-

ge

ge te doen, als tot weg-neminge van de Gegeven Ergerniſſe nodig was. Het welk de *Synodus* ook nog mogte, nog konde na-laten, ſonder ſig ſwaarlijk tegen haar Ampt en Pligt te vergrijpen, en de ſake van *Iehovah* en ſijn Kerke trouwlooſlijk te abandonneren. Sulk een magt werd de Kerken door-gaans in de H. Bladeren toe-gekent: en tot oeffeninge van die magt werden ſy vaken aan-geport, en wel ernſtiglijk beſtraft, wanneer ſy daar in na-latig zijn. Self is 'er geen *Societyt*, of ſy is uyt kragt van de onderlinge Confœderatie bevoegd, om van hare Leden kenniſſe te nemen, en de on-waardige uyt te ſluyten: ende ſtaat het Peremptoire oordeel, of ſig yemand hare gemeenſchap on-waardig draagt, ofte niet, niet by het eene of het andere Particuliere Lid, maar by de geheele Societeyt; in ſoo verre, dat de Societeyt het Vonnis van een particulier-Lid ſoude mogen, en moeten verbeteren, in-cas ſulkx den Gemeenen Intreſt quam te vereyſchen. Met wat ſchijn dan kan dit regt de Kerken ont-ſegt werden, die met malkanderen *een Geeſtelijke Societeyt* uyt-maken? En wilde men de Kerken van deſe magt ont-blooten, hoe ſouden de ſelve den Aller-hoogſten een wel-betamelik Heyligdom konnen werden? Hoe ſouden de ſuyverheyd der Leere en den onderlingen Vrede konnen behouden werden? Hoe ligt

ſoude het konnen gebeuren, dat hier deſen, en daar genen Heterodoxen Leeraar getolereert wierde, ende andere wederom de ſelve veroordeelden? En wat ſoude dit anders konnen baren, dan confuſien, onderlinge veroordeelingen, ſcheuringen, ende een gewis verderv voor de Kerke?

Maar ſegt den *Remonſtrant*: *het is in alle Regten, ſoo Geeſtelijke als Wereldlijke, on-bekend*, damnato pœnam replicari, *en dat yemand twee-maal over een ſake geſtraft werde.* Dog hy gelieve te weten, indien de Claſſis van *Amſteldam* niet gequalificeert geweeſt was, om in ſijn Sake te vonniſſen, als zijnde tot hare kenniſſe gebragt, niet by *Appellatie*, maar by *Over-gave* van den Kerken-raad, gelijk te vooren is aan-gemerkt; dat hy als dan door *ſig hare Cenſure te onder-werpen*, en *aan de ſelve te vol-doen*, niet het minſte regt ſoude verkregen hebben, om ſig de Judicature van ſijnen Competenten Regter te ont-trekken; maar alleenelijk, om ſijn actie wegens geledene ſchade en on-gelijk tegen de Claſſis te inſtitueren. -.

.—. Ook had hy moeten obſerveren, dat de Kerke geen eygentlijk genaamden *Regter* en is, en hare *Cenſure* geen eygentlijk genaamde *ſtraffe*: maar dat de Kerke is *een Geeſtelijke Societeyt*; en dat hare *Cenſuren* enkelijk ſtrekken, om de dolende Broeders

door

door ſchaamte tot een regt-matig in-keer te brengen, en de andere van dat verderv te bevryden. Wie nu ſal een Chirurgijn beſchuldigen, die, wanneer ſagter middelen niet en baten, ſcherpere appliceert, om de wonden te ſuyveren, en de geneſinge te bevorderen; immers om het geſonde deel by ſijn geſondheyd te bewaren? Of wie ſal ſeggen, dat een Chirurgijn dit doende, den Patient *twee-maal ſtraft*? Alſo plegen ook de Kerken ontrent dwalende Broeders, ſy zijn dan Ledematen, of Leeraars, te handelen. Is hy een Leeraar, dien pogen ſy van de dolingen ſijnes wegs te over-tuygen, en door overtuygingen tot een raiſonnabele *Satisfactie* te induceren: wild hy niet hooren, ſullen ſy den ſelven van ſijn Dienſt voor een tijd *ſuſpenderen*: verhard hy ſig ook tegen de *Suſpenſie*, ſullen ſy hem eyndelingen *deporteren*; alles ten eynde als geſegt is, niet ter neder-werpinge, maar ter op-bouwinge van *Ieſu* Lichaam, en op dat ook hy beſchaamt, en alſoo behouden werde. En wanneer de Kerken in deſe hare handelingen niet anders en beogen, dan de glorie van Gods H. Naam, de bekeeringe van den dwalenden, den wel-ſtand van het Broederſchap, en de ont-laſtinge van hare eygene conſcientien; dan procederen ſy net op ſulken wijſe, gelijk het geeſtelijke Medicijn-meeſters, en dien de ſaligheyd van de koſte-

lijke zielen aan-bevolen is, paſt te procederen: dan volgen ſy de wijſe ordres van haren groten Meeſter, de voet-ſtappen der Apoſtelen, en de Practijke die oyt en oyt in *Chriſti* Gemeynte gebruykelijk was: en ſulke Proceduren en zijn geen werken van on-regtveerdigheyd, maar ſlagen van regtveerdige; oeffeningen van een wakkere gehoorſaamheyd ontrent God, die haar gelaſt heeft *het oordeel te bewaren*, en een trouw *op-ſigt op malkanderen te hebben*: ja wonden van Lief-hebbers, en daden van een ſuyvere liefde tot den naaſten, en de Broederen. Het is nu ſoo, dat de *Synodus* in 't voor-leden Jaar *Dr. Bekker* voor haar ont-boden, en den ſelven ſoo doen ter tijd, als daar na door hare Gecommitteerde, geſogt had van ſijn dolingen te over-reden: dat den Kerken-raad en de Claſſis van *Amſteldam* alle devoiren hadden aangewend, om hem tot het amplecteren van ſekere Poincten van *Satisfactie* te bewerken: dat gemelte Claſſis andere Artikelen *in conjuncture van die tijd ter Satisfactie op-genomen*, en hem voor eenige weken van ſijnen Dienſt *geſuſpendeert* had, *met hope en verwagtinge, van hem nog verder te brengen*: dat hy door de voorſz. *Suſpenſie* niet verbetert was, maar des niet tegen-ſtaande ſijn verkeerde opinien bleev inhæreren: ſoo vermogte dan de *Synodus* niet alleen, na dat ſy by de Reſpective Claſſen, ook ſelf by die van *Amſteldam*, behoor-

behoorlijk gequalificeerd was, maar was ook Ampt- Pligts- en Conſcienties-halven ſchuldig, van *Dr. Bekker* een Publijke *Retractatie* af te vorderen; en by manquement van dien, verder te procederen, en hem *uyt den H. Dienſt te removeren.* —.

.—. Ja, al waren ſchoon de *Suſpenſien* en de *deportementen* voor eygentlijk genaamde *ſtraffen* aan te ſien, egter en ſoud men nog met geen het minſte regt konnen ſeggen, dat *Dr. Bekker om* een *ſake* twee-maal *geſtraft wierd*: vermits hy als nog in ſijn perverſe Sentimenten vol-herd, en alſo ſteeds wederom op nieuws ſondigt. Welke tweede over-tredinge niet min als de eerſte cenſurabel is.

Den *Remonſtrant* voegt nog by het al-rede geſeyde, om ſijn Hoott-ſtellinge te confirmeren, dat *niemand, het zy Kerken-raad ofte Claſſis, binnen of buyten deſe Provincie, ſelfs niet een eenig Particulier, die met de voorſ. Sententie mogte vermeinen gegraveert te zijn, aan een Hoger Kerkelijke Vergaderinge geappelleert had*; en dat over ſulx *de ſelve Sententie* moeſte verſtaan worden *by alle ende een yeder geacquieſceert te zijn.* Maar hy gelieve te rememoreren het gene te voren uyt L. 1. en 2. C. L. 7. Tit. 64. geallegeert is, en ſal daar uyt mogen beſpeuren, dat al-hier geen *Appellatie* ofte *Provocatie* nodig was. —.

.—. Ook

.—. Ook is hy uyt het groot mis-noegen, het welk al omme over die *pretenſe Satisfactie* geſien wierd, maar al te vroeg tot ſijn leet-weſen gewaar geworden, dat de Geintreſſeerde geen-ſins en dagten in die *ſelve Satisfactie* te acquieſceren. Hier van konden hem verſekeren den *Circulairen Brief* van de Broederen van *Rotterdam*; de *Miſſiven* van ſoo vele aan-ſienelijke Kerken-raden, als mede die van de Claſſis van *Walcheren*; het *Requeſt* by verſcheyde Ledematen van de Kerke van *Amſteldam* onder-tekend, en aan den Kerken-raad van die Stad gepreſenteerd; en wel ook met namen het *Conſiſtoriaal Advijs* van dien ſelven Kerken-raad. En nog minder konde hy daar aan twijffelen, wanneer hy de Reſolutien van ſo vele *Synoden*, nopende de voorſz. Sake, vernam; en nog daar-en-boven het *Gravamen Hornanum*. —.

.—. En al-hoe-wel by niemand van de Geintreſſeerde formelijk is *geappelleert*; egter is'er by ſoo vele *gedoleert*. Ende ſtaat wel te noteren, dat ſaken op geen min wettige wijſe tot de *Synodus* komen, die by *Doleantie*, als die by *Appel* tot de ſelve gebragt werden: als mede, dat by de Doleanten de *fata* tot de *Doleantien* ſtaande, exactelijk geobſerveert zijn. Immers heeft de Claſſis van *Hoorn* ter netter tijd haar *Gravamen* uyt-geſchreven, en de Synodale Claſſis toe-geſonden:

gelijk

gelijk ook by de Reſpective Claſſen daar op ter behoorlijker tijd geantwoord is. En wat de *Correſponderende Synoden* belangt, de ſelve hebben door hare *Correſpondenten* aan de *Synodus* van *Noord-Holland* gedoleert ter tijd van de eerſte By-een-komſte des gemelten *Synodus*, en wanneer de ſelve binnen de Stad *Alcmaar* vergaderd was: gelijk ook door de *Cœtus* van *Zeeland* by Miſſive geſchied is. En niet eerder konden deſe *doleren*; dewijle by ſpeciale Reſolutie van haar *Ed: Gr: Mog:* in den Jare 1671. op den 23. en 24. *September* alle andere *Correſpondentien* verboden zijn; luydende de ſelve Reſolutie van woord tot woord, als volgt. —.

. —. *Is na voor-gaande deliberatie, om goede ende peremptoire redenen, verſtaan ende verklaart, gelijk verſtaan ende verklaart werd by deſen, dat nog de ordinairen Gedeputeerden, nog de Claßen Synodaal vermogen eenige ſaken, haar door ofte van wegen de Synoden van andere Provincien toe-komende, aan de Reſpective Claſſen te communiceren ofte toe te ſenden, om daar over in de volgende Synodus deliberatien te werden gehouden, als zijnde buyten ordre ende informeel, mitſgaders ook capabel om twee-dragt ende ſcheuringe te verwekken: ende dien-volgende* verboden alle Correſpondentien, die de eene of d'andere Synodus van de Provincien, met de particuliere Claſſen ofte

Kerken, directelijk of indirectelijk, ſoude mogen onder-nemen te houden; *maar* alleen geauctoriſeert ende gepermitteert de Correſpondentie, die de Synoden van de Provincien, onderlinge ende met den anderen, door hare Gedeputeerde, *tot dien eynde op de ſelve af-geſonden werdende, diſcretelijk ende tot bevorderinge van harmonie ende eenigheyd* komen te onderhouden. *Ende ſal de boven-ſtaande hare* Ed: Gr: Mog: *Reſolutie den Gedeputeerden van de Reſpective* Synoden *ter hand geſtelt, mitſgaders ook de Reſpective Claſſen in deſe Provincie toe-geſonden werden, om haar daar na te reguleren.*

Des te meer (meynt den *Remonſtrant*) moeſte de voorſz Sake voor een *af-gedane* Sake gehouden werden, en te minder was de *Synodus* bevoegd, om van de ſelve kenniſſe te nemen, om dat van het Vonnis des Claſſis van *Amſteldam* aan de Heeren Burgermeeſteren dier Stad kenniſſe gegeven zijnde, *haar Ed: Gr: Agtb: ſig het ſelve Vonnis hadden laten wel-gevallen*, alſo de *Novella* 123. *Cap.* 21. (gelijk hy ſegt) duydelijk mede-brengt, dat *het gewijſde van een Kerkelijke Vergaderinge door* de Magiſtraat van de Plaatſe *geapprobeerd en geconfirmeerd weſende, daar van* geen verder Provocatie *vallen kan.* Maar het is wat anders, *ſig een Sententie te laten wel gevallen:* en wat anders, *een*

Sen-

Sententie op een behoorlijke wyſe te examineren, en de ſelve pro authoritate *te approberen en te confirmeren*: ende het is ſoo verre van daan, dat haar *Ed: Gr: Agtb:* het Vonnis van de voorſz. Claſſis *pro authoritate hebben geapprobeert* en *geconfirmeert*, dat ſy in tegen-deel de ganſche behandelinge van *Dr. Bekkers* Sake aan de Kerkelijke Vergaderingen verbleven hebben, ende noyt de minſte blijk gaven, dat ſy ſig in de geſeyde Sake eeniger-maten wilden meleren. —.

.—. Dog ſtell' eens, dat een Kerken-raad, ofte een Claſſis, ofte die beyde beſloten, een on-regtſinnigen Leeraar in den H. Dienſt te tolereren; en dat de Magiſtraat van de Plaatſe de ſelve Reſolutie door haar geſag wilde maintineren: ſoude de *Synodus* in ſulken geval moeten ſtil ſitten, ende niet bevoegd zijn, om daar tegen eenige voor-ſieninge te doen? Den *Remonſtrant* moet ſuſtineren van *ja*. Maar anders wierd oyt ende oyt by de *Synoden* verſtaan, die ſelfs tegen ſulke on-ſuyvere Leeraars Kerkelijk geprocedeert hebben, welke by hare Reſpective Kerken-raden en Claſſen niet alleen geconniveert, en ſtil-ſwijgens geduld, maar ook door de Magiſtraten der ſelve Steden gepatrocineert wierden, gelijk men in de Kerkelijke Hiſtorien van de Heer *Triglandius* ſien kan. De *Synoden* beweſen haar oordeel uyt Gods H.

Woord. *Dr. Bekker* fondeert ſijn ſuſtenu op de 123. *Novella*. – .

. – . Maar hy moet weten, dat den In-ſteller van ſijn REMONSTRANTIE hem mis-leyd heeft, en dat hy ſijn ſuſtenu uyt geſeyde *Novella* niet verifiëren kan; nademaal de ſelve *Novella* onder *de verouderde Wetten* behoord, ende niet langer by ons geobſerveert werd, gelijk by *Groenewegen de Leg. Abrog.* te ſien is. En al was ſchoon de gemelte *Novella* niet geabrogeert; egter ſoude den *Dr.* uyt de ſelve geen het minſte voor-deel konnen trekken, vermits ſe niet ter ſake en doet: en dat (*a*) om dat ſy niet en ſpreekt van *Kerkelijke Saken*, gelijk de voorſz. Sake is, maar van *Civile Actien* tegen Kerkelijke Perſonen: (*b*) Om dat daar in verboden werd *te Provoceren*, niet van het Vonnis van den Biſchop, door een ſimpele Approbatie van NB. *de Politike Magiſtraat*, en ſonder eenige voor-gaande Appellatie van de gelædeerde party geratificeert; maar van het Vonnis van NB. *den Wettigen Regter der Plaatſe*, na behoorlijk onder-ſoek en kenniſſe van ſaken geweſen, waar by de Sententie van den Biſchop, van welken aan gemelten Regter *geappelleert* was, *wettiglijk* was geapprobeert. Ja die *Novella*, in plaatſe van de ſuſtenu van den *Dr.* te favoriſeren, ligt regt-draads tegen de ſelve, dewijle ſy

alle

alle Kerkelijke Saken *den Wereldlijken Regter* ont-trekt, en de ſelve alleen *den Biſchop* toe-wijſt *Si autem* (ſegt ſy) *Eccleſiaſtica cauſa eſt, nullam communionem habeant* Judices Civiles *circa talem examinationem, ſed ſanctiſſimus* Epiſcopus *ſecundum ſacras regulas cauſæ finem imponat.*

Nog een andere reden dringt *Dr. Bekker* aan, niet wel in ſijn REMONSTRANTIE, maar in ſijn NODIGE BEDENKINGEN; waar-om de *Synodus* niet bevoegd en was, om in ſijn Sake eenige verdere Judicature te exerceren: ende het is deſe, dat *de* Synodus *die ſelve Saak aan den Kerken-raad en de Claſſis van* Amſteldam *had* Over-geweſen: *want ook* (Schrijft hy *pag.* 24.) *de Claſſis, ſoo uyt eygen regt, als ook nog geſterkt door* 't Over-wyſen der Synode, *met duydelijke woorden ſeyt, dat.* . . . . En dit poogt hy uyt de eygen woorden van den 44. *Art.* der *Synodale Acten* Ao. 1691. te bewyſen. Dog de *Synodus* heeft ſulk een *Over-wyſinge* ont-kent, en wel expreſſelijk verklaart, dat noyt haar intentie geweeſt is, de voorſz. Saak van ſig te abdiceren, maar alleenelijk, om die na de ordinaire forme in Kerkelijke proceduren gebruykelijk te doen behandelen, na welke de ſelve Saak, voor ſoo veel die *den Perſoon* van *Dr. Bekker* aan ging, eerſt in *den Kerken-raad*, en daar na in *de Claſſis* moeſte dienen,

voor dat sy tot *de Synodus* gebragt wierd. Door welke Verklaringe dese Exceptie van selfs vervalt, dewijle elk een uyt-legger van sijn woorden is, en niemand regt heeft om de woorden en de spreek-wysen te duyden tegen het oog-merk van den Schryver, ofte den Spreker. Ende het is *in confesso, in ambiguis orationibus maximè Sententiam spectandam esse ejus, qui eas protulisset* L. 96. D. L. 50. Tit. 17. als mede, *si quis intentione ambigua vel oratione usus sit, id, quod utilius ei, accipiendum esse* L. 66. D. L. 5. Tit 1. —.

. —. En wat schijn kan het hebben van waarheyd, dat de *Synodus* de voorsz. Sake van haar Bank soude af gewesen, en de selve aan den *Kerken-raad* en de *Classis* soude *Over-gewesen* hebben, so het seker is het gene *Dr. Bekker* in sijn KORT en WAARAGTIG VERHAAL pag. 7. schrijft, namentlijk dat de *Synodus* den Kerken-raad ende hem ont-boden had, om *de Saak in handen te krygen:* en wederom, dat sy een ander middel had aan-gewend, om *hem daar Bank vast te maken?* Het tegen-deel, en dat sy niet genegen was de voorsz. Sake te abandonneren, dede de *Synodus* met'er daad blijken, dewijle sy zelfs de Classis wilde by-blyven, en sulx door iv. Gecommitteerde te nomineren, ten welkers over-staan de geseyde Sake in de Classis soude behandelt werden. En nog klaarder gaf de *Synodus* sulx te kennen, wanneer

neer sy verstond den Gecommitteerden alleen een *adviserende*, en niet een *concluderende* stem toe te voegen: veel min die met volle magt te instrueren, en *Synodali Authoritate* te wapenen, gelijk sy nogtans gewoon is te doen, als sy een sake finaliter wild afgedaan hebben, en met de selve niet verder bemoeyd zijn. — .

. — . En hoe kan *Dr. Bekker* de woorden des *Synodus* van een *Over-wysinge* interpreteren, daar hy selfs in sijn NODIGE BEDENKINGEN *pag.* 23. segt, dat *de Synodus haar selven niet eens het regt heeft aan-gematigt om in sijn Saak te vonnissen, soo die niet by* Appel *tot haar gebragt wierd; nog onder-nomen sig als Regter in te stellen, maar* den Kerken-raad *en* de Classis *daar voor er-kent heeft?* Want is het niet contradictoir te seggen, dat *de* Synodus *haar selven niet eens het regt heeft aan-gematigt om in de voorsz. Sake te vonnissen*, maar *den Kerken-raad en de Classis voor den Regter er-kent heeft*: ende teffens te seggen, dat de *Synodus* die Saak aan den Kerken-raad en de Classis heeft *Over-gewesen?* Of kan ook yemand yetwes aan een anderen *Over-wysen*, waar toe hy self (na eygen bekenteniss) voor als nog geen het minste regt en heeft, en het gene dien anderen al-rede van selfs competeert? Of kan hy sulx doen, sonder sig immers eenig regt daar toe aan te matigen? Wederom schrijft hy *Pag.* 20. 21. dat

de

de Classis die les van de Synode *om het binnen de twee maanden af te doen, niet* als een last, *maar* als een Vermaninge *had te agten. De Classis was van selfs geregtigd om.* . . . . . Want behelsen de woorden alleenelijk *een Vermaninge*, en *geen Last*: met wat schijn kan hy seggen, dat in de selve *een Over-wysinge* ligt? Of cedeert ook yemand aan een anderen sijn regt, en komt hy den selven te vol-magtigen, met hem ergens toe te *vermanen?* Dit is een nieuwe soorte van *Procuratien*, en die tot nog toe by de Regts-geleerde niet bekend was.

Den *Dr.* egter meynt het in de woorden van de *Synodus* gevonden te hebben: ende om sijn Leser daar van te persuaderen, houd hy den selven twee Remarques voor. De eerste is, dat de *Synodus* de Classis gelast heeft, *de Sake finaliter te behandelen*, en *af te doen. Pag.* 5. segt hy, dat *de* Synodus *hem wederom te rugge wees na den Kerken-raad, en van daar na de Classis, om* de Sake *met hem* af te doen: *Pag.* 15. dat *'t believen der Vergaderinge was, dat sy. van haar daar toe gelastigd souden tegen-woordig zijn; en dat* de Sake finalijk *moeste worden* af-gedaan: *Pag.* 20 dat *sy selfs den Kerken-raad het werk niet uyt de handen heeft willen nemen; maar 't vervolg aan haar bevolen, die 't begonnen had; en evenwel gewild, dat niet den Kerken-raad, maar wel de Classis* de Sake *voorts* finalijk af-handelen *soude*: *Pag.* 21. dat

de

de woorden der Synode *uyt-drukkelijk seggen*, *dat* de Sake *by de Classis* finalijk *sal werden* af-gedaan: *Pag.* 23. *aan welken sy* de Sake *wijsen*; *en aan de Classis in't besonder*, *om* die af te doen: *Pag.* 24. dat *de* Synode *self wil en verstaat*, *dat de Classis* dese Saak finalijk behandelen *sal*. Dog hoe assurant den *Dr.* sulx ook poséren mag, egter en ligt het niet in de eygen woorden van de *Synodus*, welke al-dus luyden: *Dat ook wijders 't gunt verder by de Classe van* Amsterdam *soude worden goed gevonden en gedisponeert*, *mede finalijk sal vvorden gedaan binnen den tijd van tvvee maanden*, *na dat de Sake als voor-schreven is*, *tot hare deliberatie sal zijn gebragt.* Den Text en gebruykt selfs niet eens het woord *af-doen*, gelijk den *Dr.* self heeft aan-gemerkt: *daarom* (schrijft hy *Pag.* 23.) *seydse ook alleenlijk*, *dat de handelingen sullen vvorden* gedaan; *maar juyst niet af-gedaan.* Veel min spreekt den Text van DE SAKE *af te doen.* Maar gelijk den Kerken-raad versogt en belast werd, *hare* handelingen *ontrent* Dr. Bekker *sonder eenig tijd-versuym te vol-eyndigen*, *immers de selve uytterlijk te vol-trekken voor den* 1. September *toekomende*: alsoo werd ook de Classis versogt en gelast, *om* N B. HET GENE SY SOUDE GOED VINDEN EN DISPONEREN, *mede finalijk te doen binnen den tijd van tvvee maanden.* In-voegen de *Synodus* de Classis niet gelast heeft, DE SAKE

****

FI-

FINALYK AF TE DOEN, maar alleenlijk HARE HANDELINGEN DAAR ONTRENT binnen ſulken tijd TE VOL-TREKKEN; gelijk wederom by den *Dr.* ſelf geobſerveert is; *daarom* (ſchrijft hy in de ſelve plaatſe) *ſeydſe ook alleenelijk, dat* de handelingen *ſullen vvorden* . . . . Niemand nu is ſoo plomp, nog on-vernuftig, of hy verſtaat wel, dat het wat anders is, yemand te gelaſten om *het gene hy uyt kragt van ſijn pligt ontrent een ſake te doen heeft* ſpoediglijk te vol-eyndigen: en dat het wat anders is, *een ſake aan yemand over te vvijſen*; ofte *yemand te authoriſeren, om een Sake* peremptoirlijk *te termineren, en de ſelve* finalijk *af te doen.* Indienwe het argument van den *Remonſtrant* wilden op-maken, ſoude het ſodanig moeten zijn: *de* Synodus *heeft de Claſſis gelaſt, hare Handelingen ontrent* Dr. Bekker *binnen den tijd van twee maanden te vol-eyndigen*: Ergo *heeft de* Synodus *die Sake geheel aan de Claſſis over-gegeven, en de ſelve van ſig geabdiceert.* Is dat niet een ſchoon gevolg? Soud men niet veel billiger mogen beſluyten: ergo heeft de *Synodus* willen ſorge dragen, dat geſeyde Sake by de Claſſis ſpoediglijk af-liepe; ende in-cas by de Claſſis niet wel gevonniſt wierd, als dan ſelf ſoodanig een voor-ſieninge doen, als ſy tot wegneminge van ſulken groten en al-gemeenen ſchan-

daal

daal ſoude bevinden te behooren? Immers en ſal niemand die ſig op de Proceduren van *'t Hof* verſtaat, den *Remonſtrant* dat gevolg toe-geven. Het is meer als eens gebeurd, dat 't *Hof* Subalterne Regters een ſekeren termijn van tijd voor-ſchreef, en de ſelve ordonneerde binnen dien tijd de Proceſſen te vol-dingen, ende het hare finalijk te doen: ende nogtans en wierd nooyt by lieden van kenniſſe geoordeelt, dat 't *Hof* door ſulken laſt de Subalterne Regters vol-magtigde, om de ſaken *by Arreſt* af te doen: maar ſulke ordres dienen alleenelijk om te caveren, dat de ſaken in de Subalterne Regt-banken niet tot na-deel van de Geintereſſeerde mogen getraineert werden; en de party, die ſig met het vonnis van de ſelve Regt-banken mogte gegraveert vinden, gelegentheyd te geven, om de ſake tot een Hoger Regter te brengen.

Sijn tweede remarque is, dat de *Synodus* het *aan 't oordeel van de Claſſis* geſtelt heeft, *of 'er nodig ſoude zijn*, een verdere voor-ſieninge te doen, als 'er by den Kerken-raad mogte gedaan zijn. *Pag.* 15. ſegt hy: *ſoo ſoude 't dan* aan het oordeel des Claſſis *ſtaan*, *of in de ſake meer te doen ſtonde*, *dan niet.* En Pag. 24. ſchrijft hy: *en overmits dat* de Synodus *ſelf wil en verſtaat*, *dat* de Claſſis. . . . ſelf ſal oor-

deelen *als het aan haar komt*, of'er wel yet meer is aan te doen dan daar reeds gedaan mogte weſen by den Kerken-raad; *omme* des noods zijnde (*ſeyt de* Synodus) *daar in verder te voorſien, en dat* ſoo als *by haar, te weten by de Claſſis, daar't dan is*, bevonden ſoude worden te behooren: *wat middel kander over zijn, om het nogmaals aan* de Synodus *te brengen?* Hy heeft het oog op de volgende woorden van de *Synodus*, by welke geſegt werd: *Verders werd den Kerken-raad van* Amſteldam *verſogt en belaſt, . . . de geheele ſake te brengen ter kenniſſe van de Claſſe van* Amſteldam, *om by de ſelve Claſſe* des nodig zijnde, *daar ontrent gedaan te worden ſodanigen voor-ſieninge, als tot weg-neminge van ſoo grooten en al-gemeenen ſchandaal ſal bevonden vvorden te behooren*: ende ſtelt voor vaſt, dat deſe woorden bevatten *een volle Over-vvijſinge* ende *een Finaal verblijv* van de voorſz. Sake enkelijk en alleen *aan het oordeel van de Claſſis*; maar abuſivelijk, en ſonder den minſten grond. Want de woorden wel inſiende, ſal men bevinden, dat de ſelve, voor ſoo veel die de Claſſis eenig-ſins betreffen, ook wanneer ſy in haar grootſte ruymte genomen werden, niet meer en ſeggen, als (*a*) dat de *Synodus* gewilt heeft, dat de voorſz. Sake tot kenniſſe van de Claſſis ſoude komen, en wel binnen een

korten

korten tijd: (*b*) dat ſy er-kent heeft, dat de Claſſis *per ſe atque ex officio* bevoegd was, om de Handelingen van den Kerken-raad ontrent deſe Sake te examineren, en te Jugéren, of 'er by de ſelve een genoegſame voor-ſieninge geſchied ware; en by manquement van dien, ſelf een genoegſame voor-ſieninge te doen: (*c*) dat ſy de Claſſis bedektelijk haren ſchuldigen pligt geerinnert heeft, ende hoe de ſelve Ampts- en Conſcienties-halven verbonden was, ſulk een voor-ſieninge te doen, *als tot weg-neminge van ſoo grooten en al-gemeenen ſchandaal behoorde*, ſoo die voor-ſieninge by den Kerken-raad niet gedaan en ware: ende (*d*) dat ſy van de Claſſis een goed gevoelen gehad, en vertrouwt heeft, dat de ſelve als voor den Heere ende in goede Conſcientie dit Stuk ſoude behandelen. — •

• — • Maar dat de *Synodus* de voorſz. Sake van ſig ſoude geabdiceert, en de ſelve geheel en al ter diſpoſitie van de Claſſis ſoude over-gegeven hebben, dat en ſegt den Text niet, nog met duydelijke termen, nog door een nood-ſakelijke, en wel-gegronde conſequentie. Niet het minſte gewag maakt ſy van eenigen laſt, of Authoriſatie, waar by de Claſſis door de *Synodus* ſoude ge-

qualificeerd geworden zijn, om in de voorſz. Sake *finalijk* te mogen vonniſſen, en de ſelve *peremptoirlijk* af te doen. In tegen-deel blijkt uyt het vervolg van de geallegeerde *Acte* ſonnen-klaar, dat die *Over-wijſinge* een louter verdigtſel is van den *Dr.*, en dat ſe regt-draads tegen het oogmerk van de *Synodus* aan-loopt; dewijle de ſelve door hare Gecommitteerde de Claſſis heeft willen by-blijven, en wel ſoo by-blijven, dat de voorſz. Sake ſelfs ter diſpoſitie van hare Gecommitteerde in geenerley wijſe ſtaan ſoude, maar dat ſe van de Claſſis tot hare Tafel ſoude moeten gebragt werden. Des de Chriſtelijke *Synodus* met de woorden uyt gemelte *Acte* geallegeerd, twee verſcheyden in-ſigten gehad heeft. Het eêne was, om tegen de Gegeven Ergerniſſe een efficacieuſe voor-ſieninge op het ſpoedigſte te procureren, en de ſelve, in-cas die door den Kerken-raad niet en mogte, ofte niet en konde gedaan werden, immers door de Claſſis te bevorderen. Hierom wierd den Kerken-raad verſogt en gelaſt, *de geheele Sake te brengen ter kenniſſe van de Claſſe*, en *hare handelingen uytterlijk voor den* 1. September *te vol-trekken*: en de Claſſis, om *het gene ſy ſoude goed vinden en diſponeren*,

neren, mede finalijk te doen binnen den tijd van tvvee maanden, na dat de Sake tot hare deliberatie ſoude zijn gebragt. Het ander in-ſigt was, om de voorſz. Saak in op-ſigt van *den Perſoon* van *Dr. Bekker*, langs de gewoone wegen in Kerkelijke Proceduren gebruykelijk, in haren ſchoot te doen devolveren, om vervolgens van geſeyde Sake nadere kenniſſe te nemen, en te ſien of ook nodig ſoude zijn, yets anders daar ontrent te diſponeren, als 'er by den Kerken-raad en de Claſſis mogte gediſponeert zijn. Ende om in deſe hare oog-merken des te ſekerder te gaan, vond de *Synodus* wijders goed, Gecommitteerde te ſtellen, die uyt haren naam de behandelingen van de voorſz. Sake in de Claſſis ſouden by-wonen, en alles daar henen helpen dirigeren, dat 'er immers by de Claſſis een genoegſame voor-ſieninge tegen ſulken groten en al-gemeenen Ergerniſſe mogte geſchieden. En teffens vond de *Synodus* goed, deſe hare Gecommitteerde maar een *adviſerende* ſtemme te geven, om de voorſz. Sake aan ſig te behouden, en de ſelve by occaſie van het te doene Rapport harer Gecommitteerde, nog verder *de novo* by haar bank vaſt te maken. Kan nu yemand langer in de woor-

den

den van de *Synodus* ſulk een *Over-wijſinge* leſen als den *Dr.* fabuleert, die kan, en ſal met het ſelve oog ook daar in alles ſien wat hem luſt.

Dog al wierd ſchoon toe-geſtaan, dat de *Synodus* van *Edam* ja de voorſz. Saak geheel en al aan de Claſſis had *Over-geweſen*, egter en ſoude het argument van den *Dr.* nog niet doorgaan. Het gene hy ſelfs in op-ſigt van de *Claſſis* geobſerveert heeft, namentlijk dat *de ſelve, indien ſy verder competent was, niet bevoegd en was, om de voorſz. ſake van haar te abdiceren*; ſoude ook in op-ſigt van de *Synodus* moeten gelden, ſoo die obſervatie van goeden alloy is. Dog ſterker ſtringeert dit, dat het een indiſputabel regt van de Claſſen ofte de Kerken is, en het gene de ſelve buyten allen kijf competeert, *over Gemeene Saken, en die het Stuk der Leere ofte der Kerken-ordeningen aan-gaan, te oordeelen*: en dit gaat ſoo verre, dat ſelfs dier-gelijke ſaken *niet dan na een behoorlijke uyt-ſchryvinge in Synodo* en mogen behandelt, nog by den Gedeputeerden daar over verder beſloten werden, *dan haar-lieden Inſtructie medebrengt*, gelijk de Synodale Reſolutien luyden. Des ſoude in ſulken geval te onder-ſoeken ſtaan,

of

of de Gedeputeerde, die het gemelte *Synodus* van *Edam* geconſtitueert hebben, van hare Committenten ſpecialijk geauthoriſeert geweeſt zijn, om de voorſz. Sake geheel en al aan de Claſſis van *Amſteldam over te geven.* Indien *neen*, dan vermogten de Reſpective Claſſen die ſelve *Over-gave* te reſcinderen en te aboleren, als van Private Perſonen en buyten hare Inſtructie, tegen de Synodale Reſolutien, en het inconteſtabel regt der Kerken, gedaan.

Sie daar, Beſcheyden Leſer, hoe wel gegrond de Proceduren van de Chriſtelijke *Synodus* zijn: ende hoe on-gefondeerd daar-en-tegen zijn de REMONSTRANTIE, en de *Exceptien* van *Dr. Bekker* tegen de COMPETENTIE van de *Synodus*. Van twee Poincten dientge nog gewaarſchouwt. Het eene raakt ſekere Paſſagie in het KORT en WAARAGTIG VERHAAL van *Dr. Bekker Pag.* 26. al-waar hy ſchrijft, dat *de Sententie eerſt 's anderen daags, na t af-ſcheyd van de Heeren Commiſſariſſen, en t beſtellen der Commiſſien, die t beſluyt der Synodale Handelingen zijn, door d'over-gebleevene Leden in die termen op-geſteld is, als de zelve nu gevonden werd:* maar abuſivelijk, en by gebrek

van goed onder-rigt, alſoo gemelte *Sententie* des Donderdags in de volle Vergaderinge geexamineert, gedebatteert, gecorrigeert, en gedreſſeerd zijnde by alle de Leden een-ſtemmelijk geapprobeert was, al eer den *Dr.* verſogt wierd in de Vergaderinge te verſchynen, om de ſelve *Sententie* aan te hooren. Het andere betreft de Citatie van de Plaatſen in *de Artikelen van Satisfactie* uyt het Boek *de Betoverde Wereld* aan-getrokken, waar in den eerſten Druk in 8vo. gevolgt is, dewijle de *Synodus* ſig ook in 't voor-leden Jaar van de ſelve bedient hadde. Dog is goed gevonden, ſoo om de gene die den ſelven Druk niet en hebben te helpen; als mede, om *Dr. Bekker* alle ſuſpicie te benemen, of uyt eenig quaad deſſein deſen Druk verkoren, en den tweeden gepaſſeert was; teffens aan te wyſen, waar de ſelve Paſſagien in de Editie in 4to. te vinden zijn; gelijkge ſien kond agter het eynde van de Voor-reden.

Vaar' wel, en bidd' met ons, dat God ISRAEL *uyt alle ſijne benaauwtheden verloſſe*, het geheele Broederſchap hoe langs hoe meer heylige, om de waarheyd in liefde te betragten; ende *Dr. Bekker* door de genade van ſijnen Geeſt bewerke, om

in

in op-regtigheyd met den Koninglijken Propheet uyt te roepen: *Ik hebbe gedwaalt als een verloren Schaap; ſoek' uwen Knegt.*

Paſſagien

Aan den LESER.

Paſſagien in de Artikelen van Satisfactie aan-getrokken uyt het Boek *de Betoverde Wereld.*

Eerſten Druk in 8vo.	Tweeden Druk in 4to.	
§ 423.	C. 10. § 1.	
§ 480.	C. 14 § 10.	
§ 506.	C. 17. § 9.	
§ 526.	C. 18. § 18.	
§ 549.	C. 19. § 23.	
§ 479.	C. 14. § 7.	
§ 572.	C. 22. § 7.	
§ 436.	C. 11. § 3.	
§ 461.	C. 12. § 11.	2de. Boek.
§ 484.	C. 15. § 4.	
§ 668.	C. 29. § 3.	
§ 510. 511. . . .	C. 18. § 1. 2.	
§ 677.	C. 30. § 1.	
§ 487.	C. 15. § 7.	
§ 646.	C. 27. § 10.	
§ 645.	C. 27. § 2. 3.	
§ 646.	C. 27. § 10.	
§ 3.	C. 1. § 3.	1ſte. Boek.
§ 245.	C. 18. § 6.	
§ Præf. Pag. 12. . .	Pag. 9. Voor-reden.	
§ 777.	Uyt-gelaten.	
§ 735.	C. 33. § 11.	
§ 619.	C. 25. § 8.	
§ 592.	C. 24. § 1.	
§ 619.	C. 25. § 8.	
§ 635.	C. 26. § 7.	2de. Boek.
§ 618.	C. 25. § 7.	
§ 755.	Uyt-gelaten.	
§ 780.	Uyt-gelaten.	
§ 574.	C. 23. § 2.	
§ 779.	C. 24. § 18.	1ſte. Boek.
§ 4.	C. 1. § 4.	

ACTEN

ACTEN
ofte
HANDELINGEN
des Noord-Hollandſchen Synodus Ao. 1691.
betreffende
Dr. BALTHASAR BEKKER,
en ſijn Boek
DE BETOVERDE WERELD.

Art. 10.

BY occaſie van 't op-leſen des vorigen 11. *Artikels*, is by de Gecommitteerde van het Claſſis van *Hoorn* op-geleſen, en de Vergaderinge voorgeſteld, hun verſoek, luidende aldus: *De Claſſis van* Hoorn *verſoekt, dat de Gecommitteerde des Claſſis van* Amſteldam *gelieven openinge te doen, of' er yets in den haren is gedaan tegens het Boek van* Dr. Balthaſar Bekker, *genaamd de* Betoverde Wereld? *Indien ja, wat'er is gedaan?* Hier by hebben de E. Broeders van 't Claſſis van *Edam* ook het hare gevoegd, van deſen in-houd:

Is geproponeert, dewijl veel geſproken werd van 't uyt-gegeven Boek van D. Balth. Bekker, *dat onſe Gedeputeerde in laſt mogt gegeven werden, om te vernemen of de Kerken-raad van* Amſteldam *yets daar in heeft gedaan? En hoe verre daar in is gehandeld? Is gereſolveert, dat als eenig Claſſis de ſake oppert, dat onſe Gedeputeerde mede daar van ſullen ſpreken, en onder-ſoek doen.* Ins-gelijx hebben die van de Claſſis van *Haarlem* het hare voor-geleſen, dus luydende: *By deſe occaſie wenſcht de Claſſis nader geeclariſſeert te werden, hoe het befaamde Boek van de* Betoverde Wereld, *is in de Wereld gekomen? Of het Claſſicaliter is geapprobeert, dan niet? Of'er een tweeden Druk onder handen is? En tot hoe verre, 't zy by de Claſſe, 't zy by de Kerke van* Amſteldam, *daar in is getreden?*

De Broederen van 't Claſſis van *Amſteldam* hebben verklaard gelaſt te zijn, openinge te doen; dog datſe vermoededen, dat'er nog yets ter zake dienende, van den Kerken-raad van *Amſteldam* ſoude toe-komen. Weshalven de vergaderinge raadſaam oordeeld, als nog in deſen te ſuperſederen tot het begin van de naaſt komende week, ten eynde als dan de verſogte openinge mogte geſchieden.

Art. 41.

Volgens het gearreſteerde *Art.* 10. *hujus Synodi*, hebben die van *Amſteldam* openinge gedaan, nopende het Gebeſoigneerde in de ſake van *Dr. Bekker*, zoo by de Kerken-raad, als by de E. Claſſe van *Amſteldam.*

Op den 31. May *is'er in den Kerken-raad gedelibereert over de wijſe van 't uyt-geven van 't Boek van* D. Bekker: *Mids het buyten hare kenniſſe, en de Viſitatie des Claſſis was uyt-gekomen;*

komen; en of ſijn E. al-hoe-wel Dr. Theologiæ, *niet mede de Viſitatie ſubject was? En zijn tot nader onder-ſoek van Kerkelijke ordres in deſen gecommitteert* D. D. Schaak *en* Doreſlaar.

Op den 7. Junii *gerapporteert, gevonden te hebben, dat alle Predikanten en Kerkelijke Perſonen de Viſitatie onder-worpen zijn.*

Den 14. dito preſenteert D. Bekker *te ſuperſederen met het op nieuws uyt-geven van ſijn Boek, en nader in Conferentie te treden; 't welk de vergaderinge zig laat wel-gevallen, ſtellende uyt den haren, om* Extracten *uyt het Boek te maken, en een yeder der Leden recommanderende het Boek te leſen.*

Den 21. Junii *is ſijn E. waar-ſchouwing gedaan, dat de Commiſſariſſen over agt dagen zouden gereed zijn.*

Den 28. Junii *zijn de* Extracten *in-gebragt, en geleſen: Ook om-gevraagd, of 'er yemand nog yets hadde by te doen?*

Na rype deliberatie is de Concluſie van den gantſchen Kerken-raad, geene uyt-geſondert, datſe het Boek, zoo als 't lag, verfoeyden, en in generhande maniere daar aan part of deel wilden nemen.

Den 5. Julii D. Bekker *uyt* Vrieſland *en* Overyſſel *t' Huys gekomen, is de Concluſie des Kerken-raads voor-geleſen, met verſoek, dat dog wilde bedagt zijn op Satisfactie. Maar antwoorde verwonderd te zijn, dat hy in ſijn Abſentie was veroordeeld, en verſogt dat het woord* verfoeien *mogte werden uyt-gelaten: Ook dat het tegens de Formulieren aan-liep; zeyde als dan* de Extracten *te willen over-nemen.*

De Vergaderinge vond goed, niets te veranderen, en heeft

hem tijd tot bedenkinge gegeven, tot op aan-ſtaande Donderdag, om dan Satisfactie te doen. Hier op heeft hy het boven-gemelde aan-genomen.

Den 12. Julii *hebben de Leden des Kerken-raads, te voren by de Concluſie zijnde abſent geweeſt, zig mede geconformeert; en heeft* D. Bekker de Extracten *over-genomen.*

Den 26. Julii D. Bekker *wegens Claſſicale verrigtinge abſent zijnde, blijft de ſaak* in ſtatu.

Den 26. Julii *heeft* D. Bekker *op de zelve* in Scriptis *geantwoord.*

Den 30. Julii *is'er wegens de Conferentie met ſijn E. rapport gedaan, en een-parig geoordeeld, dat hy geen Satisfactie gegeven had; dies de Vergaderinge ſulx als nog bleef wagtende, met uyt-ſtel tot op Donderdag.*

Den 2. Auguſti *leverde* D. Bekker *een geſchrift in, ten principalen hier op uyt-komende, dat hy met ernſt, in de vreeſe Gods het Boek had uyt-gegeven, om de Chriſten Wereld van de overige by-gelovigheyd te ontheffen, en niet te hebben geſchreven met intentie om de Formulieren tegen tē gaan; preſenteerde verders Satisfactie te geven. De Leden des Kerken-raads hebben hier van Copie genomen; dog om de in-compleetheyd, is hier in niet verder getreden, maar de deciſie uyt-geſteld tot op Sondag.*

Den 5. Auguſti *de gantſche Vergaderinge gevraagd zijnde, offe in het over-geleverde geſchrift konden genoegen vinden, heeft een-parig van* Neen *verklaard: Daar op* D. Bekker *ingeſtaan, en gevraagd zijnde, of hy geen nadere Satisfactie ſoude konnen, of willen geven, heeft zig daar toe over-bodig getoond.*

toond. Weshalven Commissarissen gesteld zijn, om eenige Artikelen *op te stellen, en hem voor te houden, dog dat de zelve al-vorens in de Vergaderinge zouden werden gelesen.*

In de Classe van den 31. Julii *is na eenige debatten verstaan, dat het Boek van* Dr. Bekker, *zal gevisiteert werden, en al-vorens niet worden uyt-gegeven. Hier op heeft* D. Bekker *plegtelijk geappelleert op de aan-staande* Synodus, *en sijn Appel doen aan-tekenen: En is het zelve by den Classe ook aan-genomen, en den haren in bevel gegeven, om voor* den Synodus *het gedane Appel te agter-volgen.*

De Synodale Vergaderinge dit alles hebbende in-genomen, heeft na voor-gaande deliberatie en advysen raadsaam geoordeeld, dat de Kerken-raad van *Amsteldam* zal worden versogt, Gedeputeerden uyt den haren, met de *Extracten* en *Responsiven* van *D. Bekker*, op 't aller-spoedigste herwaarts te willen senden: Ook dat *D. Bekker* mede voor dese Vergaderinge zal compareren: 't Welk aan-stonds, en den E. Kerken-raad, en *D. Bekker*, by missive is bekend gemaakt.

Art. 42.

De Vergaderinge nodig agtende, dat eenig nader berigt van het Contenu van het meer gemelde Boek gegeven wierde, heeft ter onder-soek van 't zelve, en om daar uyt *Extracten* te maken, gecommitteert, uyt *de Correspondenten* den Hr. Professor *Jac. Triglandius*; uyt de *Deputaten Synodi D. Petrus Jacobi*; uyt *de respective Classen* de *Scriba Johann. Huysinga, Theod. Hogendorp, Nicol. van Bremen, Joh Asseliers*, mitsgaders de Heeren Ouderlingen *Simon Jongemaats* en *Jacob van Vaarlen.*

Art. 43.

De Vergaderinge reflecterende op het geſuſtineerde by het Claſſis van *Amſteldam*, dat het Boek van *D. Bekker* de Viſitatie des Claſſis onder-worpen was, en ſijn Appel daar op gedaan, vind goed, dat *D. Bekker* zal binnen geroepen, en afgevraagd worden, of ſijn E. van intentie is, ſijn gedane Appel te vervolgen, dan of niet? 't Welk hem door *D. Præſes* zijnde voor-geſteld, zoo heeft ſijn E. hier op verklaard, dat hy te voren reden had, om ſijn Appel aan te ſtellen, dog nu in tegen-deel reden was hebbende, om 't zelve niet te agtervolgen.

By deſe occaſie is gevraagd, of een *Doctor Theologiæ*, die alleen Predikant is, als hy een Boek wil uyt-geven van *Theologiſche* Stoffe, ook verpligt is, om het zelve te laten Viſiteren? Is zulx by de Reſpective Claſſen over-genomen *ad referendum.*

Hebben verders op 't verſoek van de *Synodale* Vergaderinge, zig voor de zelve geſiſteert de Heeren Gedeputeerden des Kerken-raads van *Amſteldam*, *D. D. Johannes Viſſcherus*, *Petrus Schaak*, *Albertus Weſterhoff*, en de Heeren Ouderlingen *Johan van Hoorn* en *Hubert. Kriek:* En na zegen-wenſchinge, en over-leveringe van hunne gemaakte *Extracten*, ende *Reſponſiven* op de zelve van *D. Bekker*, betuygd gereed te zijn, om nog eenige nadere openinge van hunne gehoudene proceduren te doen. Waar op hare Eerweerdigheden om-ſtandiglijk hebben openinge gedaan van hare onder-handelingen met *D. Bekker*, en ſijn *Reſponſiven*; dog hoeſe de zelve in geenen deele *Satisfactoir* bevonden hadden.

De Kerken-raad van *Amſteldam* word van de Vergaderinge bedankt

bedankt wegens 't gene al-reeds in deſen gedaan hebben, en des zelfs Gedeputeerde in 't byſonder voor hare moeyten, van zig hier te hebben geſiſteert, en voor hunne verdere openinge. En gevraagd zijnde, of haar Eerweerdigheden nog yets naders hadden, ſpecialijk rakende de tweede Editie van het bewuſte Boek, antwoorden haar Eerweerdigheden, dat *D. Bekker* den Kerken-raad genoegſaam belooft had, den tweeden Druk niet te zullen uyt-geven zonder nader conſent.

De Claſſe zig voegende by die van de Kerken-raad, om haar te ſeconderen, heeft daar en boven het zelfde hem op-geleyd, ſijn Boek niet weder uyt te geven zonder vorige Viſitatie; dog ſijn E. heeft geappelleert, in die meininge, dat hy 't op ſijn *Doctoraatſchap* zoude door-halen, en onder des vermogen, den tweeden Druk van ſijn Boek uyt te geven.

Art. 44.

De Gecommitteerde *ad Cauſam* hebben hunne gemaakte *Extracten* voor-geleſen, waar over haar Eerweerdigheden zijn bedankt. En vind verders de Vergaderinge goed, dat den inhoud der zelve ſummierlijk *D. Bekker* zal worden voor-geleſen, en daar op ſijn *Reſponſiven* verſogt. 't Welk zeer wijdlopig zijnde geſchied, zoo is wyders de Vergaderinge gevraagd, offe bereyd waren, om in deſen hare advyſen te uyten? En daar op alle hebbende betuygd, daar toe voor tegenwoordig openinge genoeg te hebben, zoo is 't dat de *Synodale* Vergaderinge gantſch niet vol-daan zijnde met de *Reſponſiven* van *D. Bekker*, vol-komentlijk hebben geapprobeert, en gelaudeert de ernſtige handelingen des Eerw. Kerken-raads van *Amſteldam*, tot nog toe in deſen gehouden; en *Verfoeyt* een-parig te gelijk met

met de Kerken-raad van *Amſteldam* het gemelde Boek, zoo als 't daar leyt, als aan-lopende tegen de Leere van de Gereformeerde Kerke, tot nog toe in de zelve, uyt en conform den Woorde Gods geleerd, en tegens *de Formulieren van Eenigheyd*, by hem aan-genomen, en onder-tekend; gevende den Gedeputeerden *Synodi* in laſt, alle bequame officien te doen tot *ſuppreſſie* van 't gemelde Boek, en daar over voor af met ſijn wel-Ed. den Heer Commiſſaris te conſereren.

Verders word de Kerken-raad van *Amſteldam* verſogt en belaſt, de handelingen by de zelve ten reguarde van *D. Bekker* aan-gevangen, zonder eenig tijd verſuim te vol-eindigen, immers de zelve uytterlijk te vol-trekken voor den *1. September* toe-komende: En het zelve gedaan zijnde, de geheele ſake te brengen ter kenniſſe van de Claſſe van *Amſteldam*, omme by de zelve Claſſe des nodig zijnde, daar ontrent gedaan te werden zoodanigen voorſieninge, als tot weg-neminge van zoo grooten, en al-gemeenen ſchandaal zal bevonden werden te behooren. Dat ook wyders 't gunt verder by de Claſſe van *Amſteldam* zoude worden goed gevonden, en gediſponeert, mede finalijk zal werden gedaan binnen den tijd van twee Maanden, na dat de ſake als voor-ſchreven is, tot hare deliberatie zal zijn gebragt.

En is wyders goed gevonden, dat de voorſchreven Handelingen van de Claſſis van *Amſteldam* zullen werden gedaan ten by-weſen, en met het advijs van eenige Gecommitteerde van deſe *Synodus*: En zijn daar toe by de *Synodale* Vergaderinge gecommitteert beyde de ordinaire *Deputati Synodi*, *D. D. Petrus Jacobi* en *Johannes Clapmuts*; de *Aſſeſſor Cornelius Ruiter*, en de *Scriba Johannes Huyſinga*.

En word verder *D. Bekker* geimponeert *Authoritate Synodali*, onder-

onder-wijlen ſonder Claſſicale Viſitatie en Approbatie ſijn twee verdere Boeken, of andere Geſchriften deſe materie rakende niet uyt te geven.

ACTEN

Ofte

HANDELINGEN

des gemelten Synodus Ao. 1692.

rakende

Het genoemde SUBJECT.

Art. 3.

Ev. D. Præſes ſlaat op het goed-vinden van de wel-Ed. Heeren Commiſſariſſen de Vergaderinge voor, aan-geſien de Sake van *Dr. Bekker* in de laaſt gehouden *Synodus* op het laatſte eerſt wierde behandeld, of men nu niet, om die by tijds te beginnen, met den eerſten de *Extraordinarii deputati ad illam Cauſam* ſchriftelijk zoude ont-bieden, om *conjunctim cum D. Deputatis Ordinariis* openinge van hare verrigtinge aan deſe Vergaderinge te geven. De *Synodus* laat haar deſen Voor-ſlag wel-gevallen, en gelaſt den *Scriba*, daar over aan *D. Ruyter* en *Huyſinga* te ſchryven; het gene *ſeſſione finita* is geſchied.

Art. 13.

In vol-doeninge van het gearresteerde *Art. 3. hujus Synodi*, heeft men begonnen de Saak van *Dr. Bekker* te behandelen: En zijnde ten dien eynde *Rev. D. D. Cornelius Ruiter* en *Johannes Huysinga* op speciale aan-schryvinge in de Vergaderinge verschenen, hebben de gesamentlijke Gecommitteerde tot de Saak van *Dr. Bekker* een Schriftelijk rapport gedaan van het gene diens aan-gaande ten haren over-staan in de Eerw. Classis van *Amsteldam* was voor-gevallen: Ende was het summier van het zelve relaas, als volgt, gelijk by de over-geleverde *Notulen* breeder te zien is.

Op den 1sten. October 1691. *had de Classis de behandelingen van gemelte Saak aan-gevangen; de* 13. Artikelen *by den Eerw. Kerken-raad van* Amsteldam *den* 23. Augusti 1691. *op-gesteld, en* D. Bekker *voor-gehouden, geapprobeert, en voor haar eygene aan-genomen; de Aan-biedinge van* D. Bekker *den* 30. Augusti *daar op gedaan, in-sufficiant verklaart; zulx* D. Bekker *genotificeert; en sijn Eerw. daar op seker Geschrift in-gelevert.*

Welk Geschrift by Commissarissen geexamineerd zynde, ende bevonden, dat het niet anders bevattede, dan een wyd-lopige weder-legginge van geseyde 13. Artikelen, *en een scherpe Invective tegen de zelve; had de Vergaderinge op den 2den.* Octob. D. Bekker *gelast, een billiger Aan-biedinge te doen; en* D. Bekker *geantwoort, dat hy de bewuste* 13. Artikelen *niet en konde aan-nemen, noch oyt bekennen soude, dat hy yets tegen* de Formulieren van Eenigheyd *geschreven had; zonder eenigen anderen Voor-slag te doen. Waar op verstaan was, Gecommitteerde te stellen, die met* D. Bekker *Schriftelijk confereren, en van hare*

hare verrigtinge in de naaſt-komende Vergaderinge rapport zouden doen, om als dan de ſake finalijk *af te handelen.*

Welke Gecommitteerde op den 5. November *verhaalt hadden, dat, wat devoiren ſy ook aan-gewend hadden, om* D. Bekker *tot het amplecteren van genoemde* 13. Artikelen *te induceren, ſy egter haar oog-merk niet en hadden konnen bereyken, en ſijn Eerw. alleen zoo verre gebragt, dat aan-genomen had* een nadere Aan-biedinge *aan de E. Claſſis te doen. Ende was daar op door* D. Bekker *ſeker* Geſchrift *tot* Satisfactie *over-gelegt, en op den* 6. November *den* 4den. Artikel *van het zelve, met een nieuw* By-voegſel *mondelinge geamplieert.*

Over welk Geſchrift *gepræ-adviſeerd zijnde, waren Commiſſariſſen geordonneert, om de* præ-advyſen *op te nemen, en de* Preſentatie *van* D. Bekker *volgens de zelve nader te dreſſeren.*

Het gemelte Geſchrift *op de wyſe als geſegt beſchaaft zijnde, was op den* 7. November D. Bekker *wederom ter hand geſtelt; en ſijn Eerw. af-gevraagt, of genegen was het zelve dus gedreſſeerd, uyt eygener naam te preſenteren, wanneer de Vergaderinge met allen ernſt op den* 4den Artikel *reflecteren zoude. Waar op* D. Bekker *tijd verſogt had om zig te beraden: En was ſijn Eerw. op ſijn iteratijf verſoek den tijd van* 14. *dagen toegeſtaan, en teffens vaſt-geſtelt, de geheele ſake als dan* ſonder eenig verder dilay finalijk af te doen: *En ſouden de Gecommitteerde* ad Cauſam *immiddels hare Conferentien met* D. Bekker *continueren, en ſijn Eerw. tot een vol-komer* Satisfactie *tragten te bewerken.*

Den 20. November *was* D. Bekker *op verſcheyde poincten breed-ſprakelyk gehoort; en wanneer ſijn Eerw. by* ſijn gedane Aan-biedinge *perſiſteerde, by de Leden een-pariglyk verſtaan,*

tot de Finale Concluſie *te komen; en des niet tegen-ſtaande met meerderheyd van Stemmen beſloten, nog* twee Maanden *met* de Suſpenſie *van* D. Bekker *te ſuperſederen, en gedurende dien tijd ſijn Eerw. door de Gecommitteerde* ad Cauſam *nader te bewerken; en zulx den volgenden Sondag van de Predik-ſtoelen de Gemeynte van* Amſteldam *bekent te maken.*

En alſoo den tijd by de Chriſtelijke Synodus *tot af-doen van* D. Bekkers ſake *in de E. Claſſis van* Amſteldam *bepaald, geexpireert was; en de Gecommitteerde den zelven op eygen geſag niet hadden derven verlengen; hadden haar Eerw. van de Vergaderinge met zegen-wenſchen haar af-ſcheyd genomen; en waren wederom op gelijke wyſe gedimitteert.*

De geſeyde *Notulen* luydeden als volgt.

Op den 18. September *1691. hebben de Gecommitteerde, elk in haar particulier, een zekere Miſſive ontfangen, op den 17. binnen* Amſteldam *gedateerd, ende by* Rev. D. Bernardus Homoet, *op ſpeciale ordre van de Eerw. Claſſis van* Amſteldam, *als* Scriba Claſſis, *geſchreven; bevattende een ſimpele Notificatie van dat den 1ſten. dag van* October *by de Eerw. Claſſis beſtemt was, om van de ſake van* D. Bekker *te handelen.*

Op welk aan-ſchryven de Gecommitteerde geſamentlijk, ten dage als voren, binnen Amſteldam *verſcheenen zijnde, zig na de Vergader-plaatſe begeven, ende hare komſte door den Koſter aan de Eerw. Claſſis hebben laten bekent maken: Waar op* Rev. D. Ooſtrum *is uyt-getreden, en de Gecommitteerde uyt naam van de Vergaderinge verſogt heeft, een weynig te patienteren, alſoo eenige zaken reeds op 't Tapijt waren, en in 't kort zouden af-gedaan zijn.*

Na verloop van een halv uir, wierden de Gecommitteerden door Rev. D. Ooſtrum *geintroduceert; ende hebben daar op, na een hert-grondigen zegen-wenſch, bekent gemaakt, hoe ſy op aan-ſchrÿven van de Eerw. Claſſis verſcheenen waren; ende hare komſte enkelÿk ſtrekte, om aan de ordres van* de Chriſtelijke Synodus *te vol-doen, ende alles te contribueren wat in haar was, op dat de bewuſte ſake van* D. Bekker *op de beſte, en de gevoegelÿkſte wyſe, tot de meeſte ruſte en ſtigtinge van Gods Kerke, mogte getermineert, en af gedaan werden. Welken zegen-wenſch* Rev. D. Præſes Weſterhoff *met een weder zegen-wenſch beantwoord hebbende, heeft ſÿn Eerw. den Gecommitteerden haar zit-plaats aan-geweſen.*

Hier op hebben de Gecommitteerde openinge verſogt van de verdere Beſoignes *en* Handelingen *by den Eerw. Kerken-raad van* Amſteldam, *zedert het ſcheyden van* de Chriſtelijke Synodus, *in de ſake van* D. Bekker *voor-gevallen. Ende is op dit verſoek door* Rev. D. Scriba *de Acte van de voor-gaande Claſſis, hier op ſtaande, voor-geleſen, welkers kort begryp was: Dat den Eerw. Kerken-raad den 23.* Aug. derthien Artikelen *aan* D. Bekker *had voor-gehouden: Dat* D. Bekker *den 30.* Aug. *daar op ſekere* Aan-biedinge *gedaan had; luydende de ſelve* Artikelen, *ende* Aan-biedinge *van woord tot woord, gelÿk by den Druk te ſien was: Dat gemelte* Aan-biedinge *by den Eerw. Kerken-raad, met een-parigheyd van Stemmen voor* niet aan-nemelijk *verklaart; en de gantſche ſake vervolgens, in conformitè van de ordre des* Chriſtelijken Synodus, *tot de Eerw. Claſſis gebragt was.*

Hier op wierden de Gecommitteerde door Rev. D. Præſes *gevraagt, wat volgens haar advÿs nu te doen ſtond: Ende hebben de Gecommitteerde daar op de Vergaderinge voor de gedane openinge bedankt; de verdere Proceduren van den Eerw. Kerken-*

raad gelaudeert ; de op-geſtelde Artikelen *geapprobeert ;* de Aan-biedinge *van* D. Bekker *voor* inſufficiant, *en* in geenerley wijſe aan-nemelijk *verklaard ; ende verder geadviſeert, dat de Eerw. Claſſis (huns oordeels) billige, en wel gegronde redenen had, om de Handelingen van den Eerw. Kerken-raad vol-ſtrektelijk te regtveerdigen ; de genoemde* Artikelen *voor hare eygene aan te nemen :* D. Bekker *voor de Vergaderinge te verſoeken, en te ontbieden ; ſijn Eerw. ſulx bekent te maken ; de* inſufficance *van ſijn* Aan-biedinge *te toonen ; de billigheyd van gemelte* Artikelen *aan te wijſen, ende op alle gevoegelijke wijſe te induceren tot het amplecteren van de ſelve : Ende in cas alle inductien te vergeefs mogten zijn, ſijn Eerw. als dan af te vragen, waar om die* Artikelen *geweygert had, ende als nog weygerde, aan te nemen ; en of ook eenigen naderen* Voor-ſlag *te doen had. Met welk advijs de leden haar ſelve conformeerden ; ende wierden geſeyde* Artikelen *by de Eerw. Claſſis voor haar eygene aan-genomen.*

D. Bekker *door den Koſter binnen verſogt zijnde, is aanſtonds verſcheenen : Ende heeft* Rev. D. Præſes *ſijn Eerw. de Concluſie van de Vergaderinge bekent gemaakt ; en ſerieuſelijk verſogt, dat gemelte* Artikelen *geliefde te amplecteren : Waar op* D. Bekker *den Koſter geroepen, en na ſijn Papieren gevraagt heeft ; en leverde vervolgens aan de Tafel over ſeker* Geſchrift, *uyt twee vellen beſtaande, en met de hand van ſijn Soon (zoo ſijn Eerw. zelve zeyde) geſchreven : het welk by* D. Præſes *voor-geleſen zijnde, vond de Vergaderinge goed, het zelve door eenige Gedeputeerde nader te doen examineren, om de Vergaderinge van advijs te dienen : Ende wierden daar toe de Gecommitteerde van de* Chriſtelijke Synodus *verſogt, en nevens haar* Rev. D. D. Viſſcherus, Schaak, Schoonhoven *ſenior, en* Leydekker.

De

De Vergaderinge den 2. October *geſpannen zijnde, hebben de Gecommitteerde* ad Cauſam *rapport gedaan, ende gerelateert, dat haar Eerw. het voor-gemelte* Geſchrift *rypelyk geexamineert, en bevonden hadden, het* Contenu *daar van te zijn, als volgt.*

D. Bekker maakt over de 5. eerſte *Artikelen* eenige *generale,* en *ſpeciale* remarques —.

— — In *genere* merkt hy aan, dat ſy 5. *Philoſophiſche* ſtellingen behelſen, uit *de Metaphyſica* genomen, en op de *Theologie* toe-gepaſt. Ende zegt, dat de ſtellingen *Art. 6.* tot een grond-ſlag gelegd werden van de verklaringe der *H. Schrifture*. Voegt 'er by, dat dieſes *Artikelen* ſijn Eerw niet en raken: om dat hy *den aard,* en *de kragt der Geeſten* onderſoekt, niet *Metaphyſicé,* maar *Phyſicè*; niet wat God aan, en door *de Geeſten* zoude konnen doen; maar wat ſy uit kragt dat ſy zijn, bequaam zijn om te weten, en te doen. — —

— — *In ſpecie* antwoord hy, dat hy den 1. 2. en 3den. *Artikel* toe-ſtaat: Dat den 4den. hem niet en raakt, indien niet teffens beweſen werd, dat God niet alleen de denking van alle Geeſten aan de bewegingen van allerley lichamen *kan*, maar ook *wild* voegen, en dat zulkx uyt de *H. Schrift* niet en blijkt: Dat den 5den. hem niet tegen is.

Op den 6den. *Artikel* zegt hy, dat hy *de Gereformeerde Kerke,* af-zonderlijk van andere Geſintheden die Chriſti naam noemen, noyt beſchuldigt, nogergens geſegt heeft, dat de *Gereformeerde Kerke,* maar wel dat *Leden* der zelve, en zelf van hare *Leeraars,* zulke dingen aan den Duyvel toe-ſchrijven, *waar door den Almagtigen de eer van ſijn Wonder-daden ontnomen,* en *de Leere van de Salig-makende Genade verduyſterd werd:* En dat zulkx duidelik uyt C. 22. Lib. 1. blijkt.

Op

Op den 7ſten. *Art.* tekent hy aan, dat nooyt *de Reformateurs* beſchuldigt, maar wel uyt-drukkelijk gezegd heeft, dat ſy met het uyt-zuyveren van andere dólingen beſig waren: nog ook alle *de Leeraars* van *de Gereformeerde Kerke*, maar alleen zommige van de zelve; gelijk uyt C. *22*. Lib. 1. openbaar is.—.

.—. Ontkent teffens, dat in een ſerieuſe zake zomtijds ook een *Satyriſchen* Stijl gebruykt heeft: Ende zegt, dat 'er miſſchien geen 10. paſſagien zijn, waar in zulx geſchied is: Dat de meeſte op den Duyvel zien; en, dat hy niet en ſchroomt met den Duyvel te ſchimpen: En dat 'er mogelijk maar een is, die *de Over-ſetters* raakt. Geeft voorts in bedenkinge, of hy daar in meerder te beriſpen is, dat hy zegt hare vertalinge op Eſ. 13:21. *zoo weinig te ſluyten, als een Tange op een Verken*; als dat die Luyden door hare *Over-ſettinge* het Woord Gods *beſpottelik* ſtellen?

Op den 8ſten. *Art* dat hem noyt getoont is, dat ſijn verklaringen van de H. Schrift gewrongen, of met boſe konſt verdigt zijn: Erkent, dat *ſtaande de gewoone verklaringe van eenige Schriftuur-plaatſen, de eere Gods, en Leer der Saligheyd geſalveert blyft:* Voegt 'er by, dat zulx niet minder door ſijne verklaringen geſchied.

Op den 9ſten. *Art.* dat hy den ſelven toe-ſtaat: Maar dat niet en weet, dat hy oyt eenige Schriftuur-plaatſen zoo verklaart heeft, dat de zelve tegen *den Cateſchiſmus*, en tegen *den 12den. Artikel der Confeſſie* zouden aan-lopen.

.—. Geeft in paſſant een vinnigen ſteek aan de Heeren Ouderlingen van *Amſteldam*.

Op den 11den. *Art.* dat hy de proceduren van den Eerw. Kerken-raad niet en kan regtveerdigen.

Op

Op den 12den. *Art.* dat daar by hem yets gevergt werd het gene ſtrijd tegen ſijn *Jus Doctoratûs.*

Over den 13den. *Art.* beklaagt hy zig ten hoogſten, en dat hem gelaſt werd, *ſijn Boek door een openbaar Geſchrift voor de geheele Wereld te her-roepen:* Ende dat 1. om dat ſijn ſake voor den Eerw. Kerken-raad gekomen is, niet by wege van *onderwerpinge*, maar van *toe-gevinge*: 2. Om dat hy van de *verfoeyelykheyd* ſijnes Boeks niet over-tuygt en is: 3. Om dat hy zig ſelven niet bewuſt en is, dat hy daar in de *H. Schrift* verdraayd, ofte yets tegen *de Formulieren van Eenigheyd* geſchreven heeft. —.

. —. Segt, dat van *het groot*, en *al-gemeen ſchandaal*, waar van in den zelven *Artikel* gewag gemaakt werd, niet hy, maar andere oorſaken zijn; en dat het zelve tot haren laſte komen zal.

Beſluyt eyndelingen, dat hy van de Broederen een billiger *Voor-ſlag* verwagt, alſoo de op-geſtelde *Artikelen* voor hem *niet aan-nemelyk* en zijn.

Ende overmits uyt het Contenu *van het over-geleverd* Geſchrift *Sonne-klaar blykt, dat het niet anders en bevat, dan een wyd-lopige* Weder-legginge *van de* 13. Artikelen, *by den Eerw. Kerken-raad aan* D. Bekker *voor-gehouden, ende een ſcherpe* Invective *tegen de zelve; hadden de Gecommitteerde* ad Cauſam *een-pariglyk geoordeeld, en in Conſcientie niet anders konnen oordeelen, als dat het zelve* Geſchrift *in geenerley wyſe* Satisfactoir *is; ja, dat ſijn Eerw. daar in te rug ſpringt, en veel minder doet, dan hy al-rede by ſyn* Aan-biedinge *aan den Eerw. Kerken-raad gedaan heeft; en dat ſijn Eerw. over*

sulx schuldig, en gehouden is, billiger Aan-biedinge *tot volkomer* Satisfactie, *staande dese tegen-woordige Vergaderinge, te doen.*

De Vergaderinge heeft den Gecommitteerden ad Causam *voor hare moeyten bedankt, en zig hun advijs wel laten gevallen: ende is vervolgens* D. Bekker *binnen versogt, en verscheenen zijnde door* D. Præses *aan-gesegt, dat de Vergaderinge in sijn over-geleverd* Geschrift *geen genoegen en nam; en met de uytterste bevreemdinge gesien had, dat sijn Eerw. daar in te rug ging, en veel minder* Satisfactie *aan-bood, dan hy al-rede aan den Eerw. Kerken-raad gedaan had; en dat sijn Eerw. versogt en gelast wierd, billiger* Aan-biedinge *te doen; of dat by manquement van dien, meerder on-heyl te vresen had.* —.

. —. *Waar op* D. Bekker *antwoordede, dat'er geen reden en was om zig te verwonderen, dat hy te rug was gegaan, dewijle hy agter uyt geleyd wierd, en de Vergaderinge zelf eerst was te rug gegaan: Dat hy verwagt had, dat de Vergaderinge de sake, al-waar sy gelaten was, zoude begonnen, sijn* Aan-biedinge, *aan den Eerw. Kerken-raad gedaan, in nadere consideratie genomen, ende hem aan-gewesen hebben waar in de selve deficieerde, en wat'er meer begeert wierd: Dat hy van de Vergaderinge billiger* Voor-stel *te gemoete zag; ende dat hy van herten genegen was, alle gemak tot het vereffenen van de sake toe te brengen, en met der daad te doen blijken, wat respect hy voor de Vergaderinge had: Dat'er, incas de Classis op de bewuste* 13. Artikelen *staan bleef, voor hem niet te doen was, alsoo hy de selve niet konde aan-nemen, ende een eerlijk Man blyven: Dat hy noyt bekennen zoude, dat hy tegen* de Formulieren van Eenigheyd *geschreven heeft: Dat hy self geen nadere* Aan-biedinge *konde doen, alsoo hy niet en wist waar mede de*

Ver-

Vergaderinge ſoude te vreden zijn; en dat hy zig door-gaans in ſijn in-beeldingen bedrogen vond; want dat hy wel vaſtelijk geloott had, en meinde wel verſekerd te zijn, dat den Kerken-raad in de Aan-biedinge *door hem gedaan, acquieſceren zoude; maar dat de ſaak gantſch buyten ſijn verwagtinge was uyt-gevallen: Dat hy zelf wel eenige voor-bereydingen tot een naderen* Voor-ſlag *gemaakt had, maar dat hy den ſelven nog niet* in forma *had kunnen brengen.* —.

. —. *Hier op verſogt* Deput: Jacobi *van* D. Bekker: 1. *Dat ſijn Eerw. gelieſde te uytten wat het ſummier van dien naderen* Voor-ſlag *zoude geweeſt zijn, en waar op den ſelven zoude uyt-gelopen hebben:* 2. *Dat ſijn Eerw. zig rondelijk gelieſde te verklaren, nopende de* 4. *volgende* Artikelen, *waar by hy verſogt en gelaſt wierd,*

(a Schuld bekenteniſſe te doen van dat hy *de Gereformeerde Kerke* zoo ſwaarlijk beſchuldigt had:

(b) Den Kerken-raad in hare Proceduren tegen ſijn Boek, en het uyt-geven van dien, gehouden, te regtveerdigen:

(c) Niets de *H. Gods geleertheyd* rakende uyt te geven, dan na *Viſitatie* en *Approbatie* van de E. Claſſis:

(d) Sijn Boek met een openbaar Geſchrift voor de Werelt te her-roepen:

Of hy de zelve in het geheel, ofte ten deele, en in hoe verre, wilde aan-nemen; op dat de Vergaderinge duydelijk ſijn Eerw. intentie verſtaan, en weten mogte waar na ſy haar zelven zoude reguleren. —.

. —. *Op het eerſte poinct en gaf ſijn Eerw. geen verdere*

openinge. Op het tweede zeyde hy, dat hy noyt bekennen ſoude, tegen de Formulieren van Eenigheyd geſchreven te hebben.

D. Bekker buyten geſtaan zijnde, wierd door Rev. D. Præſes gevraagt; nu D. Bekker rond uyt verklaart had, dat hy de bewuſte 13. Artikelen niet en konde aan-nemen; en noyt bekennen zoude, dat hy yets tegen de Formulieren van Eenigheyd geſchreven heeft; en dat ſijn Eerw. geen naderen Voor-ſlag gedaan had; wat verder te doen was? Ende wierd daar op by eenige weynige geadviſeert, dat men in tegen-woordigheyd behoorde eenige Gecommitteerde te ſtellen, om met D. Bekker verder, en wel Schriftelyk, te confereren, en ſijn Eerw. (is het doenlijk) tot het geven van een vol-kome Satisfactie te perſuaderen, die van hare verrigtinge in de naaſt volgende Claſſis zullen rapport doen; en teffens te arreſteren, incas alle aan-gewende devoiren vrugteloos mogten af-lopen, en D. Bekker zoude blyven opiniatreren, zonder de gewenſchte Satisfactie te geven; dat hy ipſo facto ab officio zoude geſuſpendeert zijn. Maar wierd met verre de meeſte ſtemmen beſloten, alleen eenige Gecommitteerde te noemen, om met D. Bekker nader over ſijn Boek, en wel by Geſchrifte, te confereren; en van den uyt-ſlag in de naaſt komende Vergaderinge rapport te doen; ende alle verdere Deliberatien en Handelingen tot dien zelven tijd te verſchuyven; om als dan de ſake finalijk af te doen. Ende wierden tot gemelte Conferentie uyt de Vergaderinge verkoren Rev. D. D. Anſlaar, Smit, Brandolphus, en Johannes Schoonhoven.

Den tijd van de by-een-komſte des Claſſis, om over dit hoogwigtig ſtuk verder te delibereren, wierd op den eerſten Maandag in November geſtelt; den Gecommitteerden van de Chriſtelijke Synodus bekent gemaakt; en die notificatie by haar Eerw. voor genoegſaam aan-genomen, zonder dat ſy verder aan ſchryven zouden af-wagten.

De

De Gecommitteerde op den 5den. November *verſcheenen zijnde, hebben zig aan de Eerw. Claſſis laten aan-dienen: ende wierd hen daar op door* D. Ooſtrum *uyt naam van de Vergaderinge bekent gemaakt, dat'er een* Peremptoir examen *te doen was; ende alſoo de beſoignes over de ſaak van* D. Bekker *waarſchijnelijk lang zouden vallen; verſtaan was,* het Examen *voor af te laten gaan; met verſoek, dat de Gecommitteerde zoo lange gelieſden te patienteren.*

Na het vol-trekken van het gemelte Examen *de Gecommitteerde binnen gekomen, en de* Acten *van de laatſte Claſſis opgeleſen zijnde, wierden de Gedeputeerde om met* D. Bekker *Schriftelyk te handelen, verſogt, openinge van hare* Conferentie *te doen: ende hebben haar Eerw. daar op gerapporteert, dat ſy ganſch ernſtig, en ſeer dikwils met* D. Bekker *gebeſoigneert hadden; dat al wat'er gepaſſeert was te willen verhalen, een werk zoude zijn van een langen adem; dat ſy* de Grieven, *die ſy* D. Bekker *hadden voor-geworpen, met ſijn* Reſponſiven *genotuleert hadden; maar dat de* Notulen *zeer breed waren, en dat het leſen van de zelve veel tijds conſumeren zoude; dat ſy daarom het* Reſultaat *alleen zouden bekent maken, het gene hier op uyt-quam: Dat, wat devoiren ſy ook aan-gewend hadden, om* D. Bekker *tot het amplecteren van de 13. bewuſte* Artikelen *te induceren, ſy egter in haar oog-merk niet en hadden konnen reuſſeren; maar ſijn Eerw. alleen zo verre gebragt, dat hy op giſteren avond had aan-genomen, een nadere* Aanbiedinge *aan de Eerw. Claſſis te ſullen doen; en dat zig verder beraden zoude, of hy de zelve mondelinge, of ſchriftelyk zoude voor-dragen.*

Hier op wierd D. Bekker *binnen verſogt, en gecompareert zijnde, ſijn Eerw. genotificeert, wat by den Gecommitteerden*

ad Cauſam *gerapporteert was; ende voorts gevraagt, of hy ook yets aan de Vergaderinge had voor te ſtellen? Op welke vrage ſijn Eerw.* Ja *antwoordede; ende heeft vervolgens een ſeker* Geſchrift, *met ſijn eygen Hand onder-tekend, over-gelevert, luydende het ſelve van woord tot woord, als volgt.*

Alſoo mijn *Aan-biedinge* op den 30. *Aug.* 1691. gedaan, van den Eerw. Kerken-raad van *Amſteldam*, gelijk ook nader-hand van de E. Claſſis, niet en is aan-genomen; zoo ben ik te rade geworden, de zelve *Aan-biedinge* te elucideren, en te amplieren: Niet alleenelijk wederom preſenterende het gene in die genoemde *Aan-biedinge* gepreſenteert hebbe; mits daar uyt latende het gene de E. Claſſis daar in mis-haagt; maar boven dien nog dit volgende.

(1.) Dat, om weg te nemen alle ſuſpicie van *Spinoſiſterie*, de ſes eerſte *Artikelen*, my voor deſen van den Eerw. Kerken-raad, en nu jongſt van de E. Claſſis voor-geſteld, zonder tegen-ſpreeken onder-tekenen zal, luydende als volgt:

(a) Dat *de Ziel des Menſchen op het Lichaam werkt: niet dat 'er is een noodſakelijkheyd in de Natuur buyten God, nog dat de Ziel is een* Modus Corporis, *of een dunner Lichaam, dat door ſijn beweging de dikkere lichamen gaande maakt: maar dat alle werking onſer Ziel op onſe Lichamen alleen af-hangt van de zamen-voeging des Scheppers; wien het behaagt, ſekere denking der Ziele te voegen met ſulke bewegingen des Lichaams, als hy wil.*

(b) *Dat dan alle deſe werkingen der Ziele op onſe Lichamen, aan God geenſins ontrekken de eer, die hem toekomt, als Schepper en Onderhouder onſer Zielen en Lichamen.*

(c) *Dat*

(c) *Dat den ſelven Schepper niet en mag bepaalt werden in ſijn magt ontrent eenige Geeſten of Lichamen; het zy die met een Lichaam vereenigt zijn, of niet: en dat hy de denking van alle Geeſten kan voegen aan de bewegingen van allerley Lichamen, na ſijn welbehagen.*

(d) *Dat dan de denkingen der goede en quade Engelen, gevoegt zijnde door den Schepper met de bewegingen van ſulke Lichamen als hy wil, het zy in den Hemel of op Aarden, verſchey de werkingen kunnen voortbrengen.*

(e) *En dewijl alle Engelen Schepſelen zijn, welker magt van denken alleen van den Schepper af-hangt, en de Lichamen Schepſelen zijn, welker bewegingen alleen van den Schepper af-hangen; en dewijl de zamen-voeging van die gedagten der Engelen met die bewegingen der Lichamen alleen van God af-hangt: Soo blijft God de hooft-oorſaak van alle die werkingen, die toegeſchreven worden aan de goede en quade Engelen; alleen het quaad der ſonde afgeſondert.*

(f) *Wanneer dan de Gereformeerde Kerk de plaatſen der H. Schrift, aan-getrokken in het Boek genaamd de Betoverde Wereld, in ſulken zin verſtaat, dat de goede en quade Engelen dadelijke werkingen hebben gedaan, en nog dagelijx doen, kan haar uyt dien hoofde niet te laſt geleyd worden, dat ſy den Schepper en Onderhouder, de Eer van ſijn wonderdaden ontneemt, of de Leere der Saligmakende Genade verduyſtert.*

Verklare verder op den in-houd der volgende *Artikelen*:

2. Dat noyt mijn voor-nemen geweeſt is, *de Gereformeerde Kerke* te beſchuldigen, als of ſy ſtaande haar gevoelen, nopende

nopende *de kenniſſe* ende *de magt des Duyvels*, de gronden van de Chriſtelijke Religie niet deugdelijk en genoegſaam beweeren konde: Het geſeyde dien aan-gaande niet betrekkelijk makende op 't gene in *de Formulieren van Eenigheyd*, en conform de zelve dien aan-gaande werd geleert; maar alleen tot ſuperſtitieuſe Menſchen, die volgens *Paapſche* en on-gegronde voor-oordeelen ſpreekende, niet en weten wat ſy zeggen, of wat ſy beveſtigen: My leet zijnde, dat ik dien aan-gaande my ſelven niet diſtincter heb uyt-gedrukt gehad.

3. Verklare opregtiglijk te perſiſteren by de onder-tekeninge van *de Formulieren van Eenigheyd* van my gedaan.

4. Ende vermits het voorname *Verſchil*, dat'er overig is, hier op aan-komt; dat God *de Engelen*, die den Menſch verleyd hadden, ter eeuwiger verdoemeniſſe veroordeelt heeft, zonder dat hyſe na dien tijd eenige werkinge ontrent de Verleydinge der menſchen toe-laat; de begeerlijkheyd, in de eerſte Verſoekinge en Verleydinge een-maal aan-geſtoken, de naaſte oorſaak zijnde van alle leugen, zonden, ende verleydingen: Welk *Gevoelen* ik nogtans niet voor een *Dogma*, maar alleenelijk voor een *Problema*, en mijn beſondere gedagte wil gehouden hebben; bereyd blyvende, by over-tuyginge door geſonde redenen deſe mijne beſondere gedagten te veranderen: zoo verſoek ik de Broeders dit zelve *Gevoelen* zoo lange in my te willen *dulden*.

5. Betuyge daar-en-boven wel uyt-drukkelijk, dat, by-aldien geweten had, dat het divulgeren van dit mijn *Gevoelen* door den Druk zo grote beweginge en ontſtelteniſſe in, ende buyten de Kerke, zoude veroorſaakt hebben; ik om der vrede wille, en de geruſtheyd van het Gemeen, het ganſche werk

liever

liever by my zoude geſupprimeert hebben : my leet zijnde, dat ik in deſen dan te voorbarig geweeſt ben.

6. 't Welk nu te laat zijnde, belove met deſe mijn ondertekeninge dit mijn beſonder *Gevoelen*, in gevolg van tijden, noyt verder, of door publijke Predikatien, of Catechiſatien, of Geſchriften, te zullen propageren : bereyd-willig zijnde, mijne twee al-rede door den Druk gemeen gemaakte Boeken niet wederom te laten her-drukken ; en 't gene tot 't ſuppleren van de twee al-rede gedrukte by my gereed ligt, eerſt de *Viſitatie* en de *Approbatie* des E. Claſſis van *Amſteldam* te ſullen onder-werpen, voor dat het onder de Perſſe gebragt werde.

D. Bekker *na over-leveringe van het gemelte* Geſchrift *buyten gegaan zijnde, toonden alle de Leden zeer begeerig te zijn, om Copie van het zelve* Geſchrift *voor haar zelven te hebben; ende heeft* D. Præſes *daar op het zelve* ad Calamum *gedicteert. Het welk gedaan zijnde, wierd den Gecommitteerden haar oordeel over deſe* nadere Aan-biedinge *gevraagt, die daar op eenigen tijd verſogten, om die zelve* Artikelen *rijpelijk te over-wegen, en met malkanderen daar over te ſpreeken : Het welk toegeſtaan zijnde, hebben ſy zig in de Kerk vervoegt, ende in het breede over dit Subject met den anderen gebeſoigneert.*

Weder binnen gekomen zijnde, wierd goed gevonden, alſoo het begonde laat te werden, de verdere Beſoignes tot na de maal-tijd te ſtaken.

De Vergaderinge na gehouden maal-tijd wederom geſpannen zijnde, wierd den Gecommitteerden haar oordeel over de nadere Aan-biedinge *van* D. Bekker *af-gevraagt ; en by hun daar op geantwoord, dat ſy tijd en occaſie gehad hadden om met malkanderen te delibereren, ende ook in ſtaat waren om haar advijs te*

uytten: Maar dat egter al-voren in bedenkinge wilden geven, of het niet geraden ſoude zijn, de verdere behandelingen tot op morgen uyt te ſtellen; en dat 1. van wegen de hoog-wigtigheyd van de zake, ende op dat yeder gelegentheyd had, om daar over ſijn gedagten ſerieuſelijk te laten gaan; te meer, om dat de Leden met geen ander oog-merk de nadere Aan-biedinge *van* D. Bekker *ſcheenen gecopieert te hebben, dan om de ſelve rijpelijk te examineren, ende die met ſijn* eerſte Aan-biedinge *aandagtiglijk te confereren, waar toe tijd nodig was: 2. Om* D. Bekker, *incas de Concluſie niet na ſijn verwagtinge mogte uytvallen, alle reden van klagte te benemen; en de qualijk geintentioneerde menſchen alle ſtoffe van laſteren, ofte om de Vergaderinge van precipitantie te verdenken, ende even of by de zelve op de* Preſentatien *van* D. Bekker *niet ernſtiglijk gereflecteert was. Welke conſideratien by de Leden geapprobeert zijnde, wierd de Vergaderinge daar op gedimitteert, om des anderen dags gereed te zijn.*

Alſoo den 6. Nov. *geſegt wierd, dat* D. Bekker *nog eenige nadere* Aan-biedinge *aan de Vergaderinge doen wilde, ofte immers yets verders te communiceren had; wierd ſijn Eerw. verſogt binnen te komen; ende heeft daar op tot ampliatie van den 4den. voor-gemelten* Artikel *dit volgende mondelingen gedicteert.*

Het zelve begeere mede verſtaan te hebben van de uyt-leggingen der Schriftuur-plaatſen, voor zoo veel daar in van de Gemeene, en meeſt gebruykelijke verſchille.

D. Bekker *buyten gegaan zijnde, is ſijne gedane* Aan-biedinge *in conſideratie genomen, ende over alle de over-geleverde* Artikelen, *den 4den. alleen uyt-geſonderd, van* Artikel *tot* Artikel *gepræ-adviſeert: ende alſoo de* Præ-advyſen *tot ontrent den avond*

avond duurden, wierd goed gevonden, eenige Gecommitteerde te ſtellen, om de Præ-advyſen *op te nemen, en de* Preſentatie *van* D. Bekker *volgens de zelve nader te dreſſeren; waar toe de Gecommitteerde van* de Chriſt: Synodus, *ende nevens haar* Rev. D. D. Homoet, Anſlaar, Brandolphus, *en* Johannes Schoonhoven, *verſogt wierden.*

Na aan-roepinge van den naam des Heeren, hebben de Gecommitteerde ad Cauſam *den* 7. Nov. *rapport gedaan, en de* Aan-biedinge *van* D. Bekker, *volgens de* Præ-advyſen *gedreſſeerd, over-gelevert, als volgt.*

Het Hooft van de zelve is gelaten, zoo als het was.

Uyt den 1ſten. *Artikel* zijn deſe woorden geroyeert: *Om weg te nemen alle ſuſpicie van Spinoſiſterie:* op dat het niet ſchynen mogte, of *D. Bekker* oyt by de Vergaderinge van *Spinoſiſterie* verdagt, ofte beſchuldigt was: Ende is den zelven *Artikel* voorts gebleven.

2. Dat het my leet is, dat ik in het 31ſte Cap. van mijn 2de. Boek in 8vo. ende in het 34ſte. Cap. in 4to. en elders, *de Gereformeerde Kerke* beſchuldigt hebbe; als of ſy ſtaande haar gevoelen, nopende *de kenniſſe* en *de magt des Duyvels*, niet bewyſen konde, dat *Jehovah God is*, dat *Jeſus is den Meſſias*, dat *den Bibel Gods Woord is*, *&c.* en datſe alſo de gronden van de Chriſtelijke Religie niet deugdelijk, ende genoegſaam beweeren konde.

3. Verklare op-regtiglijk van nu voortaan my te zullen houden aan *de Formulieren van Eenigheyd*, van welke ik door mijn beſonder *Gevoelen* hier en daar ben af-geweken.

Den 4den. *Artikel* met ſijn *By-voegſel* is gelaten, zoo als die by *D. Bekker* was op-gegeven.

5. Betuyge daar-en-boven wel uyt drukkelijk, dat, by-aldien geweten had, dat het divulgeren van dit mijn *Gevoelen* door den Druk zoo groote beweginge, ontſteltenisſe, en ergerniſſe, in, en buyten de Kerke, zoude veroorſaakt hebben; ik om det vrede wille, en de geruſtheyd van 't Gemeen, het gantſche werk liever by my zoude geſupprimeert hebben: my leet zijnde, dat in deſen dan te voorbarig geweeſt ben, en zo grooten ergerniſſe gegeven hebbe.

6. 't Welk nu te laat zijnde, belove met deſe mijn ondertekeninge dit mijn beſonder *Gevoelen*, in gevolg van tijden, noyt verder, of door publijke Predikatien, of Catechiſatien, of Geſchriften, te zullen propageren: bereyd-willig zijnde, mijne twee al-rede door den Druk gemeen gemaakte Boeken niet wederom te laten her-drukken; en 't gene tot 't Suppleren van de twee al-rede gedrukte by my gereed ligt, ofte eenig ander Geſchrift *de H. Gods-geleertheyd* rakende, eerſt de *Viſitatie* en *Approbatie* des E. Claſſis van *Amſteldam* te zullen onderwerpen, voor dat het onder de Perſſe gebragt werde.

De Vergaderinge in de beſoignes van de Gecommitteerde ad Cauſam *genoegen genomen hebbende, heeft goed gevonden, het voor-gemelte* Geſchrift, *op de wyſe als geſegt beſchaaft zijnde, aan* D. Bekker *wederom ter hand te ſtellen, en ſijn Eerw. af te vragen, of genegen was het zelve dus gedreſſeerd voor het ſijne aan te nemen, en uyt ſijn eygen naam aan de Claſſis te preſenteren.*

Het welk door D. Præſes *gedaan zijnde, antwoordede* D. Bekker, *dat gemeynt had, dat ſijn* Aan-biedinge, *zoo als de ſelve*

door

door hem gedaan was, vol-strektelijk Satisfactoir *zoude geweest zijn: dat het een zake van grooten gewigte was, en daarom tijd verſogt, om zig nader te beraden. En ten eynde* D. Bekker *van de intentie van de Vergaderinge wel en duydelijk mogte geinformeert zijn, wierd ſijn Eerw. de Reſolutie en de Concluſie, zoo als die door* D. Scriba *gecoucheert was,* ex Actis *voor-geleſen: en wanneer ſijn Eerw. daar op repliceerde, of met het aan-nemen van de voorſz.* Artikelen *dus gedreſſeerd, vol-doen zoude; wierd ſijn Eerw. geantwoord van* Neen; *maar incas die uyt ſijn eygen naam preſenteren zoude, dat de Vergaderinge als dan met allen ernſt op den 4den.* Artikel *reflecteren zoude. Hier op ſeyde ſijn Eerw. in geen ſtaat te zijn, om zig daar op aanſtonds te konnen verklaren, maar nog-maals tijd verſogt, om zig dien aan-gaande te bedenken. Welk Verſoek billig geoordeelt werdende, wierd ſijn Eerw. den tijd van 14. dagen toe-geſtaan, en het vergaderen van de Claſſis op den 20ſten.* Novemb. *vaſtgeſtelt; onder expreſſe beloſte aan den Gecommitteerden van de* Chriſtelijke Synodus, *en met beding, dat als dan de geheele ſake,* zonder eenig verder dilay, finalijk zoude af-gedaan werden: *en wierden de Gecommitteerde des E. Claſſis verſogt, immiddels hare conferentien met* D. Bekker *te continueren, ende alle devoiren aan te wenden, om ſijn Eerw. tot een vol-komer* Satisfactie *te induceren.*

Op den 20ſten. Novemb. *zijn de Gecommitteerde wederom binnen* Amſteldam *gecompareert,* Rev. D. Clapmus *wegens ſiekte alleen abſent zijnde; ende in de Claſſicale Vergaderinge na behooren geintroduceert.*

Na aan-roepinge van des Heeren Naam, wierden de Gecommitteerde ad Cautam *verſogt, van hare Conferentien, zedert de laatſte Claſſis met* D. Bekker *gehouden, openinge te doen: ende*

hebben haar Eerw. daar op gerapporteert, dat sy mits de krankheyd van D. Anslaar, *en de absentie van* D. Smit, *weinig gelegentheyd gehad hadden, om met* D. Bekker *nader te conferereren: dat egter, soo veel den tijd toe-gelaten had, met sijn Eerw. gesprooken, en wel wat murwer gevonden hadden; maar nogtans tot geen verder* Satisfactie *hadden konnen disponeren.*

D. Bekker *binnen versogt, en verscheenen zijnde, wierd sijn Eerw. gevraagt, of zig op* de Artikelen *van* sijn Aan-biedinge *nader bedagt had, zoo als die by de Vergaderinge beschaaft waren; ende genegen was, dus gedresseerd uyt sijn eygen naam te presenteren? Waar op sijn Eerw.*

In genere *antwoordede, dat in de zamen-spraak, die hy met de Gecommitteerde gehad had, nog daar na niets en was voor-gevallen, het gene hem had konnen bewegen, om van Resolutie te veranderen: Dat het hem leet was, dat hy van sijn gemoed niet en konde verwerven, yets naders tot een gewenschte* Satisfactie *aan te bieden, dan 't gene hy on-langs gepresenteert had; ende dat hy zig als nog aan die zelve* Presentatie *hield.* —.

.——. In specie *zeyde hy op den* 2den. Artikel: *dat hy noyt* de Gereformeerde Kerke *beschuldigt had: dat hy self de woorden* Gereformeerde Kerke *nergens in gheheel sijn Boek en vond; maar door-gaans zeyde* de Protestantsche Kerke: *Dat geheel anders blyken konde uyt L. 1. Cap. 22. § 1. in 4to. als mede uyt Cap. 23. § 4, 5.* —.

.—. *Op den 3den.* Artikel: *dat zig ontrent* de Formulieren van Eenigheyd *altoos, ende ook in sijn twee Boeken van de* Betoverde Wereld, *gedragen had, gelijk alle Predikanten gewoon waren te doen; ende poogde zulks uyt sekere Passa-*

gien

gien te bewijsen, die hy getrokken had uyt het Na-berigt *pag. 52. en uit* Heidani Consideratien *pag. 5. en 6.* - -

. —. *Gevraagd zijnde, hoe sijn* Gevoelen *zoo hoog, en swaar in sijn Boeken gewikt had, en nu in sijn* Aan-biedinge *daar van alleen* een Problema *maakte? Repliceerde sijn Eerw. dat dit* Gevoelen *tot nog toe by de Kerken niet gedecideert was: dat men de dingen beter van agteren siet, dan van vooren: dat hy wel bespeurde, dat sijn Boek de verhoopte kragt niet gedaan, nog de gewenschte ingresse by de Broederen gehad heeft; en dat hy sulks seer wel in hen verdragen konde; maar dat hy daarom niet na en liet in sijn* Gevoelen *sulken besonderen kragt te sien.*

D. Bekker *buyten gestaan zijnde, heeft de Vergaderinge verklaart, in sijn verklaringe geen genoegen te scheppen; en wel met namen daar in niet, dat hy gesegd had,* de Gereformeerde Kerke nooyt beschuldigt te hebben; *nog* van de Formulieren van Eenigheyd af-geweken te zijn: *Ende wierd goed gevonden, sijn Eerw. nader te hooren, nopende het 1ste. Poinct, hoe hy* het Gevoelen, *het welk hy bestrijd, noemt* 't al-gemeen gevoelen van de Wereld *Præf. p. 9. in 4to. hoe hy segt;* wil men my ter oorsaak mijns gevoelens *eenen nieuwen* name geven: ik mag lijden dat het *Monotheist* mag zijn *Præf. p. 11. En wederom*: maar 't geene by voorname Kerken-Leeraars selve beleden, en by anderen niet weer-sproken, ofte yet daar tegen strijdende beschreven is: dat mag men vryelijk, mijns oordeels, voor't *gevoelen van de Kerk*; hoewel daarom voor geen Hoofd-stuk des geloofs erkennen *lib. 1. cap. 15. §. 2. in quarto. Ende nog eens*: ende gemerkt hy een voornaam God-geleerde onder ons, ende na by de tijden van *Luther*

ther en *Calvijn* geweeſt is, die dit al voor 116. geſchreven heeft: Soo mag men ſtaat maken, dat al-ſulke leeringen den *Proteſtantſchen Kerken* mede niet on-eygen zijn *Lib.* 1. *c.* 22. § 9. *En wel voor al op't geene hy ſchrijft c.* 34. *Lib.* 2. *En wat het* 2de. *Poinct belangt, op den* 12^den. Artikel van de Confeſſie, *en op* de 127. Vrage van den Heydelbergſchen Catechiſmus.

D. Bekker *wederom in de Vergaderinge verſcheenen zijnde, is ſijn Eerw. de voorſz. Reſolutie voor-gedragen: ende was ſijn antwoorde in ſubſtantie op het* 1^ſte. *Poinct*: Indien de verklaringe die ik gedaan heb, niet genoeg en is, ſoo en kan ik my niet nader diens aan-gaande verklaren: ende incas my eenige Contradictien in mijn Boeken konnen aan-geweſen werden, ben ik bereyd de zelve te ligten. *Op het* 2de. *Poinct ſeyde ſijn Eerw.*: ik ſuſtinere, dat ik van de *Formulieren van Eenigheyd* niet een hayr breeder ben af-geweken, dan andere voor my gedaan hebben, ende nog dageliks doen.

Na dat D. Bekker *vertrokken was, wierd in om-vrage gebragt, wat nu te doen ſtond? Ende wierd daar op by den Gecommitteerden geantwoord, dat ſy wel wenſchten te weten, al voren ſy hun advijs af-leyden, of de Vergaderinge hare* Concluſie *van den* 7. November *bleef inhæreren; ende over ſulks verſogten, dat de Leden haar ſelven geliefden te verklaren, of ſy nu gereed, en genegen waren,* de ſake finalijk af te doen: *waar op de Leden met een-parigheyd van ſtemmen* Ja *antwoordeden; ende des te meer, om dat* D. Bekker *ſelf ſulx verſogt had.*

Hier op hebben de Gecommitteerden een-ſtemmelijk geadviſeert, dat men behoorde de Artikelen *van een volle* Satisfactie,

en

en die D. Bekker *ſoude moeten aan-nemen, te dreſſeren; en* D. Bekker *by proviſie voor den tijd van twee Maanden* de facto ab officio te Suſpenderen; *aan den Eerw. Kerken-raad van* Amſteldam *het oordeel latende over* ſijn Suſpenſie à Cœna. *Dog wanneer nu by eenige Leden in ſubſtantie met de Gecommitteerde gevoteert, en de om-vrage tot* Rev. D. . . . . *gekomen was, geliefde ſijn Eerw. te opperen, of'er wel eenige hope mogte zijn, dat* D. Bekker *nog wel wat nader mogte komen; ende wierd hier op door* D. Præſes *de om-vrage op-geſchort. Immiddels wierden de Leden van de Claſſis, maar niet de Gecomm: van* de Chriſtelijke Synodus, *gevraagt, of men al-voren* D. Bekker *nog eens hooren ſoude? Ende wierd met meerderheyd van ſtemmen van* ja *verſtaan.*

D. Bekker *weder binnen ſtaande, wierd ſijn Eerw. af-gevraagt, of hy ook nog yets naders tot* Satisfactie *aan de Vergaderinge had voor te dragen? Ende wanneer ſijn Eerw. door* D. . . . . *zekere* Satisfactie *wierd voor-gehouden, antwoordede hy, dat hy* die *Satisfactie* niet en konde doen; maar wel genegen was zig over eenige Schriftuur-plaatſen nader te verklaren; *ende,* dat hy wel wenſchte te weten hoedanigen een verklaringe de Claſſis begeerde; alſoo hy niet en wiſt, dat hy in het expliceren van de Schrift ergens van *de Analogie des Geloofs* was af-geweken. *Ende als* D. Præſes *ſijn Eerw. ſerieuſelijk bad, dat hy wat nader wilde komen, terwijle het nog tijd was,* & antequam jacta foret alea; *repliceerde ſijn Eerw.* de Vergaderinge kent my wel, en dat ik niet anders en ſpreek', als ik gevoel': ik houd my aan mijn laatſte zeggen; ende zal af-wagten wat de Vergaderinge doen zal.

D. Bekker *buyten gegaan zijnde, wierd de eerſte om-vrage her-vat; ende met meerderheyd van ſtemmen geconcludeert,*

nog twee Maanden *met* de Suſpenſie *te ſuperſederen*, *en gedurende dien tijd*, D. Bekker *door de Gecommitteerde* ad Cauſam *te bewerken*; *en dat den eerſt-komenden Sondag van de Predik-ſtoelen tot* Amſteldam *zoude bekent gemaakt werden*, *hoe* D. Bekker *veel nader gekomen was*, *en de Vergaderinge in hope van hem nog verder te brengen*, *ſijn Eerw. nog den tijd van* twee Maanden *toe-geſtaan had.*

Wanneer D. Præſes *de Concluſie geuyttet had*, *ſtonden de Gecommitteerde van ſtonden aan op*; *beklagende zig over ſulken vreemden*, *en on-gehoorden wyſe van procederen*; *ende dat men had konnen verſtaan*, *om* D. Bekker *nog den tijd van* twee Maanden *uyt-ſtel te geven*; *niet tegen-ſtaande op den 7ſten.* November *gearreſteert was*, *dat nu* de ſake finalijk zoude af-gedaan werden; *ende zelf nu nog op verſoek van de Gecommitteerde by alle de Leden een-ſtemmelijk verklaart was*, *datſe* nu gereed, en genegen waren, de zake finalijk af te handelen; *ja*, *dat* D. Bekker *zelve ſulx wel ſpecialijk verſogt had. Dog al ſchoon de Reſolutie tegen haar advijs aan-liep*; *en ſy aan de ſelve nog part nog deel wilden hebben*; *dat ſy egter haar ſelven verblyden zouden*, *incas de ſelve Reſolutie*, *buyten hare verwagtinge*, *ſalutair zoude bevonden werden*, *ende dienſtig teffens*, *ende om* D. Bekker *te behouden*, *ende om de Ergerniſſe weg te nemen: Dat dit alleen haar oog-merk geweeſt was*; *ende ſy wenſchten dat de Vergaderinge dat wit bereyken mag. Maar alſoo de Chriſtelijke* Synodus *de E. Claſſis verſogt en gelaſt had*, hare Handelingen ten reguarde van *D. Bekker* in den tijd van *twee Maanden* te vol-trekken; *ende dien tijd nu geexpireert was*; *dat ſy haar zelven over ſulx van hare Commiſſie gedechargeert hielden*; *de Broederen voor hare beleeftheden bedankten*, *ende de behandelinge van* D. Bekker *verder aan-bevolen lieten*; *ende dat ſy aan hare Heeren Committenten een getrouw*

Relaas

Relaas zouden doen van het gene ten haren over-ſtaan al-hier ontrent die ſelve affairen gepaſſeert was. Wenſchten voorts over alle de Leden, en haren Dienſt, den rijken ſegen des Heeren: ende wierden wederom met gelijken ſegen-wenſch door D. Præſes *beantwoord, ende alſoo uyt de Vergaderinge gedimitteert.*

Na het vertrek der Gecommitteerde, heeft de Vergaderinge een zeker Geſchrift *te ſamen geſet, om den volgenden Sondag voor den middag in de elf Kerken van* Amſteldam, *van den Predik-ſtoel te werden af-geleſen: ende wierd het ſelve geſegt van woord tot woord te luyden, als volgt:*

Werd de Chriſtelijke Gemeente bekent gemaakt uyt naam van de Claſſis van *Amſteldam*, dat na ſoo veel tijd, in welken met *D. Bekker* gehandelt is wegen ſijn Boek *de Betoverde Wereld*, het welk een-parig by haar *Verfoeyt* is; men egter tot geen gewenſchten uyt-ſlag en heeft konnen komen: dog dewijle *alle hope nog niet en is af-geſneden*, dat ſijn E. tot *geſonder* gedagten ſal konnen gebragt werden; dat de Claſſis hem nog *den tijd van twee Maanden* gegeven heeft, gedurende de welke hy door Gedeputeerde daar toe geſteld ſal behandeld werden; ende werd de Gemeente verſogt nog ſoo langen met ſijnen Dienſt in de Gemeente *geduld te hebben.*

Op den 20. Januari 1692. *bequamen de Gecommitteerde, elk voor haar particulier, zekere Miſſive by* D. Homoet *getekend, ende van deſen in-houd:*

Eer-waarde Heer en Mede-broeder in Chriſto.

Alſoo de twee Maanden uyt-ſtel, volgens reſolutie des E. Claſſis van den *20. Novemb.* laaſt-leden, aan *Rev. Do. Bekker* gegeven, nu geexpireert zijn, en dat volgens de zelve by den E.

Classé sijn zake nu zal moeten af-gehandelt werden; soo werd U Eerw. by desen kennis gegeven, dat de Classicale Vergaderinge sal gehouden werden aan-komende Dingsdag den *22. Januarij*, op dat U Eerw. volgens uwe last sig daar na gelieve te reguleren. Waar mede U Eerw. Godes genadige Beschermínge bevelende, blijve na hertelijke groetenis

Eerw. Heer en Mede-Broeder in Christo

Tuus BERNARDUS HOMOET.
Class. P. T. Scriba.

Amst. den 17. Januarij 1692.

Welken Missive Deputatus Jacobi *uyt sijner, en sijner* Collegaas Ruyters *naam, in volgender wyse beantwoord heeft.*

Eer-waarde Heer en Mede-Broeder in C.

Mijn waarde *Collega Ruyter* en ik hebben de Missiven van U Eerw. gelesen, en ons over den in-houd van de selve niet weynig verwondert; dewijle U Eerw. niet en kan on-bewust zijn, hoe by de Gecommitteerde van de Christelijke *Synodus* een- en ander-maal verklaart is, dat den tijd tot uyt-voeringe van hare Commissie bestipt, verlopen was, en sy den selven op eygen authoriteyt niet verder dorsten verlengen: ende dat sy vervolgens in de laatst gehouden Classis formelijk haar af-scheyd genomen hebben, en ook door den Hr. *Præses*, *nemine contradicente*, *in pace* gedimitteert zijn. Wes het on-nodig was, ons op nieuws aan te schrijven; alsoo wy ons selven van onsen Last vol-strektelijk gedechargeert houden; en voor ons alleen over blijst, aan onse Heeren Committenten een getrouw Rapport te doen, hoe en op wat wyse wy ontfangen, en de bewuste

affairen

affairen in onse tegen-woordigheyd behandelt zijn, welkers verdere voor-settinge, en vol-treckinge, wy aan de Eer-waardige Classicale Vergaderinge bevolen laten; en sullen inmiddels den Al-magtigen bidden, dat hy haar Eer-waardigheden met een dobbele mate van sijnen goeden Geest gelieve te begenadigen, op dat sy een salutaire Concluse mogen nemen, en die tot de meeste ruste en stigtinge van de Kerken wesen sal. Waar mede U Eerw. Godes genadige Bescherminge bevelende, blijve na hertelijke groetenis

Eerw. Heer en Mede-Broeder in Christo

Tuus PETRUS JACOBI.

Ench. den 21. Januarii 1692.

Welk *Rapport* gehoord zijnde, heeft de Vergaderinge de wijse, voorsigtige, en bescheydene Conduite der Gecommitteerde gelaudeert, en in de trouwe uyt-voeringe van hare Commissie een besonder genoegen genomen.

Art. 14.

Voorts is door de Gedeputeerde van de E. Classis van *Amsteldam* uyt hare *Acten* op-gelesen, het gene na het vertrek der Gecommitteerde by de selve Classis in de saak van *D. Bekker* gebesoigneert was: en was het kort begrijp daar van, als volgt.

Na verloop van twee Maanden hadden de Gecommitteerde des E. Classis ad Causam *gerapporteert, dat sy verscheyde Conferentien met* D. Bekker *gehouden hadden, en wel met dese ordre:*

(1) *Dat sy met sijn E. gehandeld hadden van dingen die buyten* Controversie *zyn:*

(2) *Over saken die* twijffelagtig *waren, om daar van nadere* interpretatie *te hebben:*

(3) *Over saken des Autheurs* Gevoelen *rakende, en des selfs* voorname grond:

(4) *Over* den Staat des Verschils, *by de naast-voorgaande Antwoorden des Autheurs op-gesteld; als mede* de verdere gronden *van des selfs Boek, en de* Schriftuur-plaatsen.

Dit gedaan zynde, leyden sy hare Papieren op de Tafel: maar wierden, al-vorens tot een Oordeel *te treden, versogt, ordentelijke openinge van alle hare Besoignes, met* D. Bekker *gehouden, te doen. Het welk by haar om-standiglijk gedaan zynde, waren het* Resultaat *van die Behandelingen* de Artikelen tot Satisfactie de Vergaderinge voor-gelesen; *nevens een mondelinge deductie van redenen die de Gecommitteerde gebruykt hadden, om* D. Bekker *zoo verre te bewegen.*

Hier op is gereselveert, dat men de Schriftelyke Artikelen tot Satisfactie *zal laten drukken: en dat* D Bekker, *om de Ergernisse van de Gemeynte weg te nemen, van alle de deelen van sijnen Dienst zal* gesuspendeert *zijn* tot de naast-Ordinaris Classis; *alsoo dat dien tijd geexpireert zynde, sijn E. wederom sal op-genomen, en dese zake daar mede af-gedaan zijn. Welke Concluse* de Groot-Achtbare Heeren Burger-meesteren *van de* Præses *voor-gesteld zynde, hadden sig de selve wel laten gevallen: ende heeft* D. Bekker *sig dese* Censure *onder-worpen.*

Op den 13. Maart *zyn in den Eerw. Kerken-raad in-gelevert*

twee

twee Missiven; *een van de Kerken-raad van* Rotterdam, *en een van* Uittregt: *mitsgaders zeker* Requeſt *by verſcheyde Ledematen onder-tekend, verſoekende, dat* D. Bekker *den tijd van ſijn* Suſpenſie *verſtreken zijnde, niet weder tot* den Publijken Dienſt *geadmitteert mogt werden, zoo lang hy ſijn dwalinge niet en her-riep.*

Hier op heeft den E. Kerken-raad den 31. Maart *gereſolveert tot voor-kominge van meerdere op-ſchuddinge, die anders zo binnen, als buyten deſe Stad en Provincie, wierd te gemoed geſien, een* Conſiſtoriaal advijs *in de Claſſis in te brengen, met verſoek, dat de ont-heffinge van* de Suſpenſie *van* D. Bekker *niet werde ter executie geſteld tot den tijd van de aan-ſtaande* Synodus; *of tot dat hy vol-komene* Satisfactie *geve. Ook is beſloten, by weygeringe van de in-willinge van dit* Verſoek, *dat onſen Kerken-raad daar tegen zal* proteſteren, *en handelen als tot de meeſte ſtigtinge van hare Gemeynte ſal oordeelen te behoren.*

Is nog op den 10. April *een* Miſſive *van de E. Claſſis van* Walcheren *aan den Kerken-raad in-geleverd, ontrent van den ſelven in-houd zijnde, als de vorige* Miſſiven.

Op den 8. April *is het gemelte* Conſiſtoriaal advijs, *volgens Reſolutie des E. Kerken-raads, aan de Claſſis bekend gemaakt, en in-gelevert. Waar over de E. Claſſis haar ernſtige gedagten hebbende laten gaan, zegt nog geen genoegſame reden te vinden, om hare* Sententie *te altereren.* Bekker *onderwijlen ſiende, dat egter de E. Claſſis bekommerd is wegens vele op-ſchuddingen van buyten, en binnen; preſenteert Vredes halven, en tot voor-kominge van gevreeſde moeyelikheden,* van ſijnen dienſt te ſuperſederen tot de naaſt-aan-ſtaande Synodus. *Welke* Preſentatie *de E. Claſſis heeft aangenomen.*

Art.

Art. 15.

Na dat de voor-ſchrevene *Rapporten* gedaan waren, heeft *D. Præſes* op-geleſen den 10. 41. 42. 43. en 44. Artikel *Synodi Præcedentis*, behelſende al wat doen ter tijd van den Eerw. *Kerken-raad van Amſteldam*, en van de *Chriſtelijke Synodus*, in de affairen van *D. Bekker* verhandeld was: en na de lecture van genoemde Artikelen *het Gravamen Hornanum*, luydende het zelve van woord tot woord, als volgt.

Geeft de Claſſis van Hoorn *in bedenkinge, of niet de Reſpective Claſſen behooren gereed te zijn, om door hare Gecommitteerde in de aan-ſtaande* Synodus *te verklaren, of* de Artikelen van D. *B. Bekker* tot Satisfactie aan de Eerw. Claſſis van *Amſteldam* op den 22. Januarii 1692. *wegens ſijn uyt-gegeven Boek* de Betoverde Wereld, over-geleverd, *en op den 25. daar aan volgende, door* Ordre *en* Laſt *des Eerw. Claſſis van* Amſteldam *uyt-gegeven*, Satisfactoir *zijn; en of ſijn E. daar op als* Leeraar *in den Dienſt van de Gereformeerde Kerke* te dulden *zy? Indien* Neen, *hoe men dan verder tot eere van de Gereformeerde Kerke, weeringe van alle regtveerdige blaam, ſtuytinge van ſulke* pernicieuſe Gevoelens, *Conſervatie van de aan-genomen Leer, en* de Formulieren van Eenigheyd, *en weg-neminge van ſoo grooten, en al-gemeenen Schandaal*, met ſijn Perſoon ſal handelen? *Ten eynde deſe Bekende Saak niet langer trottere; maar ſonder eenig dilay of verder uyt-ſtel*, Stante Synodo *finalijk mag werden af-gedaan; en alſoo onſe Vader-landſche Kerken, welke hier over niet weynig zijn ont-ruſt, en het oog op onſe Handelingen hebben, in hare verwagtinge mogen worden vol-daan.*

By

By welke occasie *Rev. D. D. Correspondentes* verfogten voor te lesen het gene sy desen aan-gaande in hare *Acten* hadden: luydende gemelde *Acten* van woord tot woord, gelijk volgt.

Gelderland.

De Synodus *van* Gelderland *conformeert sig zeer gaarn met* de Noord-Hollandtsche Synodus, *gevallende haar sonderling die by haar hier in gehoudene Handelingen, en des-wegen ook over-nemende hare* Acte *hier van, en willende, dat de Concluſie des selven* de verbo ad verbum per D. Scribam *hare* Acten *sal geinsereert worden. Wyders ordoneert* de Synodus *van* Gelderland *haren* Deputatis, *om by 't* Ed. Hoff, *en* Pastoribus Urbium, *om by hare Respective* Magistraten, *alle mogelijke devoiren aan te wenden, op dat dit* Verfoeylijk, *en* Argerlik *Boek tot ons niet over-gebragt, of verkogt werde, op dat alsoo alle daar door ont-stane argernissen hier meer en meer geweert, en de menschen voor verleydinge mogen bewaart worden.*

Zuyd-Holland.

Na dat de Advijsen van alle de aan-wesende Heeren Correspondenten *waren gehoord, hebben haar Eerw. uyt hare* Acten *doen blijken, dat in alle de Landschappen het genaamde Boek* met af-grijsen verfoeyd *word, en met alle bedenkelijke middelen geyvert, om* dese Verdervelijke Stellingen *tegen te gaan.*

En als daar op alle de Advijsen van de Respective Classen waren gehoord, en in-genomen, is bevonden, dat het Boek van D. Balthasar Bekker, *genaamd* de Betoverde Wereld, *van* alle

de Classen, en yeder Lid *in de selve, een-parig, en* ten hoogsten *werd* Versoeyt, *als zijnde vol* Ergerlijke, Schadelijke, *en* Verdervelijke Stellingen, *aan-loopende tegen* Gods H. Woord, *en die van alle Predikanten onder-tekende* Formulieren van Eenigheyd, *en op-gepropt met schrikkelijke* Bespottingen, *en schandelijke* Verdrayingen *van* de H. Schriftuure. *En is dus in des Heeren vreese besloten.*

(1) Dat D. D. Deputati hujus Synodi conjunctim *met de* E. E. Gedeputeerde *van de Eerw. Christelijke* Synodus *van* Noord-Holland, *by haar* Ed: Gr: Mog: *de Heeren* Staten *van* Holland *en* West-Vriesland *met allen yver sullen aan-houden, dat haar* Ed: Gr: Mog: *goedertierene gelieft zy, 't herdrukken, verkopen, en distraheren van 't genaamde Boek ernstig te verbieden.*

(2) Dat aan D. D. Correspondentes, *die wegens desen* Synodus *sullen gaan na* Noord-Holland, *werde gelast, by de Eerw. Christelijke* Synodus *met allen bedenkelijken ernst aan te houden, dat in haren Lof-rijken, en noyt vol-presen yver, in 't voor-leden Jaar begonnen, voort-gaan, en vol-harden, om dus* volgens verwagtinge van alle de Corresponderende Synoden, *al-hier gebleken, en na Kerken-ordre, zodanigen Voor-sieninge tegen* den Persoon *van* D. Balthas. Bekker *te doen, als se oordeelen sullen te strekken tot de meeste eere van God, en sijn H. Woord, tot weeringe van alle Ergernissen, en weg-neminge van den blaam, door het uyt-geven van sijn Boek op de* Neder-landsche *Kerken gekomen, en beveylinge van de aan-genomene, en bevestigde Waarheden.*

(3) Dat men in Examinibus Præparatoriis & Peremptoriis *naauw sal agt geven, of hy die* geexamineert *werd, ook eenigsins met zodanige* Gevoelens *besmet is.*

(4) En

(4) En eyndelijk, dat men ook met allen bedenkelijken yver ſal waken tegen ſodanige, die op eenigerhande wijſe Apologien *ſchrijven voor den op-genaamden* Bekker, *of ſijn* Boek; *en byſonder tegen* Ericus Walte.

Uittregt.

Welke Concluſie (namentlijk, des *Noord-Hollandſchen Synodi*, gehouden tot *Edam* Ao. 1691. in de Saak van *D. Bekker*, en ſijn Boek) *de Vergaderinge over-neemt, willende zig van herten gaarne daar mede conformeren, gelijk de zelve mids deſen doet, als welke mede het op-gemelte Boek* een-parig ten allerhoogſten Verſoeyt, *met verwagtinge en hope, dat ontrent* ſijn Perſoon *yets* meer *en verder mogte gedaan werden, tot ſtigtinge van Gods Kerke, en weg-neminge der Ergerniſſe uyt de ſelve.*

Frieſland.

Was een Gravamen *van de Claſſis van* Leeuwarden *in-gebragt tegens* het Boek *van* D. Bekker, *genaamd* de Betoverde Wereld, *in 't welk het Boek* Verſoeylijk *verklaard werd, en verſogt, dat het in de Provincie van* Frieſland *mogte verboden werden; als mede, dat* D. D. Correſpondentes *gaande na* Zuyd- *en* Noord-Holland, *mogt in laſt gegeven werden, om in* die Synoden *tegen 't gemelte* Boek, *en* den Autheur, te proteſteren. *Waar op de Chriſtelijke* Synodus *dit heeft geantwoord.*

Het Chriſtelijke Synodus *van* Frieſland *gaat dit* Gravamen als nog *voor by, en renvoyeert deſe ſake van* D. Bekker *aan het E. Chriſtelijke* Synodus *van* Noord-Holland, *met recommandatie*

datie aan onſen Correſpondens *die derwaarts gaat, aan die Chriſtelijke* Synode, *om die Saak op het ernſtigſte aan te dringen, dat ſe ten eynde gebragt werde.*

Overyſel.

By het voor-leſen van het Gravamen *Claſſis* Campenſis, *rakende* de Saak *van* D. Bekker, *wierd van den Heer* Correſpondens Noord-Hollandiæ *uyt ſijn* Acten *openinge verſogt. Het welk ſijn Eerw. in 't breede heeft gedaan, makende alles bekent dat in* ſijn Synode *over dit* Ergerlijk, *en* Verdervelijk *Boek van* D. Balthaſar Bekker *verhandeld was; gelijk ook de Heeren* Correſpondenten *van* Gelderland *en* Uittregt *gedaan hebben.*

Het Chriſtelijke Synodus *verheugt zig over den Yver en Ernſt in deſen van de* Noord-Hollandſche Synode *betoond; en* ſiet met groot verlangen te gemoet het gene tot weg-nemen van gegeven Ergerniſſen, en ten genoegen van de Gereformeerde Kerke, al-daar zal worden beſloten: *En zoude door den* Correſpondens *na* Noord-Holland *gaande, die verwagtinge van haar wijsheyd en yver aan* de Synode *van* Noord-Holland *worden bekent gemaakt.*

Stad en Landen.

Het Synodus *van* Groeningen *en* d'Omme-Landen *proteſteert tegens het Boek van* D. Balth. Bekker, *genaamd* de Betoverde Wereld, *als vol van* Verfoeylijke Stellingen *van* de Engelen, *en* Schandelijke beſpottingen, *en* Verdraayingen der H. Schrifture

ture *tot grove ergerniſſe*; *houdende ſijn aan-gebodene* Satisfactie, *als niet vol-doende, dewijl de op-gemelte* Stellingen *daar in niet genoegsaam, nog na behooren, worden her-roepen.*

Art. 16.

Hier op in om-vrage gebragt zijnde, of *de Artikelen* op den *22. Januarii 1692.* door *Dr. Bekker* tot *Satisfactie* aan den Eerw. Claſſis van *Amſteldam* gepreſenteerd, *Satisfactoir*, ofte *niet Satisfactoir* waren; zijn de in-gebragte Advyſen der Reſpective Claſſen op dit Poinct geleſen, en in conformite van de zelve verſtaan, dat gemelte *Artikelen* geenſins *Satisfactoir* en waren; en dat *Dr. Bekker* over ſulx een andere *Satisfactie* ſoude moeten geven, beſtaande in een *publyke* en *genoegſame Retractatie.* Ende was dit het een-parig Advijs van alle de Claſſen, alleen die van *Alcmaar* uyt-geſonderd, welkers Advijs luyde-de, als volgt.

Nopende het Gravamen Hornanum, *heeft de Claſſis van* Alcmaar *met meerderheyd van Stemmen, van 26. tegen 17. geoordeelt, de ſaak zeer prematuur haar voor te komen, als on-kundig van de Handelingen van de E. Kerken-raad en Claſſis van* Amſteldam, *nevens de Gedeputeerde* Synodi, *wien mede de ſaak was aan-bevolen, als op geen ordentlyke wyſe, maar alleen door gerugte, daar van kenniſſe bekomen. Geeft derhalven hare Gedeputeerde* ad Synodum *in laſt, om naauw reguard te nemen op de Rapporten deſen aan-gaande van de Gedeputeerde van de Kerken-raad en Claſſis van* Amſteldam, *en dat* ad Referendum *over te nemen, en daar na verder na bevind van ſaken by de Claſſis te delibereren, en concluderen.*

Art. 17.

Is verder gereſolveert, *Dr. Bekker* by Miſſive te verſoeken en te gelaſten, om tegen Maandag des na-middags voor de Vergaderinge te verſchynen, gelijk ook ſekere Miſſive ten eynde voor-ſchreven is af-gegaan: als mede, de Poincten van *Retractatie* ende een vol-komen *Satisfactie* door Commiſſariſſen te doen op-ſtellen. En zijn daar toe verſogt *Rev D D. Antonius Hoppenbrouwer*, de Heer Profeſſor *Jacobus Triglandius*, *Deputatus Petrus Jacobi*, en de Voor-zittende Leden van elke Claſſis, nevens de Heeren *Cornelis Keſſel*, *Barent Bronchorſt*, en *Pieter Pronk*, reſpective Ouderlingen tot *Alcmaar*, *Amſteldam*, en *Hoorn*.

Ende alſoo nu een volle openinge gedaan was van het Gebeſoigneerde by de Eerw. Claſſis van *Amſteldam* in de ſake van *Dr. Bekker*, wierd by haar wel-Edelheden de Heeren Commiſſariſſen in bedenkinge gegeven, of het niet dienſtig ſoude zijn, dat de Eerw. Claſſis van *Alcmaar* tegen den naaſt komende Maandag des voor-middags geconvoceert wierde, om de gedane openinge, welke by de ſelve gedeſidereert wierd, uyt hare Gecommitteerde *ad Synodum* te horen, gelijk ook geſchied is.

Art. 18.

Zijn voor-geleſen twee diſtincte *Miſſiven:* den eenen van de Huys-vrouwe van *Dr. Bekker* tot antwoorde op den Brief van *D. Scriba*, welkers in-houd was, dat haar Man niet wel des Maandags, als uyt de Stad zijnde, maar mogelijk des Dingſdags na den middag voor de Vergaderinge ſoude konnen verſchynen.

En

En den anderen van *D. Carolus Tuynman*, Predikant tot *Goes*, uyt naam en laſt der Gedeputeerde van de vier *Zeeuwſche* Claſſen, vergaderd *in Conventu* tot *Middelburg* den 20. *May 1692.* luydende, als volgt.

Eer-waardige, God-zalige, en Hoog-geleerde Heeren, geagte Ampt-genoten, en geliefde Broederen in Chriſto Jeſu.

't IS *leyder! maar al te Wereld-kundig, hoedanig een* gantſch ergerlijk *en* on-regt-ſinnig *Boek van* D. Balthaſar Bekker, *Predikant tot* Amſteldam, *voor eenige Maanden in 't Ligt is gebragt onder de naam van* de Betoverde Wereld. *'t Was den Schryver niet genoeg, dat* heyloſe *Boek in onſe Moeder-Taal door ons' gantſche Land in aller handen, ook der on-geletterde, te verſpreyden; 't moeſt mede in andere ſpraken vertaalt zijn, op dat inſgelijx de Vytheemſche van dit Juweel voorſien wierden. Dus verkondigt men het ook te* Gath, *en boodſchapt het op de ſtraten van* Askelon, *zoo dat de Vyanden ſig verheugen, en op-ſpringen van vreugde.*

Dit is egter een gelegentheyd geweeſt, waar door de gedagten van veler herten geopenbaart zijn. Met hoedanig een blijdſchap en wel-gevallen het gemelte Boek door-gaans van nieuwsſugtige, on-gebondene, vry-geeſtige menſchen, aan welke niets liever is als te horen, dat den Duyvel zo ſwart niet is als men hem ſchildert, *volgens hun ſpreek-woord, is verwelkomt, en als met beyde armen om-helſt, blijkt tot een ſtaaltje uyt zo menig-vuldige* Lof-ſchriften, *waar mede ſy deſen grooten* Duyvel-

jager,

jager, *als die met ſijn Boek ſulke door-lugtige over-winningen op den* Satan *behaalt heeft, gelijk tot de Sterren verheffen; en een boos-aardige laſter-gal uyt-braaken tegens de regt-ſinnige verdedigers der Waarheyd.*

Aan d' andere zyde, de Lief-hebbers van God en ſijn Woord en Kerke, de Beminnaars van regt-ſinnige Waarheyd en God-ſaligheyd, vinden zig hier over aan-gedaan met de uytterſte droef-heyd, bekommering, en een heylige gramſchap en belging. 't Smert hun aan de Ziel, dat Leyders dus Verleyders worden: 't ſtrekt hun tot een byſonder herten-leed, datſe zulke verfoeyelijke dwalingen, *zo veel* ſchendige, *en* weer-gadeloſe verdrayingen der Godlijke Schriften, ont-zenuwing, *ja genoeg-ſaam* logening *van niet weinig* Wonder-werken *Gods en Chriſti,* ſchimpige beſpottingen *en* ſwaare beſchuldingen *van de* Gereformeerde Leer *deſen aan-gaande, vergeſelſchapt van een* onbeſchaamde, *en* waan-wyſe vermetelheyd, *ſien 't ſamen-vloeyen in dat Boek, als in een vuyle Modder-poel, waar uyt ſulk een walgelijke en beſmettelijke ſtank op-gaat.*

En gewiſſelijk, wie betaamt het niet te betreuren de verbrekinge Joſephs *in deſe droevige tyden? Niet alleen zien wy de Kerke Gods zoo jammerlijk met Bloed beſpat, vertreden, vervolgt, verdrukt van haar openbaare Vyanden: maar dit verontruſtigt en vernadeelt de Kerke nog meeſt, dat 'er zware Wolven in de ſelve in-komen, die de Kudde niet en ſparen; en dat uyt het midden van haar zelve Mannen op-ſtaan, ſprekende verkeerde dingen, om de Diſcipelen af te trekken agter haar. Te vrugtbaar is helaas! Deſe godloſe en dwaal-ſugtige Eeuw van dertele en nieuwſ-geſinde Herſſenen, die ſig niet ont-ſien de verborgenſte Geheymeniſſen en Grond-waarheden des Chriſtendoms ſtoutelijk aan te taſten, waar door de regt-ſinnigheyd in 't uyt-*

terſte

ſterſte gevaar word gebragt, en de ruſt der Kerke geſtoort. Onder deſe verdient D. Bekker *geenſins de laagſte plaats. En dit is het beklaaglykſt, dat het geen Vyand, of hater is, die de Gereformeerde Kerk dus hoont; anders ſoude ſy het hebben gedragen: 't is geen* Lucianus, *geen* Julianus, *geen* Hobbes, *geen* Spinoſa *(hoe-wel die in velen als ſijn Leer-meeſters, ten minſten t'ſamen-ſtemmers, moeten getelt worden,) of diergelyke, welker namen tot vervloekking zyn: maar hy is het, een menſche als van hare waardigheyd, haar Leyds-man, en haar bekende; een Leeraar in ſulk een vermaarde Stad; die is die* on-dankbare *en* weder-ſpannige *Soon, welke ſijn Moeder dus mis-handelt in hare in-gewanden: en zig ſulk een* Iſmäel *betoont tegens ſijne Broeders.*

't Heeft ons tot een byſondere herten-vreugde geweeſt, wanneer wy vernamen, dat niet alleen verſcheyde God-ſalige, geleerde, regt-ſinnige, en yverige Mannen Gods door openbare Geſchriften de grond en ſchadelykheyd van Dr. Bekkers *Gevoelen Sonne-klaar aan-weſen, ſijn dwalingen kragtig weder-leyden, ſijn laſter-leugens af-keerden, en dat de Wysheyd geregtveerdigt wierd van hare Kinderen: maar inſonderheyd, dat de Chriſtelyke* Synodus *van* Noord-Holland; *tot ſtuyting van dit dodelyk quaad, ſig door 't nemen van die heylſame Reſolutie in 't voorleden Jaar tot* Edam, *ſoo edel-moedig, en yverig voor de ſake Gods getoont heeft. Des-gelyx was het alle wel-meenende uytnemend aan-genaam, wanneer haar ter oren quam, dat niet weynige van de aan-ſienelykſte Kerken van 't Vereenigd* Neder-Land *ont-waakten, en openlyk haar gevoeligheyd en teder-hertige bekommering betuygden wegens een dwaling, die ſy zo eenparig verdoemden, welke ſoo vele zware op-ſchuddingen, en hoog-gaande Ergerniſſen had veroorſaakt; en waar van ſy voor 't toe-komende nog ſulke ramp-ſalige vrugten, ſoo hier in niet*

ſpoedig en kragtig voor-ſien wierd, te gemoet ſagen: en wy danken God, die deſe naarſtigheyd en yver in hare herten gegeven heeft. 't Was geen wonder, dat haar E. E. geenſins en konde vergenoegen een ſoo genaamde Satisfactie *van* Dr. Bekker, *waar door tegens het oog-merk van de Chriſtelijke* Synodus *ſijn dwalingen geenſins wierden her-roepen, maar alleen (gelijk ſommige Broederen wel oordeelden) ſoo wat* bemantelt, *en in haar weſen on-aan-geraakt, ſoo dat hy op die grond genoegſaam triumpheerde. Van die ſelve gedagten waren ook de Leden van de vier* Zeeuwſche *Claſſen, uyt-makende de* Synodus *van* Zeeland: *'t welk die van* Walcheren, *en de E. Kerken-raad van* Middelburg, *door haar E. E. Miſſiven, ſo aan de E. Claſſis van* Amſteldam, *als aan de E. E. Kerken-raden van die Stad en* Rotterdam, *voor haar particulier hebben betuygd. De oorſaak waarom de andere Claſſen ſoo lang vertoeft hebben, is niet geweeſt gebrek van over-een-ſtemminge, of yverloosheyd ontrent die hoog-wigtige ſaak, 't welk ons ſchuldig ſoude maken aan den* Vloek *van* Meroz: *maar om dat gewagt wierd na de by-een-komſt onſer* Conventus, *op dat als dan uyt aller naam mogt geſchreven worden, en onſe eens-geſinde t' ſamen-ſtemming blyken.*

't Is dan ſulx, dat de Gedeputeerde deſer Conventus, *volgens expreſſe* laſt, *en uyt naam van haar Reſpective* Committenten, *by deſen een-parig betuygen, dat het meer genoemde Boek van* Dr. Bekker *van haar allen* met de grootſte afkeer *werd* verſoeyd, *en* verworpen: *dat ſy, wat haar aangaat, geenſins ſouden konnen gedogen, of oog-luyken, veel mind goed-keuren, dat* Dr. Bekker *ſonder vol-komene weder-roeping en berouw van ſijn dwalingen* tot de oeffening van ſijnen H. Dienſt ſoude her-ſtelt werden, *en* daar in blyven;

maar

maar maken, dat niet geſchiedende, Pauli *wenſch de onſe*, og of ſy ook af-geſneden wierden die u on-ruſtig maken! Proteſterende *ook, ander-ſins on-ſchuldig te willen zijn aan alle de on-heylen, de welke de Kerk, en den blaam, die de Gereformeerde Leer, hier uyt mogten over-komen. Voorts refereren wy ons aan de boven gemelte Miſſiven der Reſpective Kerken-raden, en met namen aan die van de E. E. Claſſis van* Walcheren *en Kerken-raad van* Middelburg *aan de E. E. Claſſis en Kerken-raad van* Amſteldam, *welke wy mits deſen ook als onder-tekenen, en voor de onſe aan-nemen.*

Houd het ons ten goede Eerw. Heeren *en* Broederen, *dat den ernſt en yver in deſe ſaak ons deſe betuygingen af-perſt. Denk egter niet, dat wy de handelingen van u Eerw. hier in eenig-ſins wan-trouwen: neen, wy verſekeren ons van u Eerw. betere dingen, en verblyden ons, dat aan u Eerw. de uyt-wyſing en 't af-doen van die ſaak ſal ſtaan. Wy hebben ſulke voor-deftige proeven van u Eerw. wel-meenentheyd, regt-ſinnigheyd, en yver hier ontrent beſpeurt, dat het een mis-daad ſoude zijn te vreſen, dat u Eerw. de eerſte liefde der waarheyd ſoud verlaten hebben. Alleen willen wy u Eerw. de hand van Broederſchap aan-bieden in 't handhaven der regt-ſinnige waarheyd en onderlinge een-dragt; en u Eerw. aan-moedigen, het wel begonnen Werk op die goede voet te voltoyen, tot Gods verheerlyking, verdeding van 't Geloof dat een-maal den Heyligen over-gelevert is, weg-neming van ſchadelijke Ergerniſſen, en wel-ſtand van Gods dier gekogte Kerke,* wiens ogen tegen-woordig op u Eerw. geſlagen zijn.

Den Opperſten Herder der Schapen ontferme ſig over ſijn lydende Kerk; hy ſuyvere de ſelve van alle Huurlingen, Buyk-dienaars,

en Dwaal-geesten: hy doe Waarheyd en Vrede malkanderen kussen: hy make u Eerw. als die de Bressen toe-muurt, en begenadige ons allen sodanig, dat ook van ons gesegt mag worden, dat wy goed gedaan hebben in *Israël* beyde aan God en sijn Huys. *Wy zullen dan na onsen hert-grondigen segen-wensch over u Eerw. Personen, Heylige Diensten, en tegen-woordige* Synodale *Vergadering, en gewigtige besigheden, af-breken, en ons betuygen te zijn,*

Eerw. Godsl. en Hoog-geleerde Heeren, en geliefde Mede-Broederen,

U Eerw. genegene vrienden en Dienst-vaardige Ampt-genoten de Gedeputeerde der vier *Zeeuwsche* Classes, vergaderd in *Conventu* tot *Middelburg* den 20. May 1692.

Uyt aller naam en last onder-tekend

CAROLUS TUYNMAN,

Eccl. Goesanus, Conventûs *electus Scriba.*

Art. 19.

De Gecommitteerde *ad Causam* hebben van hare Besoignes rapport gedaan, en sekere geprojecteerde Artikelen van *Satisfactie* voor-gelesen, luydende die van woord tot woord, als volgt.

Aan-

Aan-geſien de Leere der *Gereformeerde Kerke*, ſoo aan-gaande *de Werkingen der Geeſten* in het gemeen, als *der goede* en *quade Engelen* in het byſonder, op vele, duydelijke, beproefde Getuygeniſſen der H. Schrifture is gegrond, in welke *het Oogmerk van den Geeſt*, de *klaarheyd der woorden*, de t' *Samen-hang* en *Om-ſtandigheden der H. Text*, de *Stand-vaſtige Styl* en *Een-ſtemmigheyd van het Woord Gods* in dit Punct; ſonder zig ſelven elders ooyt anders te verklaren, of ons daar toe te leyden; en andere redenen by de *Een-voudigheyd der Hiſtorien* gevoegd, een Aan-dagtig Leſer van deſe waarheyd ten vollen over-tuygen: gelijk dan ten blijke van deſe *Evidentie*, ook de Chriſtelijke Kerke van de tijden der Apoſtelen af tot onſe dagen toe, op de ſelve wijſe die al-gemeen en vol-ſtandig heeft gelooft, en op-genomen:

Ende aan de andere zijde het Gevoelen en Boek van *Dr. Balth Bekker* behalven ſijn eygen Mis-verſtand, geen ander Fondament heeft, dan ſijn *Negative*, *Geſogte*, en *Konſtelijk Verdigte Uyt-vlugten*, en *Verdraayingen*, of wel *verſierde On-gerijmdheden*; ten deele op-gevat uyt een on-vaſte Reden-kaveling, geſteld tegen de klare meyning van het Woord

Gods ; ten deele abusivelijk toe-geschreven aan het Schrift-matig gevoelen der *Gereformeerde Kerke*: doende hy beneven dit alles, en in sijn Schrijven, en in sijn Uytleggingen der H. Schriftuur-texten, veel-sins blijken een merkelijke *On-gestadigheyd*, het nu dus, dan weder anders, verklarende ; of betuygende, on-kundig te zijn *wat 'er van te maken is* (waar van eenige blijken hier na sullen gemeld werden) ; om dus doende , niet soo seer (gelijk het betaamde) de Sin des H. Geestes uyt diens eygen woorden en doel-wit te halen , als wel de selve na sijn meyninge, dessеyn, en convenientie te schikken :

Soo heeft de Christelijke *Synodus* in de vreese des Heeren , en tot weg-neminge der Gegeven Ergernisse, gesolveert, dese volgende *Verklaringe*, *Schuld bekentenis*, en *Belofte*, *D. Bekker* voor te houden, als namentlijk,

(I.) Dese ses *Articulen* des Eerw. Kerken-raads van *Amstelдam*, als by sijn Ferw. reeds aan-genomen, dog met een kleyne elucidatie der selver.

§ 1. Dat

§ 1. *Dat de Ziel des Menſchen op het Lichaam werkt: niet datter is een noodſakelikheyd in de Natuur buyten God; nog dat de Ziel is een* Modus Corporis, *of een dunner lichaam, dat door ſijn beweging de dikkere lichamen gaande maakt: maar dat alle werkinge onſer Zielen op onſe Lichamen alleen af-hangt van de t'ſamen-voeging des Scheppers; wien het behaagt, ſekere denkingen der Ziel te voegen met ſulke bewegingen des Lichaams, als hy wil.*

§ 2. *Dat dan alle deſe werkingen der Zielen op onſe Lighamen aan God geenſins onttrekken de eer, die hem toekomt, als Schepper en Onderhouder onſer Zielen en Lichamen.*

§. 3. *Dat den ſelven Schepper niet en mag bepaald werden in ſijn magt ontrent eenige Geeſten, of Lichamen; het zy die* Geeſten *met een Lichaam vereenigt zijn, of niet: en dat hy de denkingen van alle Geeſten kan voegen aan de bewegingen van allerley Lichamen, na ſijn wel-behagen.*

§ 4. *Dat dan de denkingen der goede en quade Engelen, gevoegt zijnde door den Schepper met de bewegingen van zulke Lichamen als hy wil, het zy in den Hemel of op Aarden, verſcheyde werkingen kunnen voortbrengen:* gelijk ſe ook dadelijk voort-gebragt hebben, volgens de getuygeniſſen, en Exempelen der H. Schriftuure.

§ 5. *En dewijl alle Engelen Schepſelen zijn, welker magt van denken alleen van den Schepper af-hangt; en de Lichamen Schepſelen zijn, welker bewegingen alleen van den Schepper afhangen; en dewijl de t'ſamen-voeging van die gedagten der Engelen met die bewegingen der Lichamen alleen van God afhangt: ſoo blijft God de Hoofd-oorſaak van alle die werkingen,*

die

die toegeſchreven werden aan de goede en quade Engelen; alleen het quaad der ſonde afgeſondert.

§. 6. *Wanneer dan de Gereformeerde Kerke de plaatſen der H. Schrift, aangetrokken in het Boek genaamd* de Betoverde Wereld, *in ſulken ſin verſtaat, dat de goede en quade Engelen dadelyke werkingen*, 't zy op malkanderen, 't zy op de Lichamen, *hebben gedaan, en nog dageliks doen, kan haar uyt dien hoofde*, van my, of yemand anders, met reden *niet te laſt geleyd worden, dat ſy den Schepper en Onderhouder de eer van ſijn Wonderdaden ontneemt, of de Leere der Saligmakende Genade verduyſtert.*

(II.) Wes-halven het my dan nu van herten leet is:

Voor-eerſt, dat ik in mijn Schrijven, en het Boek genaamd *de Betoverde VVereld*, nopende *de Werkingen* der *Goede* en *Quade Geeſten*, met den aankleven van dien, ben af-geweken van de *H. Schrift*, en de *Formulieren van Eenigheyd* der Gereformeerde Kerk, die uyt de ſelve zijn t'ſamen-geſtelt, en welke ik lange aan-genomen, en onder-tekent hadde. Als wanneer

1. Ontrent *de goede Engelen* de Gereformeerde *Confeſſie* belijd Art. 12. dat *God de Engelen heeft goed*

goed geſchapen, om ſijne Send-boden *te zijn, en ſijn* Uyt-verkorenen te dienen.

En ik ſchryve, by Exempel §. 423. *De Schrift dan, als geſeyd, ſig na ons voegende, ſtelt ons al wat men in de Wereld ziet, of bemerkt, in dier voegen voor, als het ons betreft. D' Engelen derhalven als* gedienſtige Geeſten *Heb. 1 : 14. niet alleenelijk ter eere van God, maar ook tot welſtand van ſijn Volk. Vorders* weten wy niet wat d' Engelen zijn, of watſe doen. Ik denke dat ons d' Engelen bewaren, helpen, en *op de handen dragen Pſal. 91. verſ. 11, 12.* gelijkſe eten.

Verders §. 480. *in fine. Dus verre 't gene in de Schrift hier af te vinden is: waar uyt ik nu die twee gevolgen trekke. 1. Dat* van het doen der Engelen ontrent de menſchen niet ſekers uyt de H. Schrift te halen is. *2. Maar dat* het alles dient, wat men daar af leeſt, om Gods bedrijf ontrent der menſchen Kinderen, na menſcheliken aart van ſpreken, op ene Hemelſtatige wyſe te verbeelden.

En dier-gelijke paſſagien meer.

2. Ontrent de *quade Geeſten*, van welke de *Confeſſie* zegt, volgens Gods Woord, Art. 12. *De* Duyvelen *ende boſe Geeſten zijn alſoo verdorven, dat ſy vyanden Gods ende alles goeds zijn:* Na alle haar vermogen als moordenaars loerende op de Kerke, ende een yeder Lidmaad van dien, om alles te verderven, ende te verwoeſten door hare bedriegeryen.

En den *Catechiſmus* Vrag. 127. *Daar toe onſe doodvyanden*, den Duyvel, *de Wereld*, *ende ons eygen Vleeſch*, niet ophouden ons aan te vegten.

Daar ik in tegen-deel heb geſchreven §. 506. *Maar ook hoe kan de Duyvel dus regeeren?* Hoe kan hy de Kerk in 't algemeyn, *en* elk een der gelovige alſo beſtryden, *ſonder dat hy kenniſſe van ſaken heeft? lieve, ſegt my eens*, wat weeter dog de Duyvel af, waar God ſijn Volk heeft, en wat hy met hen doet?

En §. 526. *in fine.* *Dit dan daar by latende*, ſoo en zal men niets gevonden hebben *uyt al 't gene tot nog toe geſien is, dat* de Duyvel, *na dat hy in 't begin der Scheppinge den menſche verleyd heeft*, tſedert zelf in Perſoon yet meer op den zelven werkt of vermag.

En meer paſſagien van dier-gelijken in-houd, die in mijn Boek te vinden zijn.

Ten *tweeden*, is my van herten leet, dat ik aan zeer vele plaatſen der H. Schrifture een verkeerden ſin, en ergerlijke uyt-legginge, heb tragten te geven: als, onder anderen, met namen:

Aan de *Hiſtorie van den Val*, en *verleydinge des menſchen Gen.* 3. de ſelve niet alleen met vele gemoveerde ſchijn-ſwarigheden aan alle kanten

ten op ſchroeven ſtellende: neemaar ook ſchryvende §. 549. *Dog wy hebben, meyn ik, klaar genoeg geſien, dat* d' Hiſtorie, *alles na de letter op-genomen,* niet waar kan zijn.

En §. 479. *Dien* Engel, *die* Iſraël *geleyd, en verloſt heeft, in wiens binnenſte Gods naam was* Exod. 23: verſ. 20. 21. Verklaart hebbe te zijn *die* Wolke, *daar beſteld ten teken, en met een ten middel ſijner tegenwoordigste werkſaamheyd.*

Als mede, *de Geſchiedeniſſe van Chriſti Verſoekinge door den Satan* Matth. 4. en door-gaans *de Hiſtorien der Mirakelen Chriſti in het uyt-werpen der Duyvelen;* en byſonder, *het varen der ſelve in de Swijnen* Matth. 8. en dier-gelijke meer.

En *daar-en-boven* nog op verſcheyde manieren al te on-eerbiedig het H. Woord Gods (daar yeder voor moet beven) gehandelt, of daar van geſproken heb: als ten Voor-beelde:

§. 572. Dat'er *verſcheydene andere dingen meer* (als *den Strijd* van Michäel *en den* Duyvel Jud. ℣s 9. daar van al-daar geſproken werd) *in de Schrift vermeld zijn,* daar niet van te maken is.

En §. 436. Van de drie *Boodſchappen,* die *Gabriel*

aan den Propheet *Daniel* Cap. 8: 16. en 9: 20. aan den Prieſter *Zacharias* Luc. 1. vſſ. 11. 19. en aan de geſegende Maagd *Maria* Luc. 1. vs 26. gebragt heeft, dus ſpreke. *Deſe* (Gabriel) *maakte hem ſelf bekend, dat hy de gene was die* voor God ſtaat: *als of hy dat beſonder boven d' andere Engelen hadde; welke nogtans alle, tot die van de Kinderkens toe, het aangeſigt des Hemelſchen Vaders zien Matth. 18. vſ. 10.* Ik ſie dat dit alles ſoo verbloemder wyſe geſegd word, gelijk het ook met die *drie Boodſchappen* in een Geſigte was; dat men qualijk weten mag *watter af te ſeggen zy.*

Item: dat ik geleert heb, dat de H. Schrift in het ſpreken ſig voegt naar *het gevoelen der Heydenen*, en *'t voor-oordeel van het Volk*, zelfs in Hiſtorien: als:

§. 461. Daar *Darius*, *aan* Daniel *met verwonderinge gevraagd hebbende, het gene hy voor ogen zag*; heeft ook uwe God u van de Leewen kunnen verloſſen? *Kreeg van hem tot antwoord*; Mijn God heeft ſijnen Engel geſonden, en den Muyl der Leeuwen toe-geſloten Dan. 6. verſſ. 21. 23. *Dit doet ſig klaarlijk op, als* na der Heydenen gevoelen geſproken; *die alle onvoorſiene hulpe den* Daimones *toeſchreven, die van der Opperſte Godheyd wege de ſaken hier beneden ſturen.*

Vergelijk §. 481. tot 484. Sprekende van 't gene

ſtaat

ſtaat Dan. 10: 13. 20. 21. *De Vorſt des Koningrijx van Perſen ſtond tegen my over*, &c. daar ontrent §. 484. dus redenere. *Dus houd ik my aan den regel,* Scriptura Symbolica non eſt argumentativa. *In deſen heeft men ſlegs op 't oogmerk, niet op* de omſtandigheden *te ſien*: welke *anders nergens toe dienen, als om* aan de vertoninge *de* gedaante van een Hiſtorie *te geven.*

En §. 666. handelende van de Miraculeuſe herſtellinge van een Kind, daar *Matthæus Cap.* 17: 18. van zegt, *ende de Duyvel ging van hem uyt:* en *Marcus Cap.* 9: 25. *Jeſus beſtrafte den onreynen Geeſt, ſeggende tot hem, gy ſtomme ende dove geeſt, ik bevele u, gaa uyt van hem:* en *Lucas Cap.* 9: 42. *ende nog, als hy na hem toequam, ſcheurde hem de Duyvel, ende verſcheurde hem: maar Jeſus beſtrafte den onreynen Geeſt:* ik dit §. 668. geſtelt heb. *Om te weten wat dien Jongeling gedeerd heeft, moet men na de reden die de Vader gaf niet hooren; alſoo die met vooroordeel ſprak, na 't gemeen gevoelen van de* Joden, *hier voor henen al geſeyd.* En hoe ſig de Schrift in 't ſpreken daar na voegt, is met eenen al verſtaan. *Het zy dan dat hy* maanſiek *of* beſeten *word genoemd:* dat ſeyd niet, dat *de Maan daar yets toe dede, of* ſig de *Duyvel* daar in mengde; *gelijk dat doorgaans ſoo begrepen word: maar wel, dat die menſchen dat geloofden, en om datſe 't*

ſoo geloofden, ook ſo ſpraken; en om dat elk een ſo ſprak, een ander (nu wie was dat hier, als *Chriſtus*, en de *Euangeliſten?*) ſchoon hy beter wiſt, ſoo ſprak gelijk men was gewoon te ſpreken. Vergelijk §. 760. en dier-gelijke.

§. 510. op-gehaalt hebbende meenige Schriftuurplaatſen, die ons beſchryven den Duyvel: (a) *ſijn aart*, dat *hy liſtig is: want zoo heeft hy* Eva door argliſtigheyd bedrogen 2 Cor. 11: 3. (b) *Sijn vermogen*: (1) *Hy heeft den Sondaar onder ſijne* magt, *ſo lange als die ſig niet bekeert* Hand. 16: 18. (2) *Des heeft hy ook* 't geweld des doods Heb. 2: 14. (c) *Sijn bedrijf*: in 't gemeen, *het booſe te werken* 2 Theſſ. 2: 9. *Gods Woord weg te ſteken*, Marc. 4: 15. *Gods Kinderen verſoeken* 1 Cor. 7: 5. 2 Cor. 2: 10. &c. (d) *Sijn wijſe van doen*; dat *hy ſig dikmaals veynſt* een Engel des ligts *te zijn* 2 Cor. 11: 14. (e) *Sijn tegenwoordige ſtaat*, dat *hy* Gods gevangen *is* Openb. 20: 7. (f) *Sijn nakende verderf*, *wanneer hy* van den Hemel vallen ſal Luc. 11: 18. Rom. 16: 20. *Waar op volgen ſal de ſtraffe des eeuwigen vuurs, dat hem en ſijnen Engelen bereyd is* Matth. 25: 41. Vervolge §. 511. aldus:

Deſe dingen laat ons nu wat nader overwegen. Daar toe heeft men, na myn oordeel, d'uyterſte omſigtigheyd *van nooden. Want* ſoo men ſlegs vlak weg op die ſpreekwijſen toetaſt, die de voorverhaalde dingen op den Duyvel

vel paſſen: Soo ſal men onvermijdelijk eenen God van hem maken, diergelijke nooyt geweeſt is.

En §. 677. *Soo ſeer is men genegen om den boſen vyand groot te maken. Want ſoo't hem aangaat*, het gene men geloofd van hem geſeyd te zijn: d'Almagtige en Allerhoogſte God ſal maar een weynig meer zijn dan den Duyvel: *en wat den geſegenden Saligmaker, dien Koning aller Koningen betreft*; ſijn *Hemelſch* Rijk *word hier op Aarden* nooyt ſoo groot nog ſoo magtig, als men wil dat het rijk eens verdoemden Schepſels uytter hellen zy; *Want het zijn* vierderley benamingen, *welker yder vry wat groots behelſt*, die men op den *Duyvel* paſt:

1. *Overheden* en *Machten* Rom. 8: 38. Epheſ. 6: 12. Col. 2: 15.
2. *Overſte deſer Wereld* Joh. 12: 31. en 14: 30. en 16: 11.
3. *God deſer eeuwe* 2 Cor. 4: 4.
4. *Overſte van de magt des lugts* Eph. 2: 2. en *geeſtelijke boosheden in de lugt* Eph 6: 12.

De H. Schrift op ſulke wijſe ſprekende, en alſoo verſtaan, datſe dus van *den Duyvel* ſpreekt; heeft van ouds af tot gelegentheyd gedient, om *der Heydenen* Daimones *in den* Duyvel *te veranderen*, ende *hem ſulk een machtig bewind in de wereld toe te ſchrijven.*

En een weynig daar na. *Invoegen dat de Satan metter tijd tot ſo grooten Heer verheven is, als men heden ſiet.*

En wat meer is van die natuur.

Ten

Ten derden, is my des-gelijx van herten leet, dat ik niet min on-eerbiedig, en na-denkelijk, van onſes Salig-makers *Prophetiſch* Ampt, en Goddelijke Leer, heb geſchreven: als:

§. 487. Dat *het ſeker is, dat hy* menigmaal der Joden meyningen, *waar* of *niet waar*, ſoo als die zijn, tot gronden van ſijn ſeggen neemt.

§. 646. *En 't gene nader ter ſake komt*, over de *Geeſten* ſelf, ende *hun bedrijf* heeft de Saligmaker ſulken taal geſproken, die na de letter verſtaan *ſoo ongerijmd is, dat het niet gelijkt.*

§. 645. *Nu is 't altemaal geſeyd, op een ding na, dat voor 't* Seſte *moet in agt genomen worden. Te weten, dat* onſe Heere Jeſus, *wanneer hy op Aarden wandelde*, nooyt in ſijn leeringe liet blijken, dat hy gekomen was... om *de dolingen ontrent de enkele bevattinge der ſaken; maar alleenelijk om de gene die de Seden en den Godsdienſt betreffen, te verbeteren.* Sulx blijkt genoegſaam uyt verſcheydene beſcheyden, die hy op deſe en gene voorvallen gaf, *'t gene hy niet voor by gekonnen hadde de dolingen te ontdekken, indien 't ſijn oogmerk geweeſt ware.* Op de vrage, *wat doende ſal ik 't eeuwige leven beerven?* ſeyd hy niet, dat *het met geen doen te doen is*; maar *onderhoud de geboden* Matth. 19: 16. 17.

En §. 646. weder *in fine. Ja dat* hy ſig ſelf met de dolin-

doliñgen behielp, *om den tegenſprekeren met hunne eygene woorden den mond te ſtoppen.*

En wat meer is van die ſoort.

Ten vierden, is my ook hertelik leet, dat ik aan *de Gereformeerde Kerke* een gantſch on-gerijmd Gevoelen, nopende *de kenniſſe* en *magt des Duyvels*, abuſivelik niet alleen heb op-gedigt, maar ook uyt dien hoofde met ſeer hatelijke gevolgen heb beſwaart; en wel ſpeciaal, als of de ſelve, ſtaande hare Leere van *de kenniſſe* en *magt der booſe Geeſten*, niet ſoude konnen bewijſen, dat *Jehovah God*, *Jeſus de Meſſias*, en *den Bibel Gods VVoord is:* ter Exempel:

§. 3. Dat *geen Hoofd-ſtuk des Kriſtelijken Gods-dienſt ſoo ſwaar weegt als* dit: *en datſe* alle los *en* onbewijslijk *zijn*, ſoo men 't gemeen gevoelen, *dat het Volk* van den liſt *en* de magt des Duyvels *heeft* niet en verwerpt.

En een weynig daar na: *Dat die ſulke dingen ernſtelijk gelooft, die men doorgaans aan den* Duyvel *en ſijn volk pleeg toe te ſchrijven, en ſoo als men gemeenelijk by* Geleerden *en by* Leken *daar van ſpreekt; niet en kan bewijſen, dat* Jeſus is de Chriſtus, *of* datter geen meer Goden zijn dan een.

§. 245. *Men gelooft niet dat God heden meer Mirakel doet; maar* den Duyvel ſchrijftmen wonderen toe, die alle Gods werken in de Schrift vermeld te boven gaan.

En in de tweede Editie in 4to. Capit. 34. §. 1. *Dat* de vaſte gronden van het Chriſtendom, *en beſonder* in de *Proteſtantſche* Kerk, *ongemerkt* door dit gevoelen ondermijnt; *en*, ſoo men 't van die kant beſpringt, onhoudbaar is.

En wederom. *Ik ſpreke uyt de borſt:* een Atheiſt en behoeft geen andere wapening, *dan* dat gevoelen, *daar ik in dit Boek van ſpreke*, om het gantſche Chriſtendom tot den grond toe neer te werpen.

Gelijk ook, dat ik nu dus voor-gevende, niettemin het *Gevoelen* dat ik beſtrijde, in verſcheyde plaatſen *de Gereformeerde* aan-vryve: als, by Voor-beeld:

§. 777. *Komtmen verder tot de God-geleerdheyd: daar hoort men ſomtijds wel de vraag behandelen, of heden ook nog wel Mirakelen geſchieden; en dat van God. En meeſt is 't antwoord neen. . . . . Maar* van de gene die *de Duyvel* doet, men maakt ſoo weynig ſwarigheyds, *dat men in plaats van* de vertellingen der Roomſgeſinden *te verwerpen, of immers* die van de Heydenen *te ontkennen; de ſelve als bekend (Want God niet meer Mirakel doet)* de kragt des Duyvels toeſchrijft, *die de menſchen dus bedriegt.*

En

En op het eynde: *Dat men* dien boſen Geeſt veel groter werken toeſchrijft dan God zelf oyt dede.

Het noemende Præfat. p. 12. *'t algemeen gevoelen.*

En §. 735. *Nu gelooft de Wereld dat de Duyvel nog veel groter werken doet dan God.*

§. 619. Dat *onſe* Overſetters *gelijkelijk met* het gemeen gevoelen *belangende* de boſe Geeſten *ingenomen zijn.*

§. 592. *Myn gedagten van* die voor-oordeelen *ontſlingert hadde, daar my* alle Mans Taal *en* Leeraren overlevering *in beneſteld hield.*

En ſoo meer-malen.

Ten vijfden, is het my ook leet, dat ik niet alleen tegen de beſcheydentheyd, maar ook den laſt van haar *Ed. Gr. Mog.* die bekragtigt hebben de Reſolutie des *E. Synodi*, gehouden binnen *Alcmaar* A°. 1674. *de Over-ſetters*, en *de nieuwe Neder-landſche Over-ſettinge des Bibels*, meer-malen ſchamper getaxeert hebbe, waar uyt de Een-voudige, en andere die buyten zijn, veel aan-ſtoot geboren werd: als, by Exempel:

§. 619. Dat *de Over-ſetters meeſten-deel, en inſonderheyd*

de onſen *met de* Duyvelen *ſoo gereed zijn, om hen in den Bybel plaats te maken? Datſe gelykelijk met het gemeen gevoelen belangende* de boſe Geeſten *ingenomen, en met dat voor-oordeel tot de vertalinge gekomen zijn.*

§. 635. *Dat* onſe Overſetters, *daar in den Griekſchen Text van* Matthæus *niet en ſtaat* van den Duyvel, *maar alleen* beſeten, *even-wel die ingevulde woorden niet en onderſcheyden, (gelykſe anders ſo ſorgvuldig* doen, wel tienmaal meer dan 't nodig is.) .... *Waar uyt blykt dat* het hen geluſt heeft, den *Duyvel* mede in te ſchuyven *ter plaatſe daar hy niet te doen heeft.*

§. 618. Dat *het woord* Duyvelen *Jeſ. 13 : 21. daar ſoo weynig als een Tange op een Verken ſluyt.*

§. 755. *Sal men* onſe Overſetters *alleen geloven, en d'andere verwerpen? Ja, ſal men* d'onſe *mogen geloven die hen zelf dat niet vertrouwen; een zelfde woord* buyten nood, *dan dus, dan ſoo vertalende?*

§ 780. *Dat alle die uytleggingen en vertalingen der Schrift in de plaatſen die ik genoodſaakt ben geweeſt anders te verklaren, uyt* dat voor-oordeel *ontſtaan zijn. Want ſonder dat ſoude men daar in van ſulken menigte der* Duyvelen *en* Duyvels-konſtenaars *niet leſen*, die ſy in den grond-Text noyt en vonden; *maar* waar mede ſy den grond-Text zelf bekleeden, *dat men dien nu niet dan door dat dexel ſiet. Dat heb ik'er afgeligt.*

Gelijk mede, dat ik *de Gereformeerde Leeraars*, 't gene de liefde verboo't, en haar Dienſt verdagt, of

of on-vrugtbaar by ſommige konde maken, in de op-regte uyt-voeringe van haar Ampt te na-geſproken hebbe.

§. 779. Dat *ſy het welſprekenheyd agten*, God *niet ligt alleen te noemen*, *maar den* Duyvel *steeds daar by: mits dien het Volk geerne hoort*, *dat den* Duyvel *met geweld en liſt de Kerk bevegt*, *dat hy telkens in de weer is wanneer yemand wat goeds betragt; en diergelyke meer; om de ſchuld huns misbedrijfs op ſijne ſchouderen te ſchuyven.*

§. 574. In de Hiſtorie van de Tovereſſe tot *Endor*. *Dat verſta ik heden anders niet, dan datſe* wilden *Heydenſch* weſen, om voor al niet *Paapſch* te zijn; den *Duyvel* liever laten Profeteren, dan *de Ziele des Profeets.*

§. 4 *Hunne geleertheyd, ſtem en ſtijl te werke ſtellen, om het Volk in dien Dool-hof om te leyden.*

Præfat. p. 7. in 4to. *op welkers oordeel weynig ſtaats te makents, in 't gene ſy* gemeenderhand eens hebben aangenomen *of* te leeren *of te doen.*

Sie nog Præfat. in 8vo. pag. ult rect.

Ende nog boven dit alles, mijn Boek door-gaans met zulken *Satyriſchen* Stijl, en ſpotternie geſchreven, en andere door-geſtreken te hebben.

(III.) En gemerkt ik nu alles rypelijk, en nader over-wegende, bevinde tot mijn leet-weſen, dat mijne voor-gemelte Stellingen, Spreek-wyſen, en Schryven van het Boek *de Betoverde Wereld*, billige redenen aan den E. Kerken-raad van *Amſteldam*, de Claſſis, en de Chriſtelijke *Synoden* binnen, en buyten deſe Provincie, van bekommeringen, en mis-noegen; en aan de geheele Kerke van ſware ergerniſſe gegeven hebben: ſoo bidde ik den Barmhertigen God, en verſoeke de Chriſtelijke *Synodus* nevens alle die door het divulgeren van mijn gemelte Boek bedroeft, of geergert zijn, om vergevinge.

En regtveerdigende het oordeel van haar Eerw. in deſen over mijn *Boek*, en *Perſoon*; beloof ik wyders op-regtelijk, en als voor Gods Aan-geſigte, dat ik my zelven altoos voortaan zal vaſt houden aan de on-verwikbare gronden en Leere der *Gereformeerde Kerke*, ſoo als de zelve in alles in *de Formulieren van Eenigheyd*, namentlijk, *de Catechiſmus*, *Confeſſie*, en *Canones Synodi Dordracenæ*, volgens Gods Woord ter neer geſtelt zijn, zonder een eenig Leerſtuk daar van in twijffel te trekken.

Te gelijk Verſekere ik met deſe mijne onder-

tekenin-

tekeninge, de voor-noemde af-geſtane Gevoelens, of Stellingen, in mijn Boek begrepen, in vervolg van tijden door Predikatien, Catechiſatien, Geſchriften, of t'Samen-ſprekingen, direct of indirect, andere niet te leeren, of voor te ſetten: en 't gene ik vorder Schryven, of publijk uyt-geven mogt, niet alleen de *Viſitatie* des E. Claſſis na Kerken-ordre (te meer, om dat ik dat al heb belooft) te onder-werpen; maar daar in ook met contrarie, en geſonder Leere de on-ſtigte, ſo veel in my is, weer te regt ſoeken te brengen.

Welke *Artikelen* geapprobeerd zijnde, is goed gevonden, de ſelve *D. Bekker* voor te dragen; behoudende egter de Vergaderinge aan ſig de vryheyd, om na voor-val van ſaken hier ofte daar yets te veranderen.

Art. 20.

Alſoo *Dr. Bekker* by het aan-vangen van de Vergaderinge des Dingſdags na de middag nog niet verſcheenen was, is goed gevonden, ſijn E. ander-malen te beſchrijven, om den volgenden dag des na-middags te compareren, en den ſelven Miſſive met een van de Stads Boden af te ſenden; luydende die Miſſive, als volgt.

Myn

Mijn Heer Bekker.

De E. Chriſtelijke Synodus, *verwondert dat U E. op het ontfangen van onſen Briev, geſchreven den* 2. Aug. *ſig niet giſteren, zijnde Maandag, voor haar E. heeft geſiſteert, vind goed, nog-maals dior my haren* Scriba *deſen met een Expreſſen aan U E. af te ſenden; verſoekende, U E. gelieve ſig morgen na den middag, dat is Woenſdag, al-hier te laten vinden, en voor haar te verſchijnen; en by faute van dien maakt ſe bekent, als niet vele dagen konnende by een blijven, dat ſy genoodſaakt ſal weſen met U E. ſaken voort te varen. Vaar wel, en weeſt gegroet van*

U E. Dienſt-w.

JOH. RULICIUS.
Synodi p. t. Scriba.

Alcmaar den 5. *Auguſti* 1692.

Dog een weynig tijds na het vertrek van den Bode, ontſtond onder de Toe-hoorderen een gerugt, dat *Dr. Bekker* gekomen was. Waar op den Koſter door *D. Præſes* gelaſt wierd na *Dr. Bekker* te vernemen, ende ſijn E. te verſoeken, dat ſig voor de Vergaderinge gelieſde te ſiſteren.

Dr. Bekker verſcheenen zijnde, en de Vergaderinge den rijken zegen des Heeren toe-gewenſcht hebbende, heeft *D. Præſes* ſijn E. bekent gemaakt, dat de *Artikelen* door ſijn E. op den *22. January 1692. tot Satiſfactie* aan den Eerw. Claſſis van *Amſteldam* gepreſenteerd, by de Chriſtelijke *Synodus* geoordeelt

deelt waren *geensins Satisfactoir* te zyn ; en dat een andere *Satisfactie* zoude moeten geven , beſtaande in een Genoegſame *Retractatie.*

Ende was de antwoorde van Dr. *Bekker* daar op. *Al-hoewel den Briev van D. Scriba niet en melt 't gene de Chriſtelijke* Synodus *my had voor te houden, ben ik egter verſcheenen : en om de Vergaderinge met geen lang diſcours op te houden, ſoo ſal ik yeder Lid een Exemplaar over-leveren van 't gene ik heb doen drukken :* luydende het ſelve, als volgt.

REMONSTRANTIE in de Eerw. Synode van Noord-Holland, jegenwoordig vergaderd tot Alkmaar, ingediend by ofte van wegen Balthaſar Bekker, S.S.Th.Dr. ende Predikant tot Amſterdam, op den 5. Aug. 1692.

't GEne *bovengemelte* Doctor *aan Uw Eerw. heeft te remonſtreren, beſtaat kortelik hier inne :*

Dat na verſcheidene Conferentien, ſo met den Kerkenraad als Claſſis van Amſterdam, ofte der ſelver Gedeputeerden, over ſekere Artikulen van Satisfactie, rakende het

gevoelen van gemelte Dr. Bekker, *over de volkomene magt Gods, ende de onmagt van den Duyvel;*

Eindelijk op den 22. January deſes jaars 1692. by deſelve Claſſis by meerderheyd van ſtemmen geconcludeerd is,

Dat om de ergerniſſe van de Gemeente wech te neemen, hy van alle deelen ſijnes dienſtes ſal geſuſpendeerd zijn, tot de naaſte ordinaris Claſſis: alſoo, dat die tijd geexpireert zijnde, hy wederom ſal opgenomen zijn, ende deeſe ſake daar mede ſal afgedaan zijn.

Dat van het voorſchreve geconcludeerde kenniſſe gegeven zijnde aan de Heeren Burgermeeſteren der voorſz. Stad, het ſelve haar Ed. Gr. Achtb. ſich hebben laten welgevallen.

En het ſelve mede aan gem: Doctor *bekent gemaakt zijnde,* deſelve ſich de voorſz. Cenſure heeft onderworpen.

Sulx dit beyde mede achter de voorſz. Reſolutie geextendeerd is.

Dat nu ook kennelijk ende in confeſſo *is, dat meergemelte* Doctor *aan de voorſz. Cenſure reëlik en metter daad voldaan heeft,*

Mits ſich onthouden hebbende van alle de deelen ſijnes dienſt, tot de naaſte ordinaris Claſſis.

Sulks mede by allen ende een iegelijk kennelijk ende in confeſſo *is, dat de voorſz. tijd geexpireerd weſende, gem:* Doctor *wederom is opgenomen,*

Mits compareerende in de voorſz. ordinaris Claſſis, ende aldaar mede, ſonder contradictie van iemand, voteerende, als voor dato van de voorſz. Cenſure ofte Reſolutie.

Sulx deſelve niet alleen gegaan is in kraghte van gewijſde,

Maar ook ten wederzijde geacquieſceert ende gehomologeert is,

Ende dat daar door, niet alleen door den laps ofte expiratie van den voorſz. tijd, 't welk na reghten genoegh was,

Maar

Maar door de voorsz. reële opneeminge de voorsz. sake metter daad is afgedaan.

Waar by komt 't gene notabel is, dat naderhant op den 8. April van den selven jare, de voorsz. Classis, op het Consistoriaal Advijs van de Kerke der Stadt Amsterdam, waar by versocht wierd, dat d'ontheffinge van de suspensie van gem: D. Bekker niet soude werden ter executie gestelt tot de tijdt van de aanstaande Synodus, of dat hy volkomener satisfactie geeve,

Duydelijk verklaart heeft, geen redenen te vinden van haar sententie te altereren, ende de suspensie van D. Bekker te prolongeren, latende die in haar geheel.

Dat nog mede by niemand, het zy Kerkenraad ofte Classis, binnen ofte buyten dese Provincie, selfs niet by een eenig particulier, die met de voorsz. Resolutie ofte Censure soude vermeynen gegraveert te zijn.

Quasi in causa omnium & singulorum communi iniquè judicatum esset,

Aan een hoger Kerkelijke Vergaderinge geappelleerdt wesende,

Deselve Censure by alle ende een ieder verstaan moet werden geacquiescceert te zijn.

Sulx de sake daar by had moeten blijven berusten.

Maar dat nu lange na de voldoeninge van de voorsz. Censure ende wederopneeminge van de Classis, namelik op den 21. July laastleden,

Deselve Classis op het Quæritur *des Classis van Hoorn heeft kunnen goed vinden te antwoorden,*

Op het I. Lid: dat de E. Classis nooit de Articulen in totum satisfactoir geoordeeld heeft; maar alleen in circumstantie van die tijd ter satisfactie opgenomen, met hope en

verwachtinge, van D. Bekker nog verder te brengen. 't Welk nu niet geschied zijnde, verklaart de Classis, die nu niet satisfactoir te zijn.

Op het II. Dat D. Bekker in dat gevoelen consequentelijk niet tolerabel is in de Gereformeerde Kerk.

En op het III. geeft de E. Classis de sake verder over aan de E. Christelike Synodus; met versoek, dat stante Synodo mag getermineerd en afgedaan werden.

Op welk eerste *en* tweede *Lidt gemelte* Doctor *alleen genoeg agt te seggen:*

Dat, wat satisfactoir of niet satisfactoir moet geoordeeld werden, & an durius aliquid & inclementius statuendum erat,

Het eerste geoordeeld hadde moeten werden voor de sententie, ende het tweede gedaan in de sententie.

Derhalven het gene namaals gedaan werd, nulliter & ab incompetente *gedaan werd.*

Dat ook noch de plicht noch de Macht van eenig Rechter, veel min de sinceriteyt van Kerkelijke persoonen permitteert, yetwes te reserveren, 't welk nog in præallable mondelinge Conferentien, noch op het overleveren van voorgemelte Artijkelen van satisfactie, noch in de condemnatie uytdrukkelik geexpliceert is.

't Welk men in rechten Captie *noemt, ende noch yet meer, 't welk uyt discretie gesweegen werd.*

Immers dat gene, het welk in goede Justitie geen plaatse mach hebben.

Behalven dat meergem: Dr. de voorsz. verklaringe van de Classis niet kan aansien voor een nieuwe condemnatie, of aggravatie van de vorige.

Maar alleen voor een Antwoord of Advijs op het Quæritur *des Classis van Hoorn.*

Ende

Ende hem niet kan ſtellen buyten ſtaate, waar in hy door expiratie van voorgemelten tijd van ſuſpenſie, ende wederopneminge van de Claſſis, ende voorgem: Declaratoir van de voorſz 8. Aprit, geſteld was.

Of in gevalle de Claſſis, ofte yemand anders het voorſz. Antwoord ſoude willen aanſien als een nieuwe Condemnatie.

Dat den ſelven eerſt verdacht moet zijn, dat de ſelve Condemnatie ſoude geweſen zijn parte inaudita, *en vervolgens* nulliter.

Qua nullitate nulla major eſt nullitas, vel iniquitas: quippe quæ defenſionem tollat

Quæ nec ipſi Diabolo præcidenda eſt: quod Accurſius dixit.

Dat deſelven noch gelieven te weten, dat het in de magt van geen Regter ter weereld is, ſijne Sententie te kunnen veranderen.

Selfs niet in mitiorem pœnam.

Nochte daar iets by te doen, ſchoon de delinquant geheel geabſolveert ware.

Hoc eſt quod in Concilio Moguntino legitur: De his criminibus, de quibus abſolutus eſt accuſatus, non poteſt accuſatio replicari.

De Roomſche Reghten, welk by ons gerecipieert zijn, en ſich over het gantſche Territoir ende alle derſelver ingeſetenen extendeeren, leeren ons uitdrukkelijk:

De amplianda vel minuenda pœna damnatorum, poſt ſententiam dictam, ſine principali autoritate nihil eſt ſtatuendum.

De reden geeft Ulpianus: Judex, poſteaquam ſemel ſententiam dixit, poſtea judex eſſe deſinit. Et hoc jure utimur, ut judex, qui ſemel vel pluris vel minoris condemnavit, amplius corrigere ſententiam ſuam non poſſit. Semel enim malè ſeu benè officio functus eſt.

Alibi transactioni comparatur.

Ende 't gene particulierlyk sijne applicatie op de voorsz. pretense nieuwe verklaringe van non-satisfactie, *op pretext van andere circumstantie van tyde, heeft.*

Dat deselve leese 't gene by de Keysers Valens, Valentinianus *en* Gratianus *gestatueert is.*

Hac lege perpetua credimus ordinandum, ut Judices, quos cognoscendi & pronunciandi necessitas tenet, non subitas, sed deliberatione habita post negotium, sententias ponderatas sibi forment & emendatas statim in libellum secuta fidelitate conferant; scriptasque ex libello partibus legant.

Sed nec sit his post hac copia corrigendi vel mutandi.

Gordianus *voegt daar by:* Nec necesse esse ab ejusmodi decreto interponere provocationem, explorati juris est.

't Gene Ulpianus *segt:* Judex esse definit, *werd op andere plaatsen geseyd:* Judicem privatum reputari; ut & impunè ei non pareatur, & resisti ei possit, quia tanquam privatus agit. Quin & injuriarum adversus eum agi, si quo decreto famam vel existimationem alicujus læserit.

Dat de selve ook wel gelievente apprehendeeren, dat sy post sententiam in eadem causa privati *werdende geoordeeld; door verdere judicature hare handen slaan in niet het minste recht van Majesteyt, 't welk is het recht van judicature ontrent eenige alteratie of mutatie van gewysdens.*

Waaromme Paulus Jctus *gesegd heeft;* Non sine principali autoritate; *ende wederom* Ulpianus *op eene andere plaatse:* Qui sententiam dixit, referre ad principem debet, ut ex autoritate ejus pœna aut permutetur, aut liberetur.

Tantundem alii.

Ende laatstelik, om op de twee voorschreven eerste Leden te besluyten.

Indien

Indien yemand mochte vermeynen, dat by de voorſz. Claſſis van Amſterdam qualijk was geoordeeld, of dat ſy de Gecommitteerden van de Synode niet ordentelik gehoord heeft, ofte ook niet heeft willen hooren, ofte deſelve in hare domeſtqijue beſoignes of deliberatien admitteeren.

(*'t Welk den meergem:* Dr. *noch in 't minſt nog in 't meeſt is rakende.*)

Dat die ſijne actie jegens de Claſſis kan inſtitueeren, daar en ſo hy te raade werden ſal.

Dewijl ſodanige actie mogelik in Reghten niet onbekend is.

Maar wel, dat in alle Reghten, ſo Geeſtelike als Wereldlike, onbekent is, Damnato pœnam replicari.

Et parte inaudita condemnare.

Et privatum ſententiam dicere.

Et captionibus aliquem circumvenire.

Et in jura majeſtatis & reſervata Principi involare.

Belangende het derde *Lidt van de voorſz. Claſſicale Acte.*

Waar by deſelve de ſake over-geeft aan de Chriſtelijke Synodus;

Met veſroek, dat ſtante Synodo *magh afgedaan ende getermineert werden.*

Deſelve excedeert vry de termen van een ſimpel antwoord op het Quæritur *des Claſſis van Hoorn.*

Abdicando quaſi cauſam a ſe, quæ iam nulla penes ipſos erat,

Et mandando alii.

't Welk niet minder null *ende* inicq *is, als al het vorige.*

Ende de Claſſis, indien ſy verder competent was, ſo weynigh bevoegd, om de ſake van haar te abdiceeren, als,

onder

onder reverentie, de Synodus bevoegd om deſelve aan te nemen.

Ten dien einde gelieft de Chriſtelijke Synodus alleen te rememoreren, 't welk deſelve ongetwyfelt bekend is.

Dat van alle ſubalterne Regters, ordentlik, gradatim, *dat is,* omiſſo medio, *de ſaken gebraght werden tot de kenniſſe van Hoger Regters.*

Dat in 't Kerkelijk de ſaken eerſt gebraght werden aan den Kerken-raad, als den ordinaris en dagelijkxen Regter in Kerkelijke ſaken.

Van daar by appellatie aan de Claſſis.

En van deſelve aan de Synode:

Ende dewijle Reviſie in ſaken van die nature geen plaatſe heeft, van de Synode tot den Souverain van den Lande.

Ende van den ſelven (waar van egter d'exempelen ſeer raar zijn) tanquam ab Imperatore male informato ad melius informandum.

Tot deſe ordre ſpecteert de Canon V Concilii Niceni.
Canon XII Concilii Antiocheni.
Canon XIV Sardicenſis.
Canon VI Conſtantinopolitani I.
Canon XXII Milevitani II.
Canon XXIX & LXVI Carthaginienſis IV.
Chalcedonenſis Canon IX & XVII.
Et Baſileenſe Seſſ. XXXI.

Ende meer anderen, om niet alles op te halen.

Dat van de gewijſdens van de Synoden ſelf, ook van de generale Concilien, aan de Keiſers geappelleert is:

Dat deſelve ook Suſpenſien, Depoſitien, ende Excommunicatien hebben ingetrokken ende te niet gedaan, leeren ons deſelve Synoden en Concilien, nevens de Kerklijke Hiſtorien.

Appella-

Appellationis ab Imperatore male informato ad melius informandum *werd een exempel gevonden by* Edmundus Richerius Hiſtor. Conc. Lateranenſis Lib. IV. Cap. 2.

Ende weynig anderen: doch niet ongebruykelijk.

Tot deſelve Ordre ſpecteeren ook de Roomſche Wetten, die over de Kerkelike ordre gegeven zijn.

L. 29. De Epiſcopali Audientia. Novella 123. Cap. 21. ſeqq.

Deſelve ordre wijſt ons ook aan, ende belaſten de Kerklyke Ordonnantien, ſucceſſivelijk, t' ſedert de Reformatie, in deſe ende naburige Provincien gemaakt ende genomen.

Alles ſeer conform de Reden, teneynde, daar ſodanige ſubalternatie geſtelt is, ne læſio parti, nec injuria iudici medio detur.

De ordre om een ſaake tot Hoger Regter te brengen, is Appellatie, ofte generalijk provocatie:

Ende geen ander middel.

Die niet wil appelleeren, kan het gewijſde acquieſceeren.

Ende die geacquieſceerd heeft, kan niet appelleeren.

Maar dat een Regter van ſijn eygen vonniſſe zal appelleeren, ofte het zelve op eeniger wyſe brengen tot kenniſſe ende examinatie van een Hoger Regter, om daar noch yets by of af te doen.

Selfs na voldoeninge van den gecondemneerden, ende hun eygen acquieſcement ende homologatie, zelfs by ſchriftelijke declaratie.

Is in alle Landen een vreemde ende ongehoorde ſaake.

't Welk niet minder plaatſe heeft ten regarde van die genen, die door meerderheyd overſtemt zijn.

Quippe quod publicè fit per majorem partem, pro eo haberi ac ſi omnes egerint, Vlpiano, Scævolæ, & aliis reſponſum eſt.

Ende voor ſo veel aan-gaat het effect van de executie, etiam quibus antea diſplicuerit, pro bono atque utili defendendum eſſe, Ariſtænus dixit.

Wel is waar, dat een Derde voor sijn interest kan appelleeren, expressa causa appellationis, *soo de Regten willen.*

Maar binnen behoorlijken tijd, ende in sommige saken, als dese is, in continenti, *ende voor de voldoeninge.*

Sulx ook de Gemeente hadde konnen appelleeren, quando causa fidei, imprimis salvificæ, ommunis sit.

Siquidem hæc talis putetur.

Ende dat het oorbaarlijk en dienstig werd geoordeeld, dat de Gemeente, ofte eenig gedeelte van dien, van de Gewijsdens ende Resolutien van de Kerken-raden ende Classen souden appelleeren.

Waar by komt, 't gene Notabel is, ende dienstig om geobserveerd te werden,

Dat voorgemelde Novella 123. Cap. 21. *duydelik mede-brengt: Dat het gewysde van een Kerklijke Vergaderinge door de Magistraat van de Plaatse geapprobeert ende geconfirmeert wesende, daar van geen verder provocatie kan vallen.*

Daar men hier in tegendeel, zelfs buyten ordentlijke provocatie, de Civile comprobatie van de Magistraat, ende, soo wel gelooft werd, buyten der zelver kennisse, wil subjecteeren aan een Ecclesiasticq oordeel.

't Welk mogelijk niet bedagt, of niet genoegsaam gesien is.

Uyt alle 't welke dan klaarlijk kan begreepen en getast werden,

Dat de voorsz. Classis in geenen deele bevoegd is, om de voorsz. sake aan de Christelike Synodus over te geven,

Ende quansuys af te staan 't gene waar toe sy geen verder regt hadde.

Ende dat, onder reverentie, ook de Christelike Synodus niet bevoegd is, omme de sake aan haar te nemen, ofte eenige verdere judicature in de voorsz. sake te exerceeren.

Ofte yetwes, het zy ten definitive, of ook by provisie, door

verdere

verdere ofte nieuwe opschortinge van den Kerklyken dienst, dewyl de voorige condemnatie nu voldaan is, in de selve sake te decreteeren.

Hoe wel notoirlyk en tastelyk na alle dispositie van regten, de provisie soude moeten gedecerneert werden voor meergem. Doctor.

Als die zig fondeert op een sententie welke aan sijne zyde voldaan,

Ende aan de sijde van de Classis gehomologeert,

Ende by alle ende een yeder, die voor sijn Intrest hadde kunnen appelleeren, geacquiescéert is.

Maar dewijl nu, gelyk vooren is aangewesen, geen ander middel resteert nogte open is, dan dat die gene die dese sake en den Persoon van D. Bekker *verder souden willen persequeren, haar adresseren aan den Souverain van den Lande, die aan geen civile nog Kerkelyke Ordonnantien gebonden is,*

Soo vertrouwt den selven Doctor,

Al-voorens wel expresselijk protesterende, door dese remonstrantie, onder reverentie, de judicature van de Synodus in 't minste niet te agnosceeren, of sig in eenige contestatie in te laten.

Dat de Christelike Synodus *de voorsz. sake, als onordentlijk,* nulliter, *ende tegen regt en reden tot hare kennisse gebragt, sullen van de hand wysen, ende aansien als een afgedane sake, waar inne nog provisionelijk nog definitivelijk by haar yets verder te doen valt.*

BALTHASAR BEKKER.
S. S. Th. Doctor & Eccles. Amstel.

En wanneer *Dr. Bekker* uyt de Vergaderinge vertrekken soude, zeyde *D. Præses*, hoe aan sijn E. twee dingen had voorgestelt,

geſteld, en of op de zelve niet geliefde te antwoorden: repliceerde *Dr. Bekker*, *het ſtaat daar in.*

Sijn in-geleverd *Geſchrift* de Vergaderinge voor-geleſen, en rypelijk geexamineerd zijnde, is met een-parigheyd van ſtemmen verſtaan, dat de Chriſtelijke *Synodus* ſijnen *Competenten Regter* was; en dat het *Proteſt*, en de redenen van *Dr. Bekker* daar tegen in-gebragt, on-gefondeerd waren: en dat *D. Præſes* deſe Concluſie *D. Bekker* een-voudiglijk zoude bekent maken; gelijk ook geſchied is. Ende was de antwoorde van *D. Bekker*: *ik inſtere op het over-geleverde.* En gevraagd, of niets naders hadde; repliceerde ſijn E. *ik en heb daar op niet te antwoorden, nog yets anders te zeggen.*

Art. 21.

De Chriſtelijke *Synodus* heeft goed gevonden *Rev. D. D. Aſſeſſor* ende *Hoogkamer* te committeren, om by *Dr. Bekker* te onder-ſtaan, of tot geen nadere *Satisfactie* te brengen is. Gelijk dan gemelte Gecommitteerde tot ſulken eynde uyt de Vergaderinge gegaan zijn: ende hebben weder binnen gekomen zijnde gerapporteert, datſe volgens de intentie van de Chriſtelijke *Synodus* met *Dr. Bekker* geſproken hadden; en dat ſijn antwoorde geweeſt was.

1. *Dat hy voor af begeert, dat ſijn* Remonſtrantie *in kragt blyve.*

2. *Dat de verſogte* Satisfactie *al-rede gedaan was in de Handelingen tot* Amſteldam *gehouden; en zeyde ſulx te blyken in de* Artikelen *van hem ter* Satisfactie *aan de Eerw. Claſſis in-geleverd, na gehoudene Conferentien met ſijn E. door* D. Deputatos Claſſis *al daar.*

3. *Seyde*

3. *Seyde wyders genegen te zijn, om boven gemelte* Artikelen *nader te verklaren, en ſo veel mogelijk tot genoegen te amplieren; waar uyt dan ook oordeelde te moeten blijken, dat niet ſoo ſterk als men wel meende op ſijn gevoelen ſtonde.*

Art. 22.

De Vergaderinge *de Reſponſiven* van *Dr. Bekker* verſtaan hebbende, en geen genoegen in de ſelve vindende, heeft een tweede Commiſſie gedecerneert, ende by de voren genoemde Gecommitteerde uyt de Reſpective Claſſen het Voor-ſittend Lid nevens de Heer *Barent Bronchorſt* gevoegt, om *Dr. Bekker* de *Geprojecteerde Artikelen* voor te houden, ende ſijn E. te verſoeken, dat rondelijk geliefde te verklaren, of de zelve *Artikelen* ſoo in *Subſtantie* wilde aan-nemen. Het welk gedaan zijnde, was het antwoorde van *Dr. Bekker*, volgens het Schriftelijk Rapport der Gecommitteerde, geweeſt, als volgt.

1. *Voor af te betuygen, dat ſijn Eerw. dit geſprek in-ging ſonder præjudicie van de* Remonſtrantie, *door ſijn Eerw. op giſteren in-geleverd; gelyk ook ſulx aan de E. E. Gecommitteerde van voor-middag had betuygt.*

2. *Verſogt ſijn Eerw.* de Artikelen *eerſt agter een te horen: 't welk is toe-geſtaan, en de ſelve agter een met langſame en duydelijke ſtemme ſijn Eerw. voor-geleſen.*

D. B. Bekker *alles ordentlijk hebbende aan-gehoort, heeft geantwoord:*

(a) *Dat verwagt hadde het voor-dragen van* Poincten, *daar over de E. E. Broederen begeerden nadere* Elucidatie; *maar geenſins ſulke, waar door ſijn Eerw. ſonde gebragt werden onder een*

nadere Cenſure, *hoedanige voor ſijn Eerw. on-aan-nemelijk agte, dewijle reeds de* Cenſure *des* Amſteldamſchen *Claſſis had uyt-geſtaan. Maar was wel bereyd te geven nadere* Elucidatie.

(b) *Dat al wat ſijn Eerw. in de* Artikelen *had gehoort, in de laatſte Reſolutie* Claſſis Amſtelodamenſis *was beantwoord; daar toe aan-trok eenige woorden der gemelde Reſolutie.*

(c) *Het overige, dat uyt die* Artikelen *ſelve (te weten in de voor-ſeyde Reſolutie begrepen) niet en kan blyken, zoude blyken uyt de weder-zydſe Schriften tuſſchen de Eerw. Gecommitteerde des Claſſis en ſijn Eerw.*

(d) *Dat ſijn Eerw. on-mogelijk was, punctuelijk op die* Artikelen *te antwoorden: maar verſogte Copie, om alles behoorlijk te examineren, waar toe al eenige dagen wierden vereyſcht.*

Is verders ſijn Eerw. door D. Aſſeſſor *af-gevraagd, of niet kortelijk op yeder* Artikel *ſou konnen antwoorden? met by-voeging, ſo ſijn Eerw. yets met reden konde in-brengen tot meerder* Elucidatie *en* Satisfactie, *dat alle behoorlijke beſcheydenheyd daar in mogte verwagten.*

Na eenige redenen over ende weder, is van D. B. Bekker *voor-geſlagen, dat ſijn Eerw. de* Artikelen *tot op morgen mogte in handen hebben, omme als dan ter vereyſchter tijd aan de E. E. Gedeputeerde weder te leveren. Daar op ſijn Eerw. verſogt is buyten te ſtaan.*

Weder binnen gekomen zijnde, is ſijn Eerw. door D. Aſſeſſor *af-gevraagd, of bereyd was te geven aan de Chriſtelijke* Synodus *niet alleen* Elucidatie, *maar ook nader* vergenoeginge, *als tot nog geſchied was? Ende by* D. Bekker *geantwoord, dat ſijn Eerw. op morgen voor den middag zig over de* Artikelen *punctuelijk*

tuelijk zal verklaren, tot soo veel geruſt-ſtellinge van de E. E. Broederen, als ſijn Eerw. mogelijk ſal zijn.

Het verſoek van *Dr. Bekker*, om *de Geprojecteerde Artikelen* tot op morgen in handen te hebben, de Vergaderinge voorgedragen zijnde, is ſijn E. ſulx geaccordeert, mits beloven zoude, de zelve niet te ſullen copieren.

Art. 23.

De Gecommitteerde heden morgen met *Dr. Bekker* geſproken hebbende, relateren, hoe ſijn E. haar Eerw. zeker *Geſchrift* voor-geleſen, en ter hand geſteld had, dienende tot antwoorde op gemelte *Artikelen*; met verſoek, dat het zelve Geſchrift ſijn E. mogte gereſtitueert werden, alſoo geen Copie en had behouden.

Welke *Geſchrift* ſlegs als *een relaas* der Gecommitteerde geleſen zijnde, is om-vrage gedaan, of men nog wyders *Dr. Bekker* horen ſoude? Dan of men volgens de Reſolutien van de Reſpective Claſſen, als de ſake nu genoeg vol-dongen zijnde, met de Concluſie ſoude voort-varen? Ende heeft de Vergaderinge ten over-vloed goed gevonden, gemelten *Dr. Bekker in facie Synodi* voor het laatſte te horen, ende ſijn E. door *D. Præſes* het volgende voor te houden.

Dewijl U E. de Authoriteyt *van de Chriſtelijke* Synodus *niet en hebd willen erkennen, ſoo hadſe met uw ſaak kunnen voortgaan, en de Claſſen hare Reſolutien laten op-leſen. Maar ten over-vloed, en uyt enkele goedertierentheyd, heeftſe U E. in 't particulier doen bekent maken waar mede U E. in de bewuſte ſake van uw Boek had behooren* Satisfactie *te geven. Ende hebbende:*

beyde het rapport van hare Gecommitteerde gehoort, heeft sy nog-maals goed gevonden, uyt uw eygen mondt te verstaan, of het gene U E. uyt naam van de Synodus *by dat* Geschrift *is voor-gestelt, gesint zijt aan te nemen, ofte niet: en daar op begeert se een* Peremptoire *verklaringe: ander-sins sal de Christelijke* Synodus *tot een* Finale Conclusie *treden.*

Het welk geschied zijnde, was de antwoorde van *D. Bekker. Ik zal met weinig woorden antwoorden, behoudens mijn* Remonstrantie. *Ik ben verscheenen, om de geheele Wereld te over-tuygen van mijn bescheydentheyd, vreedsaamheyd, en op-regtigheyd. Ik heb die* Artikelen *gisteren avond eerst ontfangen: ik had de selve noyt gesien: men heeft my doen beloven, dat ikse niet en soude copieren: ik heb aan-genomen my desen morgen punctuelijk te sullen verklaren; en ben so na gekomen, als ik van mijn gemoed heb konnen af-wringen. Ik meyn al-rede vol-daan te hebben in* de Conferentien *tot* Amsteldam *gehouden, welke* Geschriften *my nu niet ter hand zijn. Ik heb gepresenteert de selve* Geschriften *te doen Drukken, ende een Exemplaar aan yeder Predikant in* Noord-Holland *op mijn kosten te bestellen; met bede, dat een yeder daar op aan-tekene wat 'er ont-breekt, ofte hem mis-haagt; ende een op-regte Aan-biedinge, van* al 't gene daar in de Classen sullen t' samen-stemmen, tot een al-gemeen genoegen te veranderen. *Ik en kan niet bedenken hoe een Christelijke Vergaderinge van een eerlijk Man meer vorderen kan. Ik en ben in geen staat om my selven daar op te verklaren, also ik het niet versta.*

Ende wanneer *D. Præses* sijn E. aan-seyde, dat de Christelijke *Synodus* tot een *Finale Conclusie* soo soude komen;

antwoor-

antwoordede *Dr. Bekker: Ik en kan het niet gebeteren: ik wage'er my ſelven aan.* Het ſelve by *D. Præſes* nog-maals herhaald zijnde, wierd by ſijn E. daar op gerepliceert: *ik heb niets naders te ſeggen: de Broeders gelieven te beſluyten het gene tot ruſte van Gods Kerke ſtrekken ſal.*

Ende is aan *Dr. Bekker* ſijn *Geſchrift*, volgens ſijn voorgaande verſoek, door *D. Aſſeſſor* wederom ter hand geſtelt; waarom *in Actis* niet en heeft konnen geinſereert werden.

Art. 24.

Dr. Bekker van ſelfs weg-gegaan zijnde, heeft de Vergaderinge de *Finale Concluſie* genomen, als volgt.

De Chriſtelijke *Synodus* alle ſagt-moedigheyd en beſcheydenheyd gebruykt hebbende, om *Dr. Balthaſar Bekker* tot een Genoegſame *Retractatie* te induceren; ende ſijn E. blijvende weygeren *de Synodus* voor ſijnen *Competenten Regter* te er-kennen, en *de Artikelen van Satisfactie* by de Chriſtelijke *Synodus* op-geſteld, aan te nemen; heeft op de in-gebragte *Advijſen* van de Reſpective Claſſen, met *een-parigheyd van ſtemmen*, den ſelven *Dr. Bekker* verklaart *intolerabel als Leeraar in de Gereformeerde Kerke*; en vervolgens hem van ſijn Predik-dienſt *geremoveert*, gelijk ſy den ſelven *removeert* mids deſen. Ende ſal van deſe Reſolutie en Concluſie den Eerw. Claſ-

ſis, als mede den Eerw. Kerken-raad van *Amſteldam* Copye toe-geſonden werden, om haar ſelven daar na te reguleren.

De in-gebragte Advijſen van de Reſpective Claſſen luydeden van woord tot woord, als volgt.

Alcmaar.

Na aan-roepinge van des Heeren naam, is door D. Aſſeſſor van Olphen, *als* in tempore Præſes *zijnde van de E. Chriſtelijke* Synodus, *om-ſtandig van dingen die nog niet gebleken waren, rapport gedaan, aan-gaande de* Handelingen *van de E. Claſſis, en Kerken-raad van* Amſteldam, *ontrent* de ſaak van D. Bekker. *Waar voor ſijn E. bedankt wierd.*

De E. Vergaderinge nu genoegſame openinge door de E. E. D. van Olphen, *en de verdere Gedeputeerde* ad Synodum *ontfangen hebbende; en horende, dat de E. Claſſis van* Amſteldam *zegt, dat* de Artikelen *door den Druk gemeen gemaakt, niet* in totum *als* Satisfactoir *hebben aan-genomen; oordeelt, dat* D. Bekker *andere* Artikelen *moeten werden voor-gehouden, welke ſoo wanneer ſijn E. niet ſoude believen aan te nemen, dan niet* als een Leeraar in de Gereformeerde Kerk langer kan geduld werden. *Waar op de Vergaderinge met dank-ſeggінge tot God in vrede is geſcheyden.*

Haarlem.

De E. Claſſis dit gewigtig Poinct in rijpe deliberatie gebragt heb-

hebbende, heeft hier op gereſolveert, dit volgende als hare Claſſicale Concluſie over dit Poinct in te brengen.

Dat de E. Claſſis in conformité van het Geweſene, eerſt by den Kerken-raad van Amſteldam, *daar na by de* Synodus *van* Noord-Holland, *laatſt tot* Edam *gehouden, verklaart,*

(1) Het Befaamde Boek van Dr. B. Bekker, *ſo als het legt, te* Verfoeyen, *als in velen direct ſtrijdende tegen de Leere van de Gereformeerde Kerk, tot nog toe uyt den Woorde Gods, conform de* Catechiſmus, *de* Artikelen van Eenigheyd, *en de* Confeſſie, *geleert; en dies op het aller-hoogſten noodig, de Gegeven Al-gemeene Ergerniſſe, ſoo veel mogelyk, te remedieren:*

(2) En datſe vervolgens verwagt, en deſidereert, nadere, en vol-komener Satisfactie, *in het* reclameren *van al het gene in ſijn Boek tegen de* Confeſſie, *en* Artikelen van Eenigheyd, *is aan-lopende; en dat op ſodanigen wijſe, als de Chriſtelijke* Synodus *tot de meeſte Stigtinge, en weringe van ſoo grooten Ergerniſſe, ſal oordeelen te behoren:*

(3) En in-gevalle ſijn E. by ſijn aan-genomen Gevoelen mogte blijven perſiſteren, en dies weygeren ſodanigen vereyſchte nadere Satisfactie *te geven, dat de E. Claſſis, ſoo veel haar aangaat, oordeeld, dat ſijn* Perſoon *en Gevoelen* in de gemeenſchap van de *Gereformeerde Kerke* intolerabel *is.*

(4) Ook, dat ſe meynt, op 't hoogſte tot de al-gemeene ſtigtinge, en weringe der Schandalen nodig te zijn, deſe ſaak op het aller-ſpoedigſte, en ſonder eenig verder uyt-ſtel, op het naaſt-komende Synodus *finaal af te doen.*

(5) En is van verſtande, dat onſe Gedeputeerde ad Synodum *ſig hier na in deſe ſake ſullen hebben te gedragen.*

Amsteldam.

Betreffende het Quæritur *des Classis van* Hoorn, *'t welk drie-ledig is, antwoord de E. Classis van* Amsteldam, *als volgt:*

Op 't eerste *Lid, dat de E. Classis nooit die Artikelen* in totum *Satisfactoir geoordeelt heeft, maar alleen* in Circumstantie van dien tijd *ter* Satisfactie *op-genomen, met hope en verwagtinge van D.* Bekker *nog verder te brengen; 't welk nu niet geschied zijnde, verklaart de E. Classis, die* nu niet Satisfactoir *te zijn:*

Op het twede, *dat D.* Bekker *in dat Gevoelen consequentelijk* niet tolerabel is in de Gereformeerde Kerk.

Op het derde, *geeft de E. Classis de Saak verder over aan de Christelijke* Synode, *met versoek, dat* stante Synodo *mag getermineert, en af-gedaan werden.*

Hoorn.

De Classis van Hoorn *oordeelt, dat de* Artikelen *door D.* Bekker *wegens sijn Boek, genaamd* de Betoverde Wereld, *aan de E. Classis van* Amsteldam *op den* 22. Januarii *laastleden over-geleverd, niet* Satisfactoir *zijn; maar veel meer een* Apologie *voor sijn Boek en Gevoelen, dan een* Herroepinge, *of* Verbeteringe *des selfs; immers ten minsten een loutere* Bewimpelinge, *sonder van sijn Gevoelen of Stellingen af te staan; ende maar alleen op sijn goede meininge sig beroept, daar nogtans het gemelte Boek van den Eerw: Ker-*

ken-raad

ken-raad en Clasſis van Amſteldam, *en het Chriſtelijke* Synodus *van* Noord-Holland *is* Verfoeyt, *en verworpen: dien-volgens, dat* D. Bekker *op die ſoo genaamde* Satisfactie, *als* Leeraar in de *Gereformeerde Kerk* niet mag werden geduld. *Maar dat hy voor de aan-ſtaande Chriſtelijke* Synodus *rondelijk zal hebben te bekennen,*

1. *Dat den in-houd van ſijn Boek ſtrijd tegen de Leere van de Gereformeerde Kerk, ſo als de ſelve in de* Formulieren van Eenigheyd, *niet by* Digreſſie *of uyt-breydinge, maar* Poſitive, *en als een* Weſentlijke ſake, *is ter neder-geſtelt, en uyt-gedrukt; en ſo als de zelve een-parig, en ſtand-vaſtig tot deſen tijd toe, in de Gereformeerde Kerke is geleert, en waar na de Openbare Gebeden zijn gedirigeert, en gerigt.*

2. *Dat hy de* H. Schrifture *in vele plaatſen* ſchandaleus *heeft* verdraayt; *in vele ganſch on-eerbiedig, en* ſpottelijk *behandelt; en alſoo hare* Geloof-waardigheyd *voor Atheiſten, Vry-geeſten, en andere Werelds-geſinde, ſchandelyk* geproſtitueert, *en ten toon geſteld.*

3. *Dat hy de* Nieuwe Over-ſettinge *des Bybels on-betamelijk, en* zeer on-beſchaamd *heeft getaxeert; de* Over-ſetters *in hare eere en* trouwe *heeft beledigt, en de On-geletterde in twijffelinge gebragt, of ſy den Bybel leſende, Gods Woord leſen, of niet.*

4. *Dat hy te on-regte de Reformateurs, en de Gereformeerde Kerke, daar mede heeft beſwaart, dat onder haar is gebleven ſoodanig een dwalinge of dwalend Gevoelen ontrent* den Duyvel, *dat daar door weg-genomen word het bewijs, dat* den Bybel Gods Woord, Jehovah God, *en* Jeſus den Meſſias is: *en dat hy in tegen-deel ſijn Gevoelen met groot*

on-regt ſo na-drukkelijk, en vol-mondig, heeft gedogmatizeert, *dat hy ſegt,* Gods aller-Hoogſte Eere, *en* ſijn aller-Heyligſte Woord van des menſchen Saligheyd, *niet te werden verſekerd, ſo het niet waar is 't gene hy Schrijft.*

5. *Dat hy derhalven het Ampt en den pligt van een Gereformeerd Leeraar ſeer verre is te buyten gegaan; groote reden van Ergerniſſe aan de gene die binnen, en buyten zijn, gegeven heeft: dat het hem van herten leed is, dat meer-gemelte Boek geſchreven, en door den Druk gemeen gemaakt te hebben, dien-volgens het ſelve, ſo als het daar leyd,* her-roept, *en* Verfoeyt, *en voor het ſijne niet meer er-kent; belovende, in het toe-komende ſig tot genoegen van de* Gereformeerde Kerke *te ſullen gedragen; biddende God, de Chriſtelijke* Synodus, *en alle die door hem bedroeft zijn, om vergiffenis.*

Dat dan deſe ſijne Schuld-bekenninge en Weder-roepinge in de Synodale Acten, *van woord tot woord, zal werden geinſereert, en het Originele in het* Synodale *Boek met ſijn eygen hand ondertekent; zullende deſe ſijne Schuld-bekenning en Her-roeping door den Druk gemeen gemaakt werden: dat ſijn E. daar op wederom tot den Predik-dienſt in alle hare deelen by* proviſie *zal werden toe-gelaten, mits dat den Kerken-raad van* Amſteldam, *en de Broeders van de Clasſis, naauw op ſijn Leere en Gedrag ſullen letten, en daar van in de volgende* Synodus *rapport doen.*

Dog indien ſijn E. dat voor-vereyſchte van zig ſelven niet kan verkrygen, ſoo verſtaat de Clasſis van Hoorn, *dat hy terſtond,* ſtante Synodo, *ſal werden* gedeporteert.

Deſe Concluſie ſullen de Broederen ad Synodum *Gecommitteerd uyt het Clasſicale Boek hebben op te leſen, en daar by te blyven.*

Enchuyſen

Enchuyſen.

Op het Gravamen Hornanum *is op de in-gebragte Advyſen van de Reſpective Kerken, by meerderheyd van ſtemmen, geconcludeert, dat de* Artikelen *by* D. Bekker *aan de Eerw Claſſis van* Amſteldam *op den* 22. Januarii 1692. *tot* Satisfactie *overgegeven,* in geenerley wyſe Satisfactoir *zijn: en dat ſijn E. ſijn Boek zal hebben te* Verfoeyen, *en te* Weder-roepen, *nopende die Poincten, waar over de Chriſtelijke* Synodus *beſwaringe gemaakt heeft; als mede Schuld-bekenteniſſe te doen wegens het Schandaal, door het divulgeren van het gemelte Boek gegeven: ofte dat ſijn E. by ont-ſtenteniſſe van dien (het gene God verhoede,) als dan* niet en kan blyven in den Dienſt van de Gereformeerde Kerke, *maar uyt de ſelve ſal* geremoveert *werden, als af-wykende van de* Formulieren van Eenigheyd *onſer Kerken: en dat deſe ſake* ſtante Synodo *behoorde af-gedaan te werden.*

Edam.

Ad Gravamen Hornanum *antwoord de E. Claſſis van* Edam *met een-parige ſtemmen,*

I. *Dat de ſo genaamde* Artikelen Satisfactoir *niet bequaam en zijn, om weg te nemen de Blaam, en het Verderv, die door het ſchrijven van het bekende Boek over de* Gereformeerde Kerke *gebragt zijn.*

II. *Dat D.* Bekker *ſonder een Openbare, Hertelijke, en Om-ſtandige* Her-roepinge *van ſijn ſchadelijk Gevoelen,* ſtante Synodo *ſonder uyt-ſtel* de facto *ſal werden* gedeporteert.

III. *Dat*

III. *Dat ook geene* Her-roepinge *voor* Satisfactoir *ſal werden aan-genomen, als ſodanige met welke alle de Claſſen* noſtræ Synodi *een-parig zijn te vergenoegen.*

Art. 25.

De voor-ſchrevene Reſolutie en *Finale Concluſie* voorgeleſen, ende geapprobeert zijnde, is ordre geſtelt, om Dr. *Bekker* door den Koſter voor de Vergaderinge te ont-bieden, en de ſelve *Concluſie* ſijn E. *in facie Synodi* bekent te maken: maar bragt den Koſter voor relaas, dat *aan de Herberge geweeſt was, en al-daar verſtaan had, dat* Dr. Bekker *al-rede ſijn goed gehaalt had, en ſo even vertrokken wás.*

D. *Præſes* notificeerde, hoe ſijn Ferw: toe-gekomen was ſeker *Proteſt*, met de eigen hand van Dr. *Bekker* onder-tekend, tegen de *Concluſie* by de Chriſtelijke *Synodus* in ſijn ſake te nemen: als mede, dat gemelten *Bekker Copie* had laten verſoeken van de *Concluſie*. Het *Proteſt* geleſen zijnde, is geſeponeert; ende on-nodig gekeurt, ſijn E. *Copie* van de ſelve *Concluſie* te geven, alſo de Chriſtelijke *Synodus* goed vind, den ganſchen *Handel* met Dr. *Bekker*, nu en in-t voor-leden Jaar in *Synodo* gehouden, door den Druk gemeen te maken. Ende zijn om ſulx te beſorgen geſtelt *Rev: D. D. Directores* en *Deputati Synodi.*

Het genoemde *Proteſt* luidede, als volgt.

D' *Ondergeſchreven Predikant tot Amſterdam als noch inhærerende, en houdende alhier voor geinſereerd de middelen van ſijne Remonſtrantie aan de Chriſtelike Synodus overgegeven,*

gegeven, proteſteert van nulliteyt ende incompetentie van alle 't gene in ſijne ſake, mitſgaders ſijn Perſoon by deſelve Synodus is gereſolveerd ofte gedecreteerd. Ende als noch itereerende, dat hy de Reſolutie van de Eerw. Claſſis van Amſterdam van dato den 21. July deſes jaars niet anders kan aanſien als genomen by private Perſonen, die in de voorſz. ſake geen verder regt van judicature was competeerende; gelijk hy mede het decreet van de Synodus niet kan aanſien ofte erkennen als genomen by een competente vergadering; maar by ſo veel particuliere Perſonen, als in 't voorſz. decreet tot ſijn nadeel, præjudicie ende læſie van ſijn goede naam en faam, geconſenteerd hebben. Proteſteert derhalven jegens alle en enen yegelijken van de ſelve, van 't ongelijk dat hem in deſen geſchied, omme ter ſelver ſake jegens de ſelve als particuliere Perſonen ſijne Actie te inſtitueren, of voor der ſelver dagelijkſche en competenten Regter, of wel voor den Hove Provinciaal van Holland, mitſgaders ook ſijn Regt, ter ſake van de voornoemde nulle en incompetente Reſolutie van de voorſz. Claſſis van Amſterdam ende pretens decreet van de Synodus, te vervolgen, daar en ſoo hy te rade worden ſal.

B. BEKKER,
V. D. M. S. T. D.

Alcmaar deſen 7. Auguſti 1692.

Art. 26.

Ad Art. 44. Syn. Præced. ſprekende van de *Suppreſſie* van het Boek *de Betoverde Wereld:* rapporteren *D. Deputati*, dat ſeker *Requeſt* ten eynde voor-ſchreven aan den *Staat* gepreſenteert, en by den ſelven aan de Heeren Commiſſariſſen *ad res Eccleſiaſticas* gerenvoyeerd was, om haar *Ed. Gr. Mog.* van

 berigt

berigt tè dienen: als mede, dat haar Eerw. het selve *Requeſt* met het *Appointement* nevens de *By-lagen* en het *Boek* selve in handen van de Heer Pensionaris *Ravens*, als *Primier in de Commisſie*, over-gelevert, en gemelte Heeren Commissariissen meermalen serieuselijk versogt hadden, om de sake daar henen te dirigeren, dat 'er eer-lange een Favorabel Advijs mogte uytgebragt werden: maar dat van wegen het af-sterven van de Heer Secretaris *Schagen*, en de in-dispositie van de Heer *Ravens*, tot nog toe, harens wetens, geen Besoigne over dese sake gehouden was.

D. Deputati werden voor hare trouwe devoiren bedankt, ende gelast op het selve *Requeſt* verder aan te houden.

Het *Requeſt*, waar van den boven-staanden Artikel spreekt, luyd van woord tot woord, als volgt.

Aan de Ed: Gr: Mog: Heeren, de Heeren Staten van Holland en West-Vriesland.

VErtoonen met alle eerbiedinge de Gedeputeerde van de Noord-Hollandsche Synodus, *in gevolge van de Resolutie des selven* Synodus, *hoe by* D. Balthasar Bekker, *Predikant tot* Amsterdam, *en Doctor in de H. God-geleerdheyd, een seker Tractaat*, de Betoverde Wereld *geintituleerd, gemaakt, ende in 4. Boeken af-gedeelt is: waar van het 3de. en het 4de. tot nog toe onder den Autheur berusten: maar het 1ste. ende het 2de. desen Jare in het ligt gekomen zijn; eerst tot* Leeuwarden in 8vo. *gedrukt; ende daar na tot* Amsteldam *een en ander-maal her-drukt; zijnde die beyde Boeken, ende wel voor-namentlijk het 2de., seer ergerlijke en schadelijke Boeken, en*

en waar in den Autheur van de H. Schrijvers, van de Neder-duytſche *Over-ſetters, en van de Bedienaars des H. Euangeliums ſulken tale voert, al was ſijn voor-nemen en toe-leg geweeſt, om den luyſter van het Woord des Heeren ganſch en gaar te verdonkeren, de Nieuwe* Neder-duytſche *Over-ſettinge alle geloov by het volk te benemen, en het geſegend werk der Bedieninge by de Kriſten Wereld in een diepe veragtinge te brengen; ſoo als uyt de* Extracten *en de* By-lagen *hier annex blijken mag.*

Gantſch on-eerbiedigljk ſpreekt hy van de H. Propheten ende Apoſtelen, Litt. A: *en niet min on-eerbiedigljk van onſen Opper-leer-meeſter* Chriſtus *ſelve,* Litt. B. *De Nieuwe* Neder-duytſche *Over-ſettinge taxeert hy niet alleen, contrarie de Synodale Reſolutie van den Jare 1674., ende by* U Ed: Groot: Mog: *in den Jare 1675. geapprobeerd, ende gearreſteerd: maar ſchildert de ſelve ook op ſulken wijſe af, dat de Een-voudige en die ſig op de Grond-taal niet en verſtaan, met regt mogen twijffelen, of ſy ook in gemelte Over-ſettinge wel het eygen Woord Gods leſen,* Litt. C. *De Bedienaars des H. Euangeliums maalt hy als lieden af, die ſlegs kallen ſoo als ſy geleert zijn; die hare Predikatien na den ſmaak van het Volk ſchikken, en het ſelve in ſijn dolingen en begeerlijkheden ſtijven; die genoegſaam* ex compacto *ſpreeken; die ſoo ligtveerdig, ſoo roekeloos, ſoo on-geſtadig, ſoo veranderlijk, ende haar ſelven on-gelijk zijn, dat ſy heden met een-parigheyd van ſtemmen ſullen laken het gene ſy op morgen een-pariglijk ſullen prijſen, ofte heden approberen dat ſy op morgen ſullen veroordeelen,* Litt. D.

Wederom komen daar in voor vele harde ende aan-ſtotelijke uyt-drukkingen; vreemde en gevaarlijke Stellingen; bijſtere en ſchandelijke Verdrayingen van on-telbare Paſſagien der Heylige Schrifture, Litt. E. *Voorts lopen de genoemde Boeken*

aan tegen de Leere van de Gereformeerde Kerke, ende de Formulieren van Eenigheyd, by alle de Leeràars, en ook by hem, aan-genomen, en onder-tekend: en wel met namen in het Stuk van de werkingen der Geesten *(zo men spreekt)* na buyten Litt. F: *als mede in het hoog-wigtig Poinct van* de Godlijke Voorsienigheyd, Litt. G.

Ook werd daar in de Reformateurs, de Gereformeerde Kerke, en hare Leeraars, een gansch on-gerymd en monstreus Gevoelen ontrent de grootheyd, de kragt, *en* de magt des Satans, *tegen alle waarheyd op-gedigt: ende werden de selve wyders met sulke enorme lasteren bezwaart, dat de Gereformeerde Kerke en hare Leeraars de wel-dadigheden en de gunstige bescherminge van* UEd: Gr: Mog: *t'een-maal on-waardig souden zyn, indien sy daar mede eeniger-maten besmet waren, en die niet van ganscher herten verfoeyden,* Litt. H. *Om nu niets te seggen van dien* Satyrischen *Stijl, met welken den Autheur sulke serieuse Saken behandelt.*

Welke voorss. Boeken al-rede sulke geweldige op-schuddingen in, en buyten de Kerke veroorsaakt hebben, als misschien nooyt een eenig Boek dede; en waar van te dugten staat, dat nog grooter beroeringen verwekken sullen, indien daar tegen geen behoorlijke voor-sieninge in tyds gedaan werde: ende is door de selve Boeken aan soo vele goede Christenen een groot en al-gemeen schandaal, aan de vyanden van de Kerke stoffe van gejuyg, aan de Atheisten en Spotters meenig-voudige occasie tot vuyle spotternyen gegeven: ende dat in een tyd, in welke Gods ont-saggelyke oordeelen niet alleen ons lieve Vader-land, en de geheele Gereformeerde Kerke soo swaarlyk drukken; maar dat ook de Veragtinge van het Woord des Heeren en de On-godisterie soo dapper toe-nemen; en vele Menschen soo Jeukerig zyn, en sig

veel

veel begeeriger toonen, om quade en on-ſtigtelÿke, dan goede en ſtigtelÿke Boeken te leſen.

En vermits voor ſekere waarheyd gedebiteert werd, dat de meer-gemelte Boeken wederom op nieuws onder de Perſſe gebragt zÿn; en dat eenige beſig zÿn, om die in het Latijn *te vertalen, en alſoo door de geheele Wereld te verſpreyden: Soo is 't, dat de Suppliánten, wel verſekerd zÿnde van den ſerieuſen yver van* U Ed: Gr: Mog: *om alle ſulke on-heylen tÿdiglÿk te weeren, zig met allen onder-danigen reſpect daar henen keeren, ood-moediglÿk verſoekende, dat het* U Ed: Gr: Mog: *goeden wille zÿn mag, tegen het diſtraheren, en her-drukken van de boven genoemde Boeken, als mede tegen het drukken van de twee overige Boeken tot het ſelve Tractaat behorende, ſodanigen vigoreuſen voor-ſieninge op het aller-ſpoedigſte te doen, dat alle on-heylen en ſwarigheden, welke daar uyt al-rede ont-ſtaan zÿn, en nog verder ſouden konnen ont-ſtaan, mogen weg-genomen, en voor-gekomen werden. Het welk doende, &c.*

Ende was getekend,

PETRUS JACOBI,

Eccl. Ench. & Syn. Noord-H. Deputatus.

JOHANNES CLAPMUTS,

Eccl. Edam. & Syn. Noord-H. Deputatus.

Ende was nog by de ſelve Gedeputeerde een nadere *Remonſtrantie* aan de Heeren Commiſſariſſen *ad res Eccleſiaſticas* gepreſenteerd, in welkers handen het gemelte *Requeſt* geſteld was, luydende de ſelve *Remonſtrantie*, als volgt.

Edele Mogende Heeren, de Heeren Commissarissen van Haar Ed: Gr: Mog: ad res Ecclesiast.

VErtoonen met behoorlyke eerbiedinge de Gedeputeerde van de Noord-Holl. Synodus *hare billige bekommernisse, of niet wel het Boek van* D. Balthas. Bekker, *de* Betoverde Wereld *geintituleerd, niet tegen-staande de voor-sieninge, welke door* Haar Ed: Gr: Mog: *soude mogen geschieden, en die de Gedeputeerde van* Haar Ed: Gr: Mog: *gewonen zyer sekerlyk te gemoet sien; in andere Geunieerde Provincien mogte herdrukt, ofte in andere Talen over-gebragt zynde, gedrukt werden: ende willen vervolgens* U Ed: Mog: *met onder-danig respect in bedenkinge geven, of niet door de Heeren Ordinaris Gedeputeerde van* Haar Ed: Gr: Mog: *ter Generaliteyt, ofte wel door sijn Hoog-Ed. de Heer Raad-Pensionaris* Heinsius *soude konnen besorgt werden, dat by de Heeren Staten van de andere Geunieerde Provincien in den haren een gelyke voor-sieninge tegen het gemelte Boek gedaan wierde. In* 's Gravenhage *desen 3.* Novemb. 1691.

Ende was getekend als boven.